

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ERZİNCAN'IN İLİÇ İLÇESİNDEKİ BİR ALTIN MADENİNDE MEYDANA GELEN KAZANIN TÜM YÖNLERİYLE ARAŞTIRILMASI VE BENZER KAZALARIN ÖNLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10/983, 984, 985, 986, 987, 988) TUTANAK DERGİSİ

13'üncü Toplantı
9 Temmuz 2024 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Yüksel Coşkunyürek'in, Komisyon çalışmalarının kapsamına, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara, bugün TMMOB ve bu birliğe bağlı mühendis odalarının sunum yapacaklarına ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, oluşturulacak taslak rapor için Komisyon üyelerinin yazılı görüş bildirmeleri gerektiğine, bugün sunum

yapan oda temsilcilerine teşekkür ettiklerine ve Uşak'a yapılacak çalışma ziyaretine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- *Erzincan Milletvekili Mustafa Sarıgül'ün, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşlerinin Komisyon ve ülkemizdeki madencilik açısından önemine ilişkin açıklaması*

IV.- SUNUMLAR

1.- *TMMOB Genel Sekreteri Dersim Gül'ün, dava sürecinde müdahil oldukları aşamalar, İliç'te bu facianın gerçekleşmemesi için yürüttükleri faaliyet, mücadele, öneri ve tespitleri hakkında sunumu*

2.- *TMMOB Erzincan İliç Komisyonu Üyesi Cemalettin Küçük'ün, İliç ve diğer maden sahalarındaki tespitleri, siyanürlü altın işletmeciliği ve yarattığı çevresel sorunlar hakkında sunumu*

3.- *TMMOB Maden Mühendisleri Odası Temsilcisi Hüsnü Meydan'ın, madencilik temel politikaları ve ilkeleri ile madencilik faaliyetlerindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkında sunumu*

4.- *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı Hüseyin Alan'ın, Jeoloji Mühendisleri Odasının madencilığe bakış açısı, bugün madencilikte yaşanan temel sorunlar, nedenleri, İliç maden faciasına giden yoldaki politik, yasal, yönetsel, teknik nedenler ve genel değerlendirmeler hakkında sunumu*

5.- *TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet Kırmızı'nın, İliç'teki altın madeninde meydana gelen olay, ülkemizdeki ÇED süreci ve bu ve benzeri olaylarda TMMOB'un muhatap alınması gerektiği hakkında sunumu*

6.- *TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Başkanı İbrahim Akyürek'in, İliç altın madeni kazasının insan tarafı, kimya tarafı, süreç tarafı yönünden değerlendirmeleri hakkında sunumu*

7.- *TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet İrfan Türkkolu'nun, metalurji ve malzeme mühendisi olarak İliç'te yaşanan faciaya ilişkin değerlendirmeleri ve siyanürlü liç yöntemi hakkında sunumu*

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- *TMMOB ve Birliğe bağlı mühendis odaları temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme*

**ERZİNCAN’IN İLİÇ İLÇESİNDEKİ BİR ALTIN MADENİNDE MEYDANA GELEN
KAZANIN TÜM YÖNLERİYLE ARAŞTIRILMASI VE BENZER KAZALARIN
ÖNLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/983, 984, 985, 986, 987, 988)**

**13’üncü Toplantı
9 Temmuz 2024 Salı**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Erzincan’ın İliç İlçesindeki Bir Altın Madeninde Meydana Gelen Kazanın Tüm Yönleriyle Araştırılması ve Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 16.39’da açılarak iki oturum yaptı.

Oturum Başkanı Yüksel Coşkunyürek, Komisyon çalışmalarının kapsamına, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara, bugün TMMOB ve bu birliğe bağlı mühendis odalarının sunum yapacaklarına,

Komisyon Başkanı Atay Uslu, oluşturulacak taslak rapor için Komisyon üyelerinin yazılı görüş bildirmeleri gerektiğine, bugün sunum yapan oda temsilcilerine teşekkür ettiklerine ve Uşak’a yapılacak çalışma ziyaretine,

İlişkin açıklama yaptı.

Erzincan Milletvekili Mustafa Sarıgül, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşlerinin Komisyon ve ülkemizdeki madencilik açısından önemine ilişkin açıklama yaptı.

TMMOB Genel Sekreteri Dersim Gül tarafından, dava sürecinde müdahil oldukları aşamalar, İliç’te bu facianın gerçekleşmemesi için yürüttükleri faaliyet, mücadele, öneri ve tespitleri,

TMMOB Erzincan İliç Komisyonu Üyesi Cemalettin Küçük tarafından, İliç ve diğer maden sahalarındaki tespitleri, siyanürlü altın işletmeciliği ve yarattığı çevresel sorunlar,

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Temsilcisi Hüsnü Meydan tarafından, madencilik temel politikaları ve ilkeleri ile madencilik faaliyetlerindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri,

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı Hüseyin Alan tarafından, Jeoloji Mühendisleri Odasının madencilğe bakış açısı, bugün madencilikte yaşanan temel sorunlar, nedenleri, İliç maden faciasına giden yoldaki politik, yasal, yönetsel, teknik nedenler ve genel değerlendirmeler,

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet Kırmızı tarafından, İliç’teki altın madeninde meydana gelen olay, ülkemizdeki ÇED süreci ve bu ve benzeri olaylarda TMMOB’un muhatap alınması gerektiği,

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Başkanı İbrahim Akyürek tarafından, İliç altın madeni kazasının insan tarafı, kimya tarafı, süreç tarafı yönünden değerlendirmeleri,

TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet İrfan Türkkolu tarafından, metalurji ve malzeme mühendisi olarak İliç'te yaşanan faciaya ilişkin değerlendirmeleri ve siyanürlü liç yöntemi,

Hakkında sunum yapıldı.

TMMOB ve Birliğe bağlı mühendis odaları temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüőülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 22.11'de son verildi.

9 Temmuz 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.39

BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)

SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)

KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Çok değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli katılımcılar ve basınımızın çok değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Komisyonumuzun 13'üncü Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Yüksel Coşkunyürek'in, Komisyon çalışmalarının kapsamına, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara, bugün TMMOB ve bu birliğe bağlı mühendis odalarının sunum yapacaklarına ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; Erzincan'ın İliç İlçesindeki Bir Altın Madeninde Meydana Gelen Kazanın Tüm Yönleriyle Araştırılması Ve Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Komisyonumuz çalışmalarına devam etmektedir. Komisyon çalışmalarımız kapsamında, kazanın nedenlerini tüm yönleriyle araştırarak, benzer kazaların önlenmesi için uygulamadaki sorunları tespit ederek alınması gereken hukuki ve idari tedbirleri belirlemeye çalışıyoruz. Komisyonumuz kazayı her açıdan incelemektedir. Madencilik faaliyetleri, iş sağlığı ve güvenliği, çevrenin korunması, halk sağlığı, bölgenin eski hâline getirilmesi süreçlerinin tamamı konusunda araştırmalarımız devam etmektedir.

Komisyon kurulduğu günden bugüne sloganımız olan “önce insan ve çevre, sonra madencilik” anlayışıyla yürütülen sürdürülebilir madencilik politikalarımızın geliştirilmesi ve etkin tedbirler ve kontrol mekanizmalarıyla madencilik faaliyetlerinin güvenli şekilde yürütülmesinin şekillenmesinde Komisyonumuzun çalışmaları çok büyük önem arz etmektedir. Komisyon çalışmalarımızla güvenilir ve sürdürülebilir yeni bir madencilik mimarisi oluşturulmasına katkı sağlamayı amaçlıyoruz. Komisyon çalışmalarımız sonucu maden kazasının sebepleri çok yönlü araştırılarak madencilik faaliyetlerinde, özellikle altın madenciliği özelinde mevcut sorunlar tespit edilip çözüm önerileri belirlenerek bir daha benzer kazaların yaşanmaması için yasama ve yürütme çalışmalarına destek ve kaynak oluşturacak raporumuzu sunacağız.

Sayın Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; komisyon çalışmaları kapsamında bugüne kadar yaklaşık olarak 66 saat süren 12 toplantı yapılmış, yerinde incelemeler ve çalışma alanlarımızla ilgili faaliyetlerde bu süre 100 saatin üzerine çıkmıştır. Komisyon toplantılarımızda 5 kamu kurumundan, 5 üniversiteden, sendikalardan ve ruhsat sahibi şirket yetkililerinden olmak üzere toplam 90 kişi bugüne kadar dinlenmiştir. Komisyon toplantılarımız kapsamında Komisyonumuzun görev alanıyla ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları dinlenmiş, maden kazasının teknik değerlendirilmesi, altın madenciliği, çevre ve halk sağlığı akademisyenlerimizden toksikolojiyle ilgili bilgiler edinilmiş, kazanın gerçekleştiği

madendeki ruhsat sahibi şirket yetkilileri dinlenilmiş, maden sahalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili sendikalarımız dinlenmiştir. İlgili odalar, akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve sektör temsilcilerini dinlemeye devam edeceğiz. Bugün de inşallah bu programda yeni bir ekibi dinlemiş olacağız.

Erzincan İliç'e 2 günlük ve Balıkesir'de bulunan İvrindi Altın Madeni ve Gümüş İşletmesinde 1 günlük yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Komisyonumuz inşallah 10-11 Temmuzda da Uşak Kışladağ Altın Madeninde yerinde inceleme yapacaktır. Bu hafta gerçekleştireceğimiz programı arkadaşlarımıza ilettik.

Bakanlıklardan bugüne kadar yazdığımız taleplerin, 20 tane bilgi talep yazısının 16'sı'nın cevabı gelmiş, yargı organlarından 2 talebimizin 2'si, firmalardan 6 bilginin 3 cevabı gelmiş, meslek kuruluşlarından 8 bilgi talebimizin 3'ü gelmiş, sendikalardan 4 bilgi talebimizin 3'ü gelmiş, STK'lerden de 6 bilgi talebimizin 4'ü gelmiş, üniversitelerden 17 bilgi talebimizin 13'ü gelmiş, akademisyenlerimizden 3 kişiden yazılı görüş talep edilmiş ve böylece bu süreç de takip edilmektedir.

Şimdi, ben bugün başta Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, akabinde Maden Mühendisleri Odası temsilcileri, akabinde Jeoloji Mühendisleri Odası temsilcisi, onun akabinde Çevre Mühendisleri Odası temsilcisi, yine devamında Kimya Mühendisleri Odası ve Metalürji ve Malzeme Mühendisleri Odası temsilcisi olmak üzere bu arkadaşlarımız inşallah bugünkü toplantı gündemimizde dinlemiş olacağız.

Ben değerli basın mensuplarımıza teşekkür ediyorum. Komisyonumuzun bundan sonraki safhasında görsel basın mensuplarımızı dışarıya davet ediyoruz. İnşallah gündemimize de bu şekilde devam etmiş olacağız.

Şimdi, burada bugün katılımcı olan çok değerli misafirlerimizi tanımak istiyoruz, kendilerini bir tanıttırlarsa mikrofonlarını açıp...

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Teşekkür ediyoruz.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Başkanım, bir şey diyebilir miyim?

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun Başkanım, bir söz talebiniz var.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Erzincan Milletvekili Mustafa Sarıgül'ün, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşlerinin Komisyon ve ülkemizdeki madencilik açısından önemine ilişkin açıklaması

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Sayın Başkanım, bugün İliç Araştırma Komisyonumuzun 13'üncü Toplantısını yapıyoruz.

Bugün gerçekten son derece önemli, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini ve bu birliğe bağlı mühendis odalarını dinleyeceğiz. Sizin görüşleriniz, konuşmalarınız teknik açıdan gerçekten Komisyonumuz için son derece değerli. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türkiye'nin en önemli meslek kuruluşlarının başında gelmektedir. Ortaya koyduğunuz görüşlerle, ortaya koyduğunuz eylemlerle kamuoyunu bugüne kadar çok başarılı bir şekilde yönlendirdiniz. Şöylesine bir baktığımız zaman, 2023 yılı sonunda bu birliğe bağlı 24 oda ve -kolay değil- 677 bine yakın üyeniz var; gerçekten örgütlenme açısından ben bunu son derece önemsiyorum ve sizleri tebrik ediyorum. Karşımızda Türkiye'nin en güçlü meslek kuruluşu var. Meslek kuruluşları örgütlü toplumun da en önemli temelidir. Örgütlü toplum olmadan demokrasi olmaz. O nedenle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği örgütlü toplum açısından, Türkiye'miz için ve bizler için son derece kıymetli. Özellikle meslek kuruluşlarının ülke sorunları üzerinde düşüncelerini söylemesi kimseyi ve hiçbir kimseyi, hiçbir siyasi partiyi de

rahatsız etmemeli çünkü siz tamamen bilimin ışığında konuşma yapmaktasınız, siz tamamen verilerle konuşma yapmaktasınız, siz tamamen teknik bilgilerle konuşma yapmaktasınız. O nedenle, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, İliç altın madeninde yaşanan bu olaydan önce de kamuoyuna çok değerli görüşlerini açıklamış ve bu liç sahasında yaşanabilecek olayların üzerinde de bu olaylar olmadan önce de dikkat çekmiştir; gerçekten kutluyorum, tebrik ediyorum. Önemli olan, olay olmadan önce uyarılara bakmak. Sizin uyarılarınıza bakılmış olsaydı benim 9 canım, 9 hemşehrim bugün burada aramızda olurdu.

Biz İliç Komisyonu olarak, bugüne kadar sorumlu bakanlıkları dinledik, maden işletenleri dinledik, akademisyenleri dinledik ama bugün esas mühendis arkadaşlarımızı, esas işin içinde olan ve sahada olan arkadaşlarımızı dinleyeceğiz; bu olaya bir mühendis gözüyle bakacağız. Ben mühendis arkadaşlarımızı her meselede bizim görmediğimizi gören, yeni bakış açılarıyla pratik çözümler öneren kadrolar olarak görüyorum. Bugün, sizlerden, bu facianın nedenleriyle ilgili teorik fikirlerden çok somut sözleri duyacağımıza da inanıyorum. Komisyonunda sizleri ağırlamaktan mutluluk duyduğumuzu ifade ediyorum ve bundan sonra hiçbir facianın olmaması için de sizin görüşlerinizin Komisyon açısından ve ülkemizdeki madencilik açısından çok değerli olduğunu ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Biz de teşekkür ediyoruz Başkanımıza.

Evet, şimdi sunumunu yapmak üzere Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Genel Sekreteri Dersim Bey’e sözü veriyoruz.

Buyurun.

IV.- SUNUMLAR

1.- TMMOB Genel Sekreteri Dersim Gül’ün, dava sürecinde müdahil oldukları aşamalar, İliç’te bu facianın gerçekleşmemesi için yürüttükleri faaliyet, mücadele, öneri ve tespitleri hakkında sunumu

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Sayın Başkan, sayın vekiller, Sayın Komisyon üyeleri; hepinizi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği adına sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum. Mustafa Bey’e de bu güzel girişinden dolayı ayrıca teşekkürlerimizi iletiyorum.

Bizler, Mustafa Bey’in de bahsettiği gibi bu ülkenin okullarında okumuş, bu ülkenin bütçesiyle tasarlanmış eğitim kurumlarının içerisinde gelişmiş, dirsek çürütmüş, okumuş evlatlarıyız. Kendimizi de her zaman Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği eski Başkanlarından Teoman Öztürk’ün “Mühendisliği, mimarlığı, bilimi ve tekniği emperyalistlerin ve sömürgeci halkımızın hizmetine sunma konusunda kararlıyız, ısrarlıyız.” cümlesinden de feyzalarak uygulamaya çalışan bir mühendis, mimar, şehir plancısı topluluğuyuz. Türkiye’nin kanunla kurulmuş mesleki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşuyuz.

Mustafa Bey’in de bahsetmiş olduğu gibi, birtakım uyarılarımız İliç sürecine facianın gerçekleşmesi sürecinin öncesinden ve çok öncesinden, işletmenin faaliyete girdiği andan itibaren bir dâhillik sürecimizle başlamış ve bugüne kadar gelmiş durumda. Yalnız, size sunacağımız bilgilerin çeşitli kısıtlılıklar içerdiğini, bu kısıtlılıkların nedeninin de facia gerçekleştiği gün teknik inceleme yapmak üzere uzman heyetimizle gitmiş olmamıza rağmen alana, işletme içerisine hatta işletmeye yakın olan nizamiye kapısına dahi alınmadığımızı; Bakanlık ve şirketle görüşmelerimiz ve yazışmalarımızda, değerlendirmeler yapabilmemiz ve raporlar hazırlayabilmemiz için ve hâlihazırda sürmekte olan davalarımıza ek beyanlarda bulunabilmemiz için gerekli olan ihtiyaç duyduğumuz bilgileri talep etmiş olmamıza rağmen bu talepler olumsuz yanıtlanmış ve bilgilerin bir kısmı genelgeçer cümlelerle bize bilgi olarak aktarılmış, geri kalanları tarafımıza iletilmemiştir. Dolayısıyla, bizim size aktaracağımız

sunum, normal koşullar altında oldukça mutlidisipliner, çok çerçeveli, işletmenin kurulduğu andan itibaren planlama disiplininin ilkeleri içerisinde değerlendirme ve facia olduğu gün ve bugüne kadar geline süreçte de teknik, iş sağlığı güvenliği boyutundan çevresel etkilere kadar, metalürjik işlemlerden madencilik faaliyetlerinin somut uygulama ve arkasındaki politikalarına kadar uzanan bir yelpazeyi sunma konusunda zaten yapı olarak buna uygun bir Birliğiz ama bahsettiğim gibi kısıtlılıklarımız dolayısıyla size yapacağımız sunum özetle; dava sürecine müdahil olduğumuz aşamaları, İliç'te bu facianın gerçekleşmemesi için yürüttüğümüz faaliyeti ve mücadeleyi, önerilerimizi, tespitlerimizi, hukuksal süreç içerisindeki gelişimiyle size özet şekilde aktaracağız. Benim sunumumdan sonra da değerli başkanlarımızın kısa bir şekilde değerlendirmeleri olacak, onun arkasından sizin soru ve cevaplarınızla tabii ki süreci ilerletebiliriz.

Burada çok kurum dinlediniz, çok akademisyen dinlediniz, işletmeyle ilgili bilgileri o yüzden size aktarmıyoruz zaman açısından.

Biz, işletmeyi ilk 2008 yılında, faaliyete başlama arifesinden itibaren Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odamızın savcılığa sunmuş olduğu görüşlerinden itibaren takip eden bir meslek birliğiyiz. Biz facia gerçekleşmeden önce de şu cümleleri kullanıyorduk: “İliç Kompleks Altın Madeni İşletmesi faaliyetlerine son verilmelidir, işletme kapatılmalıdır.” diyorduk herhangi bir facia yaşanmadan önce.

Bunu neden söylüyorduk? Konumu itibarıyla, Fırat Nehri gibi; 3 tane barajımızı, 10-11 tane ilimizi ve sınır aşan niteliği dolayısıyla 3 tane ülkeyi geçen bir nehrin su toplama havzası içerisinde yer alıyor oluşu; arazinin topoğrafyası, eğimi ve yapısından zaten bir altın madeninin -ki burada bir madencilik faaliyeti değil, sizlerin de bildiği üzere kompleks bir işletme- bu işletmenin burada faaliyetine izin verilmemesi gerektiği konusunda bir değerlendirmemiz, tespitimiz vardı.

Dolayısıyla biz o günden itibaren “Burada kesinlikle bu işletmeye izin verilmemesi gerekir, işletmenin izin çalışma süresinin de sonlandırılması ve kapatılması gerekir.” diyorduk ve bu facianın da göz göre göre geldiğini daha önceki açıklamalarımızda çok şekilde ifade ettik. Ülkemizin gördüğü en büyük çevre felaketinin olması yanında, aynı zamanda 9 işçinin de hayatını kaybetmesi, 9 emekçi kardeşimizin de hayatını kaybetmesi dolayısıyla bir iş cinayeti içeriği taşıyan bir süreçle karşı karşıyayız.

Madencilik politikası açısından odamız temsilcisi size, çok genel olarak, ulusal madencilik politikasıyla ilgili ne bekliyoruz, nasıl değerlendiriyoruz, onu anlatacak. Ama kendi Anayasa'mızın ve kanunlarımızın tarif ettiği şekilde, doğal zenginliklerin ve kaynakların, istisnai durumlar hariç olmak üzere devlet tasarrufu himayesinde olduğunu belirtmiş olmasına rağmen, bu istisnalar özellikle 2001 yılının arkasından geline süreçte özel şirketlerin tasarrufuna, özel şirketlerin kullanımına yoğun bir şekilde açılmıştır ve ülkemizde maden kaynaklı işletmelerden ortaya çıkan çevresel felaketler ve iş cinayetlerinin artışı da burada özel sektörün bu alana girmesiyle birlikte katlanarak artmıştır. Dolayısıyla, öncelikle özelleştirme politikalarının yanlışlığının altını bir çizerek biz devam ediyoruz.

2008 yılında işletmeye alınan, 2010 yılında işletmeye geçen, bu süreçte bir kaç tane bizim tespit ettiğimiz ve “geliyorum” diyen facianın öncül olan işaretleri vardı. Çok önemli gündemler olmasına rağmen kamuoyundan gizlenmeye, saklanmaya çalışılan gelişmeler yaşadık biz İliç'te. Bir sülfürik asit tankeri İliç merkezde devrildi ve tonlarca sülfürik asit aktı, toprağa karıştı, kanalizasyona karıştı; yalanlandı, inkâr edildi ve bununla ilgili doyurucu açıklamalar da yapılmadı, üzeri örtüldü; bu, bize bir şey işaret ediyordu.

Arkasından, yine, 2019 yılında, Kemah-Kuruçay ayrımında yine bir sülfürik asit tankeri derenin hemen kenarına uçarak, dere yatağının içerisinde sülfürik asidi etrafa yayarak bir kaza yaşanmıştı. Bizim yine duyduğumuz ama, ne derler, basına yansımayan, fotoğraflayamadığımız da birçok bu tarz

benzeri kazaların İliç'te şimdiye kadar yaşandığına dair yöre halkından ve o işletmede çalışan birçok arkadaşımızdan duyum almıştık. Burada, bu sürecin yönetilemediğini, daha doğrusu, işletmenin taşıdığı risklerin karşılanamadığının ve karşılanamayacağının işaretleri geliyordu.

Yine, 27 Mart 2022 tarihinde liç sahasında meydana gelen kayma da bu işaretlerin bir parçasıydı. Daha sonra, 21 Haziran 2022 tarihinde siyanürlü solüsyon taşıyan boruda yaşanan sızmanın korunaklı alan yani sızıntı alanı dışına taşması, dere yatağına karışması sonucunda yaşadığımız bir facia vardı. Burada da -üzeri bir şekilde- kamuoyunun bilgilenebilmesi engellendi, inkâr edildi önce yerel idareler tarafından sosyal medya yoluyla, yurttaşlarımızın çektiği videolar yoluyla ortaya çıkmasıyla daha sonra Bakanlık tarafından kabul edilmek zorunda kalınan bir facia yaşamıştık. Ölçeğinin son şubat tarihinde yaşadığımız faciadan küçük olması dolayısıyla ve ne yazık ki ülkemizde can kaybına neden olmaması dolayısıyla da bir normallik taşıyan; ölçeğin, tepkinin biraz alt limitlerde kalmasıyla biraz geçiştirilen bir olaydı, vakaydı ama bizim işaret ettiğimiz en önemli süreç, bu solüsyon taşıyan borudaki sızmanın hemen ardından görüntülerimizi tekrar hem mahkemeye açtığımız davalara beyanları sunarak hem Bakanlığa müracaatımızla hem de Valiliğe ve Belediyeye müracaatımızla işletmenin acilen durdurulması gerektiğine yönelik bir müdahale sürecini hızlandırdık o aşamada. Bununla ilgili detaylı bir şekilde bilgiyi size CD'lerle getirdik arkadaşlar, bütün hukuksal sürecimizi de sisteme yüklediği zaman teknik arkadaşlarımız inceleyebilir. Detaylarını bu dava dilekçelerimizde aktardık. İşletmenin durdurulması gerekiyordu ama maalesef onun da üzeri örtüldü, önce inkâr edildi, sonra kabullenilmek zorunda kalındı, sonra Bakanın açıklamasıyla en üst düzeyde para cezası uygulanarak bir idari cezayla süreç geçiştirildi. Tepkiler arttığı için Bakanlık işletmeyi durdurdu, bir süre sonra, 22 Eylül tarihinde yeniden işletilmeye başlandı. Yapılan en büyük yanlışlardan biri de işletmeye yeniden izin verilmesiydi.

O zaman yine bizim önerilerimiz dikkate alınmadı yani bu “geliyorum” diyen facianın küçük kilometre taşlarından biri de bu siyanür sızıntısı sonrası kamu kurumlarının göstermiş olduğu maalesef, bu tavır ve tutum zincirleme olarak bir süreci başlatmış oldu çünkü liç sahasındaki kaymanın birçok teknik nedenlerinden biri de aynı zamanda “geliyorum” diyen, uzun vadeli hareket sürecinin de içerisinde, onunla etkileşim hâlinde kırılmış olan, patlamış olan boru süreciydi.

Biz bu süreçte, 2021 yılında verilen “ÇED Olumlu” kararına güçlü bir dava açtık, bu davamız hâlâ sürüyor. Tabii, önümüzdeki aşamalarda tartışacağımız bu ÇED davalarının, ÇED raporlarının ne anlama geldiği, hukuk mücadelesinin, bir hukuk devleti olmamız üzerinden yürüttüğümüz bu süreçlerin bir anlam ifade etmediğini de tartışacağız çünkü ÇED davası şu an hâlâ sürüyor, ÇED raporu iptal edilirse eğer, bu, işletme açısından ne anlam ifade edecek, Türkiye açısından ne anlam ifade edecek? Hiçbir anlamı ve karşılığı olmayacak.

2021 yılından beri ikinci kapasite artışına karşı açmış olduğumuz, bu “ÇED Olumlu” kararına karşı açmış olduğumuz dava, mevzuatsal ve bilimsel esaslarla kabul edilebilir ölçülerde Bakanlığın “ÇED Olumlu” kararını tanıma olarak verdiği yani herhangi bir çevresel sakınca bulunmadığı anlamına gelen “ÇED Olumlu” kararının aslında gerçeği ve doğruyu yansıtmadığını, doğru bir karar olmadığını da yaşadığımız şeyler gösteriyor ama ne hikmetse biz bu sözümüzü mahkemelere dinletemedik. Açtığımız dava yerel mahkemeye iptal edildi önce, itiraz ettik, Danıştay tarafından yerel mahkemenin kararı bozuldu. Danıştayın kararı bozma nedeni de bilirkişi sürecinde ortaya konulan yanlışlar, eksikler ve bilimsel ve birtakım teknik sorunlara bilirkişilerin yeterli düzeyde yanıt verememesi, bilirkişilerin oluşturulma esasında bir takım teknik eksiklikler barındırmasıydı. Bu süreçte, bilirkişilerin yeniden belirlenmesi sürecinde yerel mahkemede bir bilirkişi tarihi, keşfi gerçekleşti. Zaten bizim, kamuoyunda sizlerin de basın açıklamalarımız yoluyla okuduğu uyarılarımız aslında bilirkişi keşiflerinde söylenen sözlerdir.

Yine, burada, bizlerle birlikte gelen arkadaşlarımızın da içerisinde yer aldığı İliç'teki bu bilirkişi keşiflerinde, liç sahasının kayma ihtimalinin bulunduğunu, yüksek ihtimalle de kayacağını, bilirkişilerin değerlendirme yaparken, rapor yaparken geçmişte meydana gelen bu hadiselerin ışığında liç sahasının zemininde hareketleri tespit etmek yönünde, liç sahasında herhangi bir kaymanın olup olamayacağı yönünde sunduğumuz birçok soru vardı, teknik soru vardı, bu soruları da cevaplandırarak rapor hazırlamasını istedik. Mahkemeye çok sayıda soru sunduk, o zaman sözlü olarak da yine arkadaşlarımız o sahanın kayacağını orada hem mahkeme heyetine hem de bilirkişilerin heyetine ifade etmiş olmasına rağmen, şirket yetkilileri tarafından liç sahasının kaymayacağı sözlü olarak ifade edilmiştir. Bizim de mahkemeye daha sonra beyanlarımızda sunduğumuz, liç sahasının kayma ihtimalinin bulunduğu, bilirkişilere sorulacak sorularda bizim önerdiğimiz bu detaylı soruların sorulması gerektiği ve bilirkişi heyetinin buna göre belirlenmesi gerektiği önerilerimiz maalesef, mahkeme tarafından dikkate alınmadı. Mahkeme, bizim sorduğumuz soruları sınırlandırarak bilirkişilere çok dar ve kısıtlı, sınırlı sorular sordu ve bilirkişiler o soruların da zaten çoğuna yeterli ve doyurucu cevaplar veremediler.

İkinci bir sorunumuz -tabii, daha sonra çok konuşacağız- ülkemizin bu bilirkişilik sisteminin, Bilirkişilik Kanunu'yla birlikte mahkemelerimizin içerisinde yer alan bu bilirkişi süreçlerinin ülkemiz açısından ne anlam ifade ettiği, hukuk açısından, teknik açıdan ne anlam ifade ettiği de başka bir sorun olarak İliç davası içerisinde karşımıza çıktı. Burada, ekranda gördüğünüz şeyler bizim o dönem mahkemeye sunduğumuz ve bilirkişiler tarafından detaylıca cevaplandırılması gereken birtakım teknik tespitler ve sorulardı ama bu soruların...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Özür dilerim.

Kazadan ne kadar süre önce bu bahsettiğiniz olay?

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Hemen, siyanür borusu sızıntısını yaşamamızdan üç ay önce yani keşif tarihi, ilk keşif tarihi.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Daha öncesi var uyarıların, mesela...

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Yo, uyarıların... Bu, keşif tarihi, onu sadece söyleyeyim.

Bu, sızıntı yaşanmadan üç ay önceki uyarımız.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – 6 Aralık.

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – 6 Aralık 2023.

2 tane davamız var; biri “ÇED Olumlu” kararına karşı açtığımız dava, diğeri de açık ocak işletmenin genişletilmesiyle ilgili, Bakanlığın vermiş olduğu “ÇED Gerekli Değildir” kararına karşı açtığımız dava. Bu ekranda gördüğünüz de bizim dava dilekçemizde mahkemeye sunduğumuz bölüm arkadaşlar. Orada da sarıyla işaretlediğimiz yer “Keşif esnasında davalı tarafça ifade edilen alanın kaymayacağı hususu iddiadan öteye geçmemektedir. Yakın zamanda yaşanan deneyimlere bakıldığında bazı tesislerde yıkım, kayma ve akma gibi sorunlarla karşılaşabildiği görülmektedir.” diye yani sadece açıklamalar yoluyla kamuoyuna sözlü olarak ifadelerimiz dışında, doğrudan ÇED kararını veren işleme karşı açılan davanın mahkeme heyetine sunulmuş yazılı beyanlar, yazılı istekler var. Bunlar, Valilik ve Erzincan Belediyesine de gönderilmiş, uyarılmış, işletmenin kapatılması ya da işletmeyle ilgili işlem yapılmasıyla ilgili hususlarda da belirttiğimiz ama maalesef dikkate alınmamış işlemlerdir.

Şimdi, bugünden bakınca “Bu facia nasıl meydana geldi, hangi teknik sorundan, hangi denetim probleminden, hangi tasarım hatasından meydana geldi?” sorusuna cevap buralardan başlıyor arkadaşlar. Göz göre göre geliyorum diyen, kamu kurumları tarafından gerçeğin üzerinin örtülmeye

çalışıldığı; yasayla kurulmuş bir kamu kurumu niteliğinde, anayasal görevi ve kanunlardan doğan doğal görevi dolayısıyla sürece kamu yararı doğrultusunda müdahale etmiş, dava açmış, dava dilekçelerinde her hususta teknik olarak analizlerini, tespitlerini yapmış, hukuksal olarak taleplerinde bulunmuş bir meslek örgütünün dahi dinlenmediği bir sürecin sonunda gelen bir facia.

Tabii, burada şunu da özetleyebiliriz: Biz TMMOB olarak bu facianın meydana gelmemesi için elimizden gelen her şeyi yaptık ama bizim bu faciayı engellememiz maalesef engellendi ve engellenmesinin en büyük yolu da hukuk süreci marifetiyle gerçekleştirilmiş oldu.

Burada, tabii, size uzun uzun anlatmayacağım arkadaşlar. Bilirkişi keşfinde ve mahkeme sürecinde belirttiğimiz hususlarla ilgili...

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sayın Başkanım, zaten ileride soru-cevap bölümünde daha keyifli olacak yani takdir sizin.

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Sonuçta, Danıştayca karar bozulduktan sonra, hem Danıştay kararı bozmadan önce yerel mahkemeye hem de Danıştay kararı bozulduktan sonra, yine, belirlenen bilirkişi keşfine yönelik bu tespitlerimizi, uyarılarımızı, yine, yazılı bir şekilde mahkemeye yönlendirdik, 6 Aralık 2023'te gerçekleşti.

Siyanür boru hattında yaşanan yırtılma, bahsettiğimiz gibi, önemli bir husustu. Hemen arkasından gereği yapılması gerekirdi, işletmenin kapatılması ve oranın rehabilitasyon çalışmalarına başlanması gerekirdi. Maalesef başlanmadı, işletme izni verilerek yeniden faaliyete başladı.

Bu arada biz, tabii, birçok suç duyurusunda bulunduk. Özellikle siyanürlü solüsyon sızıntısı sonrasında da suç duyurularında bulunduk çünkü orada birçok kusur tespit etmiştik. Maalesef, özellikle kamu görevlileri yönünden yapmış olduğumuz suç duyurularına Bakanlık olumsuz yanıt verdi, sonuçta mahkeme soruşturmaları açmadı. Şirket yetkilileri yönünden yapmış olduğumuz suç duyurularına da sadece...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Çok özür dilerim.

Suç duyurularını Bakanlığa mı yapıyorsunuz?

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Hayır, savcılığa yapmış olduğumuz suç duyurusu.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – “Bakanlık kabul etmedi.” dediniz de.

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Ben biraz kelime hatası... Bakanlık, düzeltiyorum onu, evet.

Teknik olarak savcılık tarafından suç duyurusuna yönelik işlem başlatılmamış oldu. Sadece şirket yetkilileri yönünden yapmış olduğumuz suç duyurusuna da zaten Bakanlık tarafından idari para cezası verilmesi dolayısıyla haklarında herhangi bir işlem yapılamayacağına savcılık tarafından karar verilmişti. Burada da tabii, hukuksal olarak, yaşanan facianın üzerinin şirket ve birtakım yerel dinamikler tarafından örtülmeye çalışıldığını, hukuksal süreçlerimizin de maalesef bu süreci kamufle etmek üzere yanlış bir tutum aldığını da bu süreçte görmüş olduk.

6 Aralık 2023'teki keşifte, yine, yaşadığımız süreçte, arkadaşlar, keşif yapıldı. Üzerinden altı ay geçti, 6 Aralık 2023'tü, şimdi temmuzdayız. Geçtiğimiz aylarda bilirkişi raporu dosyaya sunuldu. Bilirkişi raporu faciadan önce gerçekleşmiş keşfin bilirkişi raporunun hazırlanmasıyla ilgiliydi. Facia gerçekleşince mahkeme bilirkişilere facianın gerçekleşmesinin nedenleriyle ilgili ek sorular da sorarak raporu güncellemelerini ve genişletmelerini istedi. Bilirkişiler raporlarını hazırladılar; biz şu an incelemeye devam ediyoruz. Geçtiğimiz hafta dosya sunuldu ama mahkeme hâlâ herhangi bir

karar vermiş değil, sadece mahkeme yürütmeyi durdurma kararında yani “ÇED Olumlu” kararı ve açık ocak genişletmesinin, kapasitesinin artırılmasıyla ilgili verilen “ÇED Gerekli Değildir” kararının yürütmesini durdurdu ama yürütmeyi durdurmasının dayanağı da Bakanlığın, şirketin, işletmenin çevre ve izin lisanslarını iptal etmesidir. Yani evet, burada davacı olan TMMOB uyarılarını yapmış, teknik olarak incelemelerini dilekçelerinde, keşiflerde, duruşmalarda ifade etmiş ve sonuçta böyle bir facia gerçekleşmiş. Dolayısıyla esasında mahkemenin verilen “ÇED Olumlu” kararının teknik, bilimsel, hukuksal bir dayanağının olmadığını -öngörülebilir riskler olarak tarif edilen ÇED raporunda- kopyala yapıştır yöntemiyle oluşturulan, taahhütler yoluyla da oldukça pembe tablo çizen bu ÇED raporunun gerçekliği yansıtmadığını görekerek karar vermesi ve “ÇED Olumlu” kararını iptal etmesi gerekirken sadece Bakanlığın -zaten- facia sonrası çevre izin lisansını iptal etmiş olması dolayısıyla bilirkişi raporunun teslim edilmesi sürecine kadar yürütmeyi durdurmuş oldu ve bilirkişi raporu geçtiğimiz hafta mahkemeye sunuldu. Bu anlamda, mahkemenin facia gerçekleşmiş olmasına rağmen “ÇED Olumlu” kararıyla ilgili bu sürece iptal etme konusunda neden bu kadar ayak dirediğini biz anlayabilmiş değiliz. Önümüzdeki günlerde Meclis Araştırması Komisyonunun raporunda da bu dava süreci detaylı olarak incelenerek orada birtakım sıkıntılı arka plan mekanizmaları varsa bunların açığa çıkarılması konusunda da gerekli işlemlerin yapılacağını umuyoruz. Arkadaşlar, çünkü hukuksal süreç birçok açıdan sorun barındırıyor, size sunduğumuz dava süreçlerinde de bunların detaylarını göreceksiniz.

Facia gerçekleştikten sonra da birçok suç duyurusunda bulunduk ama maalesef dosya numarası dahi alabilmiş değil bu suç duyurularımız. Biz tabii, kimler için bu suç duyurularında bulunduk? Şirket yetkilileri için bulunduk, aynı zamanda işletmenin başından itibaren izin süreçlerinde yer alan kamu kurumları, ilgili yetkililer ve sorumlularıyla ilgili de bulunduk. Yani Erzincan Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Bakanlık ve İl Müdürlüğü, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve yerel birimler hakkında soruşturma açılması için suç duyurularında bulunduk. Maalesef dosya dahi açılabilmiş değil ancak 6 Şubat tarihinde bu işletmede meydana gelen bu facianın asıl nedenleri izin ve lisans süreçleri; bu arazide ve bu coğrafyada bu işletmenin faaliyete geçmesiyle ilgili en başından beri ve bugüne kadar devam eden izin ve lisans süreçleri içerisinde yaşanan hadiseler neden olmuş gibi görünüyor büyük oranda.

Bir de ayrıca biz yine Bakanlığın facia sonrası geçici işlem olarak tanımladıkları yığın lîç sahasının dere yatağına akmış olan bölümünü toplayarak geçici sahalara depo etmesi işlemine de karşı çıktık. Önce Bakanlıkla -tabii her şeyi dava da etmiyoruz bu arada- yazıştık, yaptığı işlemin dayanağını sorduk, geçirgen alanların geçirgenliğini sağlayıp sağlamadığını sorduk çünkü kaygan yerden toplanılan malzeme bir toprak değil, mevcut sahasında geçirimsiz bir alanda muhafaza edilen bir malzeme şu an geçirimsiz alanlara geçici olarak depolanıyor. Şimdi, bu işlemin projelendirilip projelendirilmediğini sorduk, hangi mevzuata, hangi araştırmaya, hangi çalışmaya göre yapıldığını sorduk maalesef Bakanlık çok genelgeçer cümlelerle “İlgili çalışmalar yürütülmektedir, gerekli tespitler yapılmıştır, geçirimsizlik sağlanmıştır.” gibi çok genelgeçer cevaplarla bize yanıt verdi. Ancak biz, facianın ardından yapılan işlemlerin de ne bilimsel, teknik esaslara ne de hukuksal olarak kendi mevzuatsal süreçlerimize uygun olmadığını tespit ettiğimiz için Bakanlığın yürütmüş olduğu geçici depo saha işlemine de dava açtık. Neden dava açtık? Toplanan malzemenin zaten yağışlarla birlikte içerisinde barındırdığı kimyasallar ve karışacağı toprak ve kayalar içerisindeki kimyasal bileşenleri çözerek harekete geçireceği ağır metaller yönünden, Fırat havzasının içerisine karışmayı tetikleyecek bir işlem olması dolayısıyla karşı çıktık, davamızı açtık. Bakanlık herhangi bir membran sermeden -bize verdiği cevapta- o mermer sahası, mangan ocağı dedikleri çukurların içerisine kil serdiğini iddia ederek, yan duvarlarını da kille kapladığını iddia ederek geçici depolama işlemini yaptığını söyledi. Umuyoruz ki buraya karşı açtığımız dava en azından daha önceki davalarla aynı akıbeti paylaşmaz ve daha büyük facialarla kaş

yapıyorum derken göz çıkarmamış oluruz çünkü önümüzdeki on yıllar boyunca çevresel olarak bizi etkisi altına alacak, hem ağır metal zehirlenmeleri hem de havzanın içerisindeki değişik dinamikleri tetikleyerek halk sağlığı sorunları ve çevresel sorunlara neden olacak bu facianın uzun yıllar boyunca bize yaratacağı olumsuz sonuçları artıracak ve katlayacak işlemlerden özellikle uzak durulması gerekirken yapılan işlemlerin maalesef bu anlamda şüphe uyandırdığını ifade etmemiz gerekiyor.

Beş dakika içerisinde, bizim değerlendirmelerimiz olarak şunları özetleyeyim sizlere: Sayın vekiller, Komisyon üyeleri; bir kere mevzuatsal olarak Maden Kanunu’muzda meydana gelen değişimler -hepinizin de bildiği üzere- bizim açımızdan biraz problemlidir çünkü özel sektör eliyle madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, kamu madenciliğinden vazgeçiliyor olması ve özellikle yabancı şirketlere ülkemizde madenlerin aranması ve işletilmesiyle ilgili izinler verilmesi bu sürecin başlangıcındaki en büyük handikaplardan biri.

Yine, Maden Kanunu’nda, Çevre Kanunu’nda, çevre yönetmeliklerimizde, mevzuatlarımızda yapılan değişiklikler büyük oranda koruma altındaki alanlarımızın ve koruma mevzuatlarımızın sermayenin lehine delinerek, esnetilerek gevşetilmesine dayanan değerlendirmelerdir. Her biriyle ilgili açtığımız davalar, açıklamalar var, tonlarca mevzuatlarımız var. Bunlarla ilgili biz ayrı ayrı sempozyumlar, kongreler düzenleyerek bunların sonuçlarını irdelemeye başladık ama burada sadece yanlış bulduğumuzu belirtmekle yetinelim.

Yine, ÇED Yönetmeliği... Oldukça kıymetli olan bir süreci -çevresel etki değerlendirme sürecini- Avrupa Birliği’ne uyum süreciyle birlikte mevzuatların ülkemize uyarlanması yönüyle kazandığımız ve oldukça kıymetli olan bir hadiseyi maalesef basit bir prosedür işlemi hâline getirmiş durumdayız ve Bakanlığın açıklamış olduğu “ÇED Olumlu” kararları “ÇED Gerekli Değildir” kararlarıyla ilgili istatistiklere baktığımız zaman bu gerçeği zaten çok fazla uzun konuşmamıza gerek kalmıyor. Büyük yaralarımızdan biri de ÇED mevzuatı sürecinin yönetmelikler boyutunda geçirdiği evrim, aşamalar ve değişiklikler. Biz sorumluluk ve neden-sonuç ilişkisi kurarken burada Bakanlık yetkililerinin yapmış olduğu sunumları da inceledik ve muhtemelen sizler de “Suçlu kim, sorumlu kim?” sorusuna net bir cevap veremiyorsunuz çünkü biz de Bakanlıkların sunumlarını izlerken hiç kimsenin sorumlu olmadığını, gelen bütün bakanlıkların kendileriyle ilgili bir yetki ve sorumluluğunun olmadığını maalesef ifade ettiklerine tanık olduk ama ÇED süreci demek mevzuat açısından işletme ve işletme sonrası çalışmaları kapsayan süreç demek oluyor zaten. Yani rapor verildikten sonra, “Olumlu” kararı verildikten sonra rafa kaldırılan bir süreç olmadığını, işletmenin kapatılması ve eski hâline dönüştürülmesine kadar olan sürecin bütününe kapsadığını; dolayısıyla orada yapılacak bütün işlemlerin ve süreçlerin denetim ve sorumluluğunun dolayısıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığında olduğu ancak ÇED raporunun hazırlık sürecinde görüş veren diğer bakanlık ve kurum görüşlerinin de bu süreçte sorumluluğunun olduğunun sadece altını çizmek açısından ifade etmek gerekir.

Denetimler... Yine, burada bakanlıklarımızın yapmış olduğu sunumlardan -sizlerin de bildiği üzere ortalama rakamlar- gördüğünüz gibi yüksek sayıda Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yapmış olduğu denetlemeler var. Diğer bakanlıklarımızın denetleme sayıları oldukça az görünüyor ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın oldukça çok denetleme yapmış olması da gösteriyor ki denetimlerin ve denetim sisteminin bu süreçte gerçekten işlevli olup olmadığı, bu tip riskleri karşılayabilecek nitelikte olup olmadığı, hem sistemin hem personelin yeterlilikleri bakımından hem de kurgunun geneli bakımından ne anlam ifade ettiği oldukça tartışma konusu bizim açımızdan.

Sorumluluklar açısından da... ÇED sürecinde olumlu görüş veren bütün kurumlar, DSİ’nden Orman İl Müdürlüğüne kadar, mera komisyonuna kadar “Burada altın madenciliği işletmesi yapılabilir.” Diyen, “Burada orman arazisi yoktur.” diyen, “Burada mera arazisi yoktur.” diyen ki 1/100.000’lik

çevre düzeni planında hâlâ o bölgeye baktığınız zaman planda orası çayır, mera alanı ve orman alanı olarak görünüyor. Maalesef ki planlarımızda bile olmayan bir işletmenin orada faaliyet gösteriyor olması ve kurumlarımızın oralarda verdikleri görüşlere dayanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da olumlu görüş üretmesine neden olan bütün kurumlar bir kere bu süreçte sorumludur ve Meclis Araştırması Komisyonumuz tarafından olumlu görüş veren kurumların, altında imzası olan kişilerin de kesinlikle dinlenmesi, araştırılması, incelenmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Bu süreçte, yine denetim süreçlerinde kusurlu bulunanlar gibi böyle uzun bir sorumlular tespitimiz var arkadaşlar, çok zamanınızı almayayım.

Sonuç yerine de biz, İliç’le ilgili verilen tüm izin ve lisansların kalıcı olarak iptal edilmesi, işletmenin kapatılması ve rehabilitasyon çalışmalarına bir an önce başlatılması gerektiğini öneriyoruz.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Orasını bir daha söyler misin Başkanım, özür dilerim, kaçırdım.

TMMOB GENEL SEKRETERİ DERSİM GÜL – Tabii.

İliç’le ilgili verilen bütün izin ve lisansların kalıcı olarak iptal edilmesi, işletmenin kalıcı olarak kapatılması ve sahanın bütün olarak rehabilitasyon sürecinden geçirilmesiyle ilgili rehabilitasyon projelerinin hazırlanarak rehabilitasyon çalışmalarının başlamasını öneriyoruz. İliç’te yeniden bir faaliyete izin ve lisansa izin verilmemesi gerektiğini öneriyoruz. İliç’te bundan sonra yapılacak bütün işlemlerin de yeni facialara davetiye çıkaracağını öngörüyoruz. Burada ortaya çıkan bütün maddi yükün de şirkete kesinlikle yöneltilmesi gerektiği, İliç’te yaşayanların yaşayacağı hak kayıplarının kesinlikle şirkete maddi olarak yöneltmesi gerektiği, şirkete yönelik tanınan teşvik, vergi ve muafiyetlerin hepsinin kaldırılması ve bunların kamu tarafından, devlet tarafından geri alınması, 2009/7 Genelgesi gibi ÇED süreciyle ilgili açtığımız davaları ve “ÇED Olumlu” kararlarını iptal eden mahkeme kararlarının arkasından dolanan uygulamaların son bulması, liç sahasında yaşanacak kaymayı defalarca dile getirmiş olmamıza rağmen kulaklarını kapayan kamu görevlileri ile şirket yetkilileri başta olmak üzere sorumlu bütün kişilerle ilgili etkili bir inceleme ve soruşturmanın başlatılması, “gerekli yasal düzenlemeler” olarak da ifade ettiğimiz birtakım tespitler var bu anlamda. Hem ÇED süreçlerinde hem de dava açma süreçlerinde maalesef birçok engellerle karşılaşıyoruz. Hem biz karşılaşıyoruz hem de yöre halkı, yurttaşlarımız karşılaşıyor. Örneğin, ÇED dosyasını incelediyseniz, halkın katılım toplantısını şöyle bir şekilde ifade etmiş durumda: “Halk, yoğun protestolarla bilgi edinme hakkını kullanmak istemedi.” diye bir tutanak var orada. Maalesef, ÇED sürecini prosedür olarak getiren bu işlemlere karşı halkımız, meslek örgütlerimiz hem ülkesine hem doğasına, yaşam alanlarına, ormanlarına, meralarına ve kamu yararına sahip çıkmaya devam ediyor ve biz devam etmeye devam edeceğiz ama bunun için elimizde hukuksal bir süreç var, bunun dışında başka bir aracımız yok. Ancak bu hukuksal süreçleri kullanmamız için öngörülen süreçlerde önümüze çıkarılan hukuksal engeller, yönetmelik değişiklikleri konusunda da çok ciddi kapsamlı önerilerimiz var. Bu anlamda, eğer Meclisimiz bu sorunların kökten çözümüyle ilgili bir yasal düzenlemeyi ve soruşturmalara dayanak oluşturacak bir raporu hazırlayamayacak olsa bile veya bu süreç uzun sürecek olsa bile en azından bölgesine, ağacına, ormanına, deresine, ülkesine, kamu yararına sahip çıkmak isteyen yurttaşlarımızın önüne çıkarılan engellerin ortadan kaldırılması, meslek örgütlerinin önüne çıkarılan engellerin ortadan kaldırılması yönünde bir adım atarsa biz üzerimize düşeni yapmaya devam edeceğiz ve İliç gibi faciaların olmaması için biz çalışmaya, mücadele etmeye devam edeceğiz. Bu anlamda Meclisten yasal düzenlemeler konusunda ve raporun içerisindeki değinecek hususlar açısından da beklentilerimiz yüksek.

Bununla ilgili birçok önerilerimizi geçiyorum ve son söz olarak, İliç Çöpler Kompleksi Altın Madenin yeniden işletmeye açılmasının yeni faciaların önünü açacağı anlamına geldiğini ve yeniden işletmeye asla izin verilmemesi gerektiğini söylüyoruz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Bir de Sayın Başkan, bizim İliç Komisyonumuzda yer alan, daha önce de keşiflere uzmanımız olarak katılan, mahkeme heyetine de liç sahasının kayacağını sözlü olarak ifade eden, yazılı beyanlarda da bulunan, dava açtığımız süreçlerin öncesinde de yaptığı televizyon konuşmalarında ve mülakatlarda liç sahasının kayma ihtimalinin yüksek ihtimalli olduğunu ve kayacağını ifade eden Cemalettin Küçük'ün de size küçük bir paylaşımı olacak. İzin vererseniz, Cemalettin Bey'den sonra da oda başkanlarımızın konuşmalarıyla devam edelim.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Buyurun Cemalettin Bey.

2.- TMMOB Erzincan İliç Komisyonu Üyesi Cemalettin Küçük'ün, İliç ve diğer maden sahalarındaki tespitleri, siyanürlü altın işletmeciliği ve yarattığı çevresel sorunlar hakkında sunumu

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK - Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri, dinleyen değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, bilgilendirme yaparken önce bir şeyi düzeltmek gerekiyor. İliç'te yaşanan süreç sadece yağın liçinde bulunan kimyasalın kaymasıyla başlayan bir süreç değildir. Bunun geçmişi vardır ve bu nedenden kaynaklı olarak buna kaza diyemeyiz. Niçin kaza diyemeyiz? Çünkü kazanın tanımı, önceden keşfedilemeyen riskler taşıyan, görülemeyen sonuçlardan ortaya çıkan nedenlerle oluşan olaya kaza diyebilirsiniz. Oysa, İliç'te bu olayın yaşanacağını net bir şekilde, defalarca ortaya koymamıza, davalarda gündeme getirmemize, ondan önce olan olaylarla ilgili bağlantıları kurmamıza rağmen ne yazık ki ne ilgili yasal düzenlemelerin yapıldığı süreçte dikkate alındı ne yargılama süreçlerinde dikkate alındı ne de bu uygulamaları hem uygulayan hem de denetleyen kamusal alanlar tarafından bu işlemler ne yazık ki görmezlikten geldi.

Kısa bir özetle, biraz önce örgütümüzün Genel Sekreteri Dersim Gül arkadaşımız tarafından dile getirilen “yasal düzenlemeler” adı altında yapılan kanunlardaki değişikliklerle Türkiye’de “madencilik” adı altında ne yazık ki yerküre, Türkiye’nin coğrafyası yerle bir ediliyor, katlediliyor, geri dönülmez hâle getiriliyor. Yalnız ve yalnız İliç'te değil, bakin, yarın ya da öbür gün bir keşif için gideceğiniz Eşme Kışladağ Uşak siyanürlü altın işletmesi İliç'ten daha büyük bir felakettir. Bunu burada duyulsun diye ifade ediyorum, yeniden kayıtlara geçsin diye ifade ediyorum çünkü İliç'ten işletme 2008’de daha faaliyet işletmelerine başlamadan 2006 yılında gidip dinleyeceğiniz ve size belki de “Ya biz buradan yargılandık, beraat ettik.” diyecek olan firma yetkililerine baktığımızda orada hiçbir şey olmamış sanacaksınız ama 2006 yılında işletmeye 25 kilometre mesafede bulunan Eşme ilçesinde 1.500 insanın zehirlendiği, bu zehirlenmeyi o dönem bizim Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin çeşitli odaları, birimleri ve aynı zamanda Türk Tabipleri Birliğinin müdahale etmesiyle birlikte ortaya koymaya çalıştığımız süreç o dönemde de kapatıldı, tıpkı İliç'te daha önce yaşananlar gibi. İliç’de 2013 yılında da membran yırtılması oldu ama bütün bunları biz kaza olarak değerlendiremeyiz. Neden? Çünkü, liç işlemi denilen olay şu, herkesin anlayabileceği bir dille ifade etmem gerekir ki yarın bir gün raporlandırılırken anlaşılın: “Extractive” metalürjinin bir alanıdır, “extractive” demek ekstra etmek yani özünü almak yani özütlemek demektir. Bu, 1886 yılında bulunmuş bir yöntemdir. Bilimsel olarak doğrudur ama teknolojik olarak bunun doğaya uygulanması, doğanın organlarını söküp almak, diğer organlarını da parçalamak anlamına gelir. Türkiye’de siyanürlü altın işletmeciliği adı altındaki tartışma, biliyorsunuz Bergama sürecinde başladı. O süreçte biz dünyadaki örnekleri insanlara kamuoyuna anlatmaya çalışırken bunlar gizlenmeye çalışıldı ama ne yazık ki

geldiğimiz süreçte şu anda 22'ye ulaşan sayıyla ve yeni ihale kanunları ve ruhsatlandırmalarla birlikte sayıları artacak koşullarda, biz, dünyaya yıkımın örneği olduk. Benim yüksek lisans tezim siyanürlü altın işletmeleri ve yarattıkları sorunlar. Şimdi, ekstraktif metalürjinin parçası olan liç işleminde neden sistem ayakta durmaz, özellikle yığın liç? Bunun tank kısmı da var. Siz kayaçları... Tabii, burada İliç'i göz önünde bulundurursanız 10 proses var, orayı tek başına liç sahasıyla değerlendiremezsiniz. Nedir bu prosesler? Bir, üstündeki bitkinin kesilip kaldırılması, toprağın sıyırılması, sonrasında adına "pasa" dediğimiz, içerisinde yeterli minarelin olmadığı, işletmeye tabi tutulmak istenmeyen parçaların yığıldığı... O bölgeye gittiğinizde aslında Dostal köyünden baktığınızda orada büyük bir pasa dağı vardı ama onu kimse görmedi ve bugün elimize gelen bilirkişi raporu da bizim yapmış olduğumuz iddiaları ortaya koyuyor. Yarın bir gün oranın da akma tehlikesi, yaratacak olduğu asit drenajıyla birlikte bu felaketin daha büyüğünü yaratabilecek düzeyde olduğunu burada bir belirtelim. İkinci kısım "yığın liç" olarak adlandırdığımız ve bunun neden kayacağını söyleyeceğimiz malzeme şu: Çıkardınız, kıldınız, içerisinde metal olan kısmı aldınız, öğüttünüz. Kalınlığını size söylüyorum 6 ila 12 milimetre kalınlıkta kayaç. Şimdi, bu kayaçın içerisinde istediğiniz metali, minerali almak istiyorsanız onun bütün yüzeyini kimyasalla ıslatacaksınız. Şimdi, böyle bir malzemenin, yüzeyi bütün kimyasalla işlenmiş bir malzemenin ayakta durma şansı var mıdır? Bunun için mühendis olmaya, bunun için çok teknik eleman olmaya gerek yoktur; bunun ayakta durma şansı fiziki koşullar içerisinde yoktur. Ancak buna bir miktar çimento ve kireçle birlikte kendini tutsun diye "aglomerasyon işlemi" denilen işlem yapmaya çalışılır ama bunun sonucunda 2012 yılında -yarın ya da öbür gün gidecek olduğunuz- Kışladağ'daki işletmede de bu kaymalar oldu. Gümüşhane'de de bunlar oldu, başka yerlerde de bunlar oldu, baraj taşmaları da oldu; 2011 yılında Kütahya'da barajın yıkılması da söz konusu oldu. Şimdi, bu biline biline, defalarca orada anlatmamıza rağmen bilirkişilere bunu not etmeleri gerektiğini söylememize rağmen, çevre il müdüründen neredeyse fırça yedik, devletin kamu kurumlarından gelmiş kişilerden fırça yedik. Yaşanan sonuç şu: İliç'te ya da Türkiye'nin başka yerinde verilen, altın işletmeleriyle başlayan süreç aslında kaza değil cinayetlerin başladığı süreçtir. Başlayınca ne oldu? Bir, etrafta sağlık yitimleri söz konusu oldu. Yakuplu köyünde, Sabırlı köyünde, Dostal köyünde hayvanlarda kırım yaşandı, sağlık yitimleri başladı. Ancak o bölgede...

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Kaç kilometreyi etkiliyor oradan itibaren efendim?

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Eşme'de yaşananda 25 kilometreden 40 kilometreye kadar olan mesafelerde bunlar yaşandı.

Eğer Eşme'ye gidip Güneyköy'ü ziyaret ederseniz -ki Eşme'nin Denizli tarafında kalan köydür- Güney'in ilçelerinden bir kısmını ziyaret edip bakarsanız, İnay köyüne bakarsanız... Katrancılar zaten kaldırıldı, kalktı o köyler, yok. Kalkan köyleri de sizin görmenizi isterim oraya gittiğinizde. Bu kırımlar sağlık yitiminin başlangıcıdır. 9 canın kimyasalla birlikte akıp yaşamdan kopması sağlık yitiminde son noktadır. Sağlık yitimi orada insanlar açısından devam ediyor, diğer canlılar açısından devam ediyor, bitkiler açısından devam ediyor, geleceğimizi elli yıllık, yüz yıllık sürece taşıyacak süreçte devam ediyor. Bunun için biz aynı zamanda Bergama'da yürüttüğümüz süreçlerde, Fatsa'da yürüttüğümüz süreçlerde...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bilimsel bir şey yok içinde, kendi görüşlerini ifade ediyor.

RESUL KURT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, bence kifayeti müzakere yani, yeteri kadar dinledik.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Toparlayalım Değerli Başkanım.

Buyurun.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Ya, tamam.

Yani sonuç itibarıyla şudur: Bugün Türkiye’de sadece siyanürlü altın işletmeleri değil flotasyon işlemi yapılan ya da nikelde kullanılacak olan asitle birlikte yapılacak, kimyasallarla yapılacak olan bütün işlemler, bugün izin verildiği takdirde, geçmişte verilen izinler dâhil olmak üzere cinayetin başlangıcı ve yıkımın temelidir. Bu nedenden kaynaklı olarak, otuz dört yıldır meslek sahibi olarak, bunun yüksek lisans tezini yapmış birisi olarak ben bu uygulamayı yapmıyorum, yapmam, yapılmaması gerektiği konusunda da yıllardır çaba sarf ediyorum ama görüyorum ki...

Sesim herhâlde biraz yüksek oldu, vekil arkadaşlarım rahatsız oldu, kusura bakmasınlar.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Estağfurullah.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Bu köyleri böyle tek tek sayabilecek düzeyde; Bergama’daki Çamköy’ü, İnay’ı, Eşme’deki Katrancılar’ı, Söğütlü’sünü, İliç’teki Yakuplu’yu, Sabırlı’yı, Dostal köyünü, Fatsa’daki Bahçeler köyünü, Aşağıbahçeler, Yukarıbahçeler köylerini, Erenler’i, Artvin’deki Hod’u; hepsini tek tek gezmiş bir mühendis, toplumcu, sorumlu bir mühendis olarak bunları yapmış, bu birikimi sağlamış birisi olarak şunu söylemek isterim: Siyanürlü altın işletmeciliği dâhil kimyasal yöntemlerle yapılacak “özütleme” denilen ekstraktif metalürjinin Türkiye topraklarında yasaklanması gerektiği konusunda Komisyonun bir çalışma yürütmesini isteriz. Bunu niçin istiyorum? Çünkü Komisyon Başkanımız daha o dönemde, ilk kurulur kurulmaz komisyonda çalışması yapılırken “Gerekirse yasal süreçlerle ilgili de değişiklikler isteyeceğiz...”

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Teklif yapacağız, değerlendirmeler yapılacak.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Evet, söylendi. Ama ne yazık ki bu komisyonun çalışmaları bitmeden, yeniden, bu işletmelerin önünü açan yasalar çıktı -ki bir muhalefet partisi tarafından Anayasa Mahkemesine taşındı herhâlde yani izliyoruz biz bunları-onun için tabii -bir miktar- yasal değişikliklerle ilgili Genel Sekreterimiz ilavelerde bulundu ama bu yasal süreçlerin nasıl işlediği konusunda bilgi vermek de isterdim ama ne yazık ki hani burada kesmek zorunda olduğumuz için ben kısaca kesiyorum, soru-yanıt kısmı olursa bunlara yanıt verebilirim. Birçok vekil arkadaşımız, alanda olan vekil arkadaşlarımız beni tanırlar, bilirler. Söylediğimiz söz bilimsel olmakla birlikte, aynı zamanda toplumu kapsayacak biçimde olması açısından uzun soluklu, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin süzgecinden geçmiş sözlerdir bunlar. Onun için bunları güvenerek ve yüksek sesle ifade etme güvenini buluyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Sorularınızı sorduğunuzda devam ederim.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Eyvallah, biz de teşekkür ediyoruz.

Vermek istediğiniz bilgi, belgeler varsa, tetkikler varsa yazılı olarak da Komisyonumuza iletebilirsiniz.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Cemalettin Bey, metalürji mühendisiydiniz değil mi siz efendim?

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Evet, ben metalürji yüksek mühendisiyim. “Siyanürlü Altın İşletmeciliği ve Yarattığı Çevresel Sorunlar” yüksek lisans tezim. Yaklaşık iki-iki buçuk saat anlatıyorum bu konuyu -dünyadaki gelişmelerle- elimde var olan belgelerle birlikte sunum yaparak. Burada tabii böyle kısa özetlemeyle geçişir mi bilmiyorum ama ben her zaman -isteyen arkadaşımıza istediği yerde- ister burada, ister bizim Türk Mühendis ve

Mimarlar Odaları Birliğinin mekânlarında, Metalürji Mühendisleri Odasının mekânında ya da herhangi bir odamızın mekânında -imkân sağladıklarında- anında kalkar gelirim, orada bunu anlatmaya çalışırım çünkü benim bu toplumsal sorumluluğumdur. Burada size anlatmış olduğum ancak yüzde 1'dir.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sorular-cevaplar bölümünde dinleyeceğiz.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Teşekkür ederiz.

Maden Mühendisleri Odamız temsilcisi Hüsnü Meydan Bey...

Buyurun Başkanım.

3.- TMMOB Maden Mühendisleri Odası Temsilcisi Hüsnü Meydan'ın, madencilik temel politikaları ve ilkeleri ile madencilik faaliyetlerindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkında sunumu

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİSİ HÜSNÜ MEYDAN – Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; öncelikle Maden Mühendisleri Odamızın hazırlamış olduğu madencilik temel politikaları konusunda, ilkeler konusunda bir sunum yapacağım.

Hepimiz şunu iyi biliyoruz ki hangi faaliyette bulunursak bulunalım, neyi inşa edersek edelim, bunları sağlam bir temel ilkeler üzerine oturtmazsak bugün İliç'i, dün Amasra'yı yaşadık, Soma'yı yaşadık, Ermenek'i yaşadık ve bunları yaşamaya devam ederiz. Kurulduğu günden beri bilgi ve birikimleriyle bir temel ilke oluşturan odamızın bu temel ilkelerini sizlerle paylaşmak istiyorum. Temennimiz, bundan sonra belirleyecek olduğumuz politikaları, hazırlayacak olduğumuz mevzuatları bu ilkeler doğrultusunda hazırlarsak sanırım bu kazaları hiç yaşamayız diye düşünüyoruz.

Günümüzde çok sayıda ülke ya da uluslararası kuruluş tarafından formüle edilerek yayınlanmış madencilik politika metinleri ya da bu politikaların dayandığı temel ilkeler bulunmakla beraber söz konusu metinlerin her ülkenin kendi özel koşulları dikkate alınarak ve kendi gereksinimleri, öncelikleri ya da amaç ve hedefleri doğrultusunda oluşturulması gerektiği açıktır. Madencilik politikaları ilgili ülkenin siyasal sistemine, ekonomik, teknolojik düzeyine, toplumsal yapısına, çevreye olan bakışına, sahip olduğu mineral kaynakların miktar ve çeşitliliğine, maden kaynaklarının stratejik önem derecelerine, mineral talebine, tarihsel madencilik deneyimine ve benzeri hususlara göre farklılıklar gösterebilecektir. Maden Mühendisleri Odası yetmiş yıllık çalışmaları kapsamında ülkemiz madencilik sektörünün gelişimi için çalışmalar yürütmüş, politikalar belirleyerek topluma ve yöneticilere yol gösterici olmaya çalışmıştır. Ülke madenciliğimizin çözümü için ülkemizin kalkınması, toplumsal refahın sağlanması amacıyla ülkemiz madenciliğinin mevcut durumu dikkate alınmak suretiyle ve temel, insani, ahlaki ve bilimsel ilkelerden yola çıkarak Türkiye madencilik endüstrisi için genel bir politika çerçevesi tanımlanmaktadır.

İnsan ve emek: Her tür ekonomik faaliyette olması gerektiği gibi madencilik faaliyetlerinde de amaç insanın refah ve mutluluğudur. İnsana ve emeğe saygı madencilik faaliyetlerinin planlanmasında ve uygulanmasında odak noktası olmalıdır. Madencilik faaliyetlerinin her aşamasında insan hakları, kültürel kimlikler ve kültürel miras devletin güvencesi altında olmalıdır. Madencilik faaliyetleri nedeniyle yerel halkın mevcut yaşam standartlarının olumsuz yönde etkilenmesine izin verilmemeli, sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşamlarını sürdürebilme hakları korunmalıdır. Maden işletmelerinde emeğin örgütlenmesi teşvik edilmeli, çalışanların örgütlenme tercihlerine ve toplu sözleşme haklarına saygı duyulmalıdır. Madencilik faaliyetinde bulunan firmaların ya da kamu kuruluşlarının çalışanların iş yapma yetenekleriyle ilgisi olmayan faktörlere dayanarak işe alma, ücretlendirme, fazla mesai, eğitime erişim, terfi, işten çıkarma, emeklilik ve benzeri kararlarında ayrımcılık yapmaları engellenmelidir. Madencilik sektöründe çocuk işçiliğin önlenmesine yönelik gerekli yasal ve idari her türlü tedbir

alınmalıdır. Maden işletmelerinde kadın çalışanların sayısının artırılması ve rollerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Mülteci, göçmen ya da sığınmacı işçilerin diğer çalışanlarla aynı muameleye ve eşit haklara sahip olmaları sağlanmalıdır.

Bilimsel madencilik: Madencilik sektörüne ilişkin tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ve desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır. Ulusal yarar veya kamu yararı konusundaki ilkelerimiz, madencilik faaliyetleri, ulusal amaç ve hedeflerle uyumlu olmalı, kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır. Herhangi bir madencilik faaliyeti, faaliyette bulunan firmaya gelir ya da devlete vergi sağlamanın ötesinde bir fayda yaratmıyorsa ülke ve toplum çıkarlarına hizmet etme noktasında eksik demektir. Madencilik faaliyetleri esas olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilmelidir. Madencilik faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan fayda ve maliyetin topluma adil bir şekilde dağıtılması sağlanmalıdır.

Maden kaynaklarının verimli kullanımıyla ilgili olarak da madencilik faaliyetlerinde doğal kaynakların verimli kullanılması sağlanmalı ve kamu yararına olmayan amaçlarla kaynak kayıplarına yol açılması önlenmelidir. Doğal kaynakların gelecek nesillerin mahrumiyetine yol açacak şekilde tüketilmesi engellenmelidir. Devlet, ülke yer altı kaynaklarının aranarak tamamen ortaya çıkarılmasından sorumludur. Aramalarla ilgili etkin, yasal ve yönetsel yapıların tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullandığı arama faaliyetlerinin kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir plan çerçevesinde yürütülmesi gerekir. Kamu idaresi aramaların sonuçlarından tüm vatandaş, kamuoyunu bilgilendirmelidir.

Planlama: Madencilik sektörü ülke ekonomisinin bütününden yola çıkılarak ve ilişkili olduğu diğer tüm ekonomik sektörler de dikkate alınmak suretiyle detaylı ve kapsamlı bir şekilde planlanmalıdır. Planlamada ham madde arz güvenliğinin sağlanması, dışa bağımlılığın azaltılması ve katma değer artırılması özellikle hedeflenmelidir. Madencilik sektöründe üretim hedefi dış satım değil ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil ancak yerli sanayiye düşük maliyetli ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında yerel, bölgesel ve ulusal sanayilerle entegrasyon ön planda tutulmalıdır. Madencilik sektöründe öncelikle hedef, üretim ve üretim kapasitesinin artırılması değil, üretimde verimlilik ve kalitenin artırılması olmalıdır. Madencilik üretimlerinde, inşaat gibi ikincil ekonomik faaliyetler yerine inovasyonun, bilgi ve yüksek teknolojinin öne çıktığı, düşük enerji yoğunluklu, üçüncü ve dördüncü seviye ekonomik faaliyetler hedeflenmelidir. Ülkemiz için stratejik madenler bu çerçevede belirlenmeli, bu madenlerin güvenli teminine yönelik detaylı planlamalar yapılmalıdır. Madencilik sektöründe maden havzalarının genel havza planlamasına dayanan bir disiplin içerisinde ele alınması önemli kaynak kayıplarına, verimsizlik ve iş güvenliği sorununa yol açmaktadır. Maden havzaları, madenler; yöre sanayisi, tarımı, ormanları, su kaynakları, toplumsal, ekonomik durumu bir arada ve bütünleşik olarak ele alınarak projelendirilip işletilmelidir. Maden sahalarının harita üzerinde birbirinden ayrılmış parçalar hâlinde değil... İşlettilme uygulaması sürdürülebilir doğal kaynak yönetimine aykırıdır.

Madencilik sektöründe faaliyet gösteren kamu ve özel kuruluşlarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık sağlanmalıdır. Toplumun ülkedeki madencilik faaliyetlerinin tamamından bilgi sahibi olma hakkı vardır. Az önce Genel Sekreterimiz de bilgi verirken İliç'e gittiğimizde sahaya bile alınmadık, hiçbir bilgiye erişemedik, ne işletme projesine ne risk değerlendirmesine ne de diğer bilgilere. Hatta bunun aynısını, bu hesap verilebilirlik ve şeffaflık olayını, Amasra'da da yaşadık, Amasra'da da yazılı talep

etmemize rağmen hiçbir bilgiye ulaşamadık. Benzerini geçmişte Soma’da da yaşadık, Ermenek’te de yaşadık. Dolayısıyla bu bilgiye ulaşmada ve şeffaflık konusunda ülkemizde kamu kuruluşlarıyla ilgili büyük bir sıkıntı olduğunu düşünüyoruz.

Madencilik faaliyetlerinin her aşamasında alınan kararlardan toplumun tüm kesimleri bilgilendirilmelidir. Herhangi bir madencilik faaliyeti için devletten izin talebinde bulunan firmalar, talebin kapsamını, detaylarını ve muhtemel sonuçlarını, yerel topluluklar ve ilgili tüm taraflarla tartışmalı, faaliyetlerle ilgili kamuoyunu yazılı raporlarla bilgilendirmelidir. Yerel halkın onayını almamış hiçbir ekonomik girişimin ülkeye yarar getirmesi beklenilemez. Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlarda ilgili yöre halkının da demokratik katılımı sağlanmalıdır. Madencilik firmaları, faaliyetlerinden etkilenmesi muhtemel topluluklara görüşlerini ifade etme fırsatı vermeli ve olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik önlemlerin geliştirilmesi sürecine dâhil etmelidir. Gerek devlet gerekse madencilik faaliyetinde bulunan firmalar, madencilik faaliyetlerinden kaynaklanan olumsuzlukları rapor etmek üzere çalışanların ya da yerel toplulukların kolaylıkla erişebilecekleri etkin çalışan ve güvenli bir mekanizmayı sağlamaları gerekmektedir. Madencilik faaliyetlerinden elde edilen kazanç, vergi ya da devlet hakkı gibi gelirler, bu gelirlerin yerel, bölgesel ya da ulusal düzeyde nasıl paylaştırıldığı bilgisi de dâhil olmak üzere açık, şeffaf bir şekilde toplumun bilgisine sunulmalıdır.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Yerel topluluktan kastınız...

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİSİ HÜSNÜ MEYDAN – Bölge olarak...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – “Yerel topluluklar” dediğiniz kavram...

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİSİ HÜSNÜ MEYDAN – Yöre halkı yani örneğin İliç ve bölgesi, Erzincan ve bölgesi, etkilenen kısımlar.

Madencilik faaliyetlerinde elde edilen gelirlerin ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda harcanması sağlanmalı, bu çerçevede madencilik faaliyetlerinin yapıldığı bölgenin kalkınmasına öncelik verilmelidir. Firmalar faaliyette bulundukları bölgedeki yerel toplulukların uzun vadeli toplumsal, kültürel, çevresel ve ekonomik gelişimlerine sürekli katkıda bulunmalıdır. Elde edilen gelirlerden faaliyetlerin yapıldığı bölgeye ve yerel topluluklara istihdam, eğitim, sağlık hizmetlerinin getirilmesi amacıyla harcama yapılması sağlanmalıdır. Madencilik faaliyetleri için gereken istihdam öncelikli olarak faaliyetlerin yapıldığı bölgeden sağlanmalı, eğitim ya da deneyim ihtiyacı gibi nedenlerden bölge ya da ülke dışından yapılan işçi ya da yönetici düzeyindeki istihdam zaman içerisinde gereken çalışmalar yapılarak bölge ya da yurt içine yönlendirilmelidir. Madencilik faaliyetleri için gereken mal ve hizmetin tedarikinde sırasıyla faaliyetin yapıldığı bölge, yakın çevresi ya da yurt içi öncelikli olmalıdır.

Madencilik sektöründe çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması teşvik edilmeli, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması sağlanmalıdır. Madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü çevredeki doğal kaynakların sürdürülebilir ve verimli kullanımı temin edilmelidir. Madencilik faaliyetlerinin her aşamasında çevreye olan zararın en aza indirilmesi sağlanmalı, öncelikli hedef sıfır atık olmalıdır. Firmaların faaliyetlerinden etkilenmesi muhtemel biyoçeşitlilik ve ekosistemin korunması ve desteklenmesine yönelik tüm önlemler alınmalıdır. Madencilik faaliyetlerinin her aşamasında faaliyetlerin çevre ve sosyal çevre üzerindeki potansiyel etkileri belirlenmeli, bu etkilerin olası sonuçları ortaya konulmalı, olumlu etkilerin güçlendirilmesi, olumsuz etkilerin ise kabul edilebilir bir düzeye indirilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması amacıyla faaliyeti yapan firmalardan gerekli ve yeterli taahhütler alınmalıdır. Madencilik faaliyetlerine faaliyet sonrası kapatma ve çevre düzenlemeleriyle ilgili yeterli

finansal güvencenin mevcudiyeti hâlinde izin verilmelidir. Firmalar madencilik faaliyetlerine ilişkin olarak toplumsal ve çevresel önlemleri içeren bir kapatma planını faaliyetin başlangıcından itibaren hazırlamalı ve düzenli olarak güncellemelidir. Kapatma sonrasındaki süreç devlet tarafından izlenmeli ve denetlenmeli, görevli ve sorumlu kamu kuruluşlarının izleme ve denetleme konusunda yeterli kapasiteye sahip olmaları sağlanmalıdır.

Madencilik faaliyetlerinin her aşamasında en yüksek uluslararası işçi sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanması, sürekli izleme ve denetimler yoluyla sağlanmalıdır. Maden işletmelerinde işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin riskleri azaltacak ve kaza, yaralanma ya da hastalık riskini en aza indirecek önlemlerin alınması öncelikli olmalıdır.

Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır. Üretim ve kaynak performansının iyileştirilmesine ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle, sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesi ile inovasyona yönelik araştırma geliştirme çalışmaları teşvik edilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi, kullanımı daha temiz ve daha verimli madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından ön koşuldur. Madencilik makina, ekipman ve teknolojilerinin üretilebileceği bir sanayinin geliştirilmesi teşvik edilmelidir.

Madencilik sektöründeki eğitim ve öğretim konusu yeniden ele alınmalı ve sektörün gereksinim ve beklentileri yansıtılmalıdır. Madencilik sektöründe yeni teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek nitelikte iş gücünün oluşturulması sağlanmalı, madencilik faaliyetlerinin her aşamasında en az bir maden mühendisinin varlığı zorunlu olmalıdır.

Kamu kuruluşlarının yetkinliği konusunda, sorumlu ve görevli kamu kuruluşlarının mühendislik, projecilik, işletmecilik, iş sağlığı ve güvenliği ve benzeri konularda endüstriyel yol göstericilik yapabilecek kapasiteye sahip olmaları sağlanmalıdır. Kamu otoritesi madencilik faaliyetlerinin ulusal strateji ve hedeflerle ne ölçüde uyumlu olduğunu belirleyebilecek yetkinlikte olmalıdır. Madencilik üretimiyle görevlendirilen kamu madencilik kuruluşlarının asli görevlerini özel şirketlere yaptırma uygulamasından vazgeçilmelidir. Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi, devlet ile sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar, demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı iş birliğiyle mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün değildir.

Madencilik faaliyetleri, çalışma ortam ve koşulları nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği risklerinin yoğun olduğu iş kollarından biridir. Çalışma şartları ve iş kolunda rastlanan mesleki risklerin ve iş kazalarının sıklığı birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de maden iş kolunda faaliyet gösteren işletmelerin yoğun bir şekilde denetlenmesini gerekli kılmaktadır. Denetimler sık aralıklarla tekrarlanmalı ve raporlanmalıdır. Denetim sonuçlarına dayalı olarak madencilik faaliyetleriyle ilgili düzeltici önlemler alınmalı ve iyileştirme süreçleri gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, denetim sonuçları kamuoyuyla paylaşılmalı ve şeffaflık sağlanmalıdır. Bu sayede hem işletmelerin hem de yetkili kurumların sorumlulukları daha etkin bir şekilde kamuoyu tarafından takip edilmiş olacaktır.

Maden Mühendisleri Odası bu ilke ve politikalarla yola çıkarak ülkemizdeki tüm madencilik faaliyetlerinin kamu yararına ve ülke geleceğini gözetecek biçimde planlanmasını, tüm stratejik madenlerimizin kamu eliyle işletilmesini, maden işletmelerinde etkin kamu denetiminin sağlanmasını, madencilik faaliyetlerinin çevresel sorunlar ve toplumsal duyarlılıklara da dikkate alarak doğaya ve doğal yaşama uygun biçimde yürütülmesini savunmaktadır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Hüsni Bey’e çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi Jeoloji Mühendisleri Odası adına Hüseyin Alan Bey konuşacak.

Konumuz tartışmaya açık, vaktimiz kalması adına konuların tekrar etmemesine özen gösterirsek... Soru-cevap bence bu konunun en önemli kısmı ve bütün parti temsilcilerimizden sorular gelecektir.

Buyurun Hüseyin Bey.

4.- TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı Hüseyin Alan ’ın, Jeoloji Mühendisleri Odasının madencilğe bakış açısı, bugün madencilikte yaşanan temel sorunlar, nedenleri, İliç maden faciasına giden yoldaki politik, yasal, yönetsel, teknik nedenler ve genel değerlendirmeler hakkında sunumu

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; öncelikle hepinizi hem şahsım hem Jeoloji Mühendisleri Odası adına saygıyla, sevgiyle, dostlukla selamlıyorum.

Ben tekrara düşmemek açısından kısa bir sunum hazırladım. Sunuyu da 4 temel başlık altında sizlere sunmaya çalışacağım. Sunum içeriğinde birinci olarak Jeoloji Mühendisleri Odasının madencilğe bakış açısını kısaca özetleyeceğim yani bugün madencilikte yaşanan temel sorunlar ve bunların nedenini, sonrasında İliç maden faciasına giden yoldaki politik, yasal, yönetsel ve teknik nedenleri ve sonuçta da kısa bir değerlendirmemi aktarma gayreti içerisinde olacağım.

Şimdi, Jeoloji Mühendisleri Odası ülke madencilği açısından bakıldığında milyonlarca yıllık jeolojik süreçler sonucu oluşmuş, bu oluşum sürecinde de herhangi bir özel emek ve çaba gerektirmemesi nedeniyle bu kaynakları kamusal kaynak olarak tanımlamakta, yer altı varlıklarımızın da günün bilgi ve teknolojisiyle uluslararası norm ve standartlar çerçevesinde aranarak ortaya çıkarılmasını, en verimli biçimde, çevresel değerleri gözeterek, fayda ve maliyet analizi de yapılarak işletilmesini, yurt içinde yüksek katma değer yaratacak şekilde uç ürünlere dönüştürülerek ülkenin gelişmesinde, toplumsal refahın yükseltilmesinde madenciliğin katkılarının artırılmasını, yine, doğaya en az zararı olacak şekilde rehabilite edilerek terk edilmesi perspektifinin Odamızın madencilğe bakışının temel perspektifi olduğunu ifade edeyim.

Peki, yukarıda kısaca belirtilen temel yaklaşımımız çerçevesinde bakıldığında ülkemizde bugün yürütülen madencilik politikası ve buna dayalı gerçekleştirilen faaliyetlerin sorunlu olduğunu hepimiz görüyoruz. Hatta bu bizler tarafından “rant ve talan madenciliği” bazı çevrelerde de “sömürge madenciliği” olarak da tanımlanmaktadır. Peki, neden böyle tanımlıyoruz? Buna bakıldığında, bir kere -biraz önce de ifade ettim- milyonlarca yıllık jeolojik süreçler sonucunda herhangi bir özel katkı ve çabayla olmaması ve “kamusal kaynak” olarak tanımladığımız madenlerimiz, bugün, yanlış uygulanan maden hakları hukuku nedeniyle ruhsat alarak hak sahibi olan işletmelerin özel mülkü hâline gelmiş bulunuyor. Bu kaynakların kamunun ortak varlığı olduğu gerçeğinden hepimiz uzaklaşmış bulunuyoruz. Hiçbir şirket -bugün burada da ifade edildi- meslek örgütleri dâhil kimseye doğru düzgün bilgi vermiyor.

Arama ve araştırma süreçleri günün bilgi ve teknolojisi ile uluslararası norm ve standartlara göre maalesef yapılmıyor. Örneğin, geçtiğimiz günlerde 3213 sayılı Maden Kanunu’nun bazı maddelerinde yapılan düzenlemeyle UMREK Kodu’na göre arama ve araştırma raporlarının hazırlanması “IV. Grup madenler” dışında yasal olarak ortadan kaldırılmıştır. Bunun nedenleri kamuoyuna açıklanmamıştır.

Yenilenemez nitelikteki maden kaynaklarımızın en verimli biçimde, çevresel değerleri de gözeterek, fayda ve maliyet analizi yapılarak işletilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Günümüzde madencilikte yaşanan en önemli sorun planlanma olduğunu düşünüyoruz. Ülkemizin bugünkü ihtiyaçlarıyla gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanma hakkı olduğu gerçeği göz ardı edilerek,

fayda ve maliyet analizi yapılmaksızın maden ruhsatları verilmektedir. Bunu taş sektörü üzerinden ifade edeyim: Bugün Türkiye’de 5 bine yakın arama ve işletme süreci yürütülen mermercilik sektörümüz var, sırf Burdur’da 200’e yakın mermer ocağına işletme ruhsatı sağlanmış durumda. Ülkemizin doğal taşları neredeyse yok pahasına blok olarak gönderilmekte, arzu edilen kaynak aktarımı ve ülkeye faydası maalesef olamamaktadır. Örneğin, İtalya’da... Bir bölgede açılan maden ruhsat sayılarına ülke ihtiyaçlarını da gözeterek mutlaka sınırlama getirilmesi, bir kota uygulanması gerektiğini düşünüyoruz; mevcut sahaların işletilmesi tamamlanıp doğaya yeniden kazandırılması tamamlanmadan yeni ruhsat alanlarının da verilmemesi gerekiyor. Aksi takdirde, 200 ruhsatın işletildiği Burdur’da taş açısından bakıldığında taş sektörünün ülke ekonomisine yeteri kadar katkı vermediği gibi, bu ülkenin kaynakları da yurt dışında maalesef ucuz bir şekilde gönderilmek zorunda kalınıyor.

Yine, Maden Kanunu’nun 7’inci maddesi nedeniyle ülkemizdeki hiçbir doğal, tarihi ve kültürel varlığımızın korunması bugün mümkün değil. Tarım, orman, zeytincilik alanları, sulak alanlar, kıyılar, tarihi ve kültürel alanlarımızın tamamı maden arama süreçlerine açılmış durumdadır. Maden Kanunu’nun 7’nci maddesi diğer çevresel kaynaklarımızı koruyacak şekilde mutlaka düzenlenmelidir. Bunu bir tek örnekle ifade etmek gerekirse, Munzur Suyu ve Vadisi ülkemizde Alevi inancına sahip insanlar tarafından bir inanç merkezi olarak görülmesine rağmen, bu alan maden arama faaliyetlerine açılmıştır. Oysa, insanlığın günümüzde geldiği noktada, benzer durumda olan Hindistan’da Yamuna ve Ganj Nehirleri’ne, Yeni Zelanda’da Maorilerin inanç merkezi niteliğindeki Whanganui Nehri’ne 2017 yılında canlı varlık statüsü tanınarak her türlü madencilik veya olası çevresel değerlere zarar verebilecek tesislerin yapımına kapatılmıştır.

Yine, uygulanan yanlış maden ve çevre politikaları nedeniyle, toplumun çevresel kaygıları ve talepleri dikkate alınmamaktadır. “Ben yaptım, oldu.” politikası temel çevre politikası hâline gelmiş bulunuyor.

Yine, yenilenemez nitelikteki madenlerimiz verimli şekilde işletilmediği gibi, uç ürüne dönüştürülerek ülke gelişmesinde, toplumsal refahın yükseltilmesinde de madenciliğin katkıları artırılamamaktadır yani ülke kaynaklarımızın büyük bir bölümü ham olarak veya çok az bir zenginleştirme yapılmak suretiyle uluslararası pazarlara gönderilmektedir. Örneğin, ülkemizde son yirmi yıllık verilere bakıldığında madenciliğin ülkemize katkısı oldukça sınırlıdır. 2023 yılında açıklanan ihracat rakamlarına bakıldığında 255 milyar dolar civarındaki ihracat rakamımızdaki madenciliğin payı yüzde 1,5 civarındadır, yıllık ihracat rakamları 4-5 milyar dolar düzeyini aşmamaktadır. 2023 yılı gayrisafi yurt içi hasılaya bakıldığında 1 trilyon 118 milyar dolar olarak açıklanmıştır; madenciliğin yurt içindeki hasılasına bakıldığında, 170 bin civarında bir istihdam, istihdam nedeniyle alınan vergiler, işletme gelirlerinden alınan vergiler ile cüzi miktarda devlet haklarından oluştuğu bilinmektedir yani maden kaynaklarımızdan uç ürüne dönüştürülmeden yaptığımız üretime bakıldığında, aslında, attığımız taş ürküttüğümüz kurbaya da değmemektedir.

İşletme sonrası maden sahalarının rehabilite edilerek terk edilmesi gerekirken -bazı iyi uygulama örnekleri olmakla birlikte- çoğunlukla maden işletme ocakları hiçbir rehabilitasyon işlemi yapılmaksızın, olduğu gibi bırakılarak terk edilmektedir. Bunun kötü örneklerini ülkemizin her yerinde görmek mümkündür. Örneğin, ülkemizin 3’üncü büyük kenti olan İzmir’e taş ocaklarının içinden geçilerek girilmektedir; Antalya benzer durumdadır; yasak olmasına rağmen, Sakarya Nehri başta olmak üzere bütün nehir yatakları kum işletmeleri nedeniyle yağmalanmış durumdadır; Niğde’de kent içinde yapılan kalsit üretimi nedeniyle vatandaşlar her gün kalsit tozu soluyarak yaşamını sürdürmektedir;

pandemide Zonguldak gibi kentlerde en çok ölüm vakalarının yaşanması tesadüfi değildir, ocaklarda çalışan binlerce maden emekçisinin soluduğu kömür tozlarının neden olduğu hasarlar bilinmektedir, bilimsel olarak da bunlar kanıtlanmış durumdadır.

Yaşanan temel sorunlar ve nedenlerine bakıldığında, sonuç olarak, Odamızın beklentilerini ifade ettiği ve birçok metinde de deklare ettiğim madencilik politikası ve anlayışını karşılamayan, yukarıda kısaca ifade ettiğim gerçekler nedeniyle, bugün ülkemizde uygulanan madencilik politikaları ve uygulamaları aslında bir yağma ve talan madenciliğidir.

İliç faciasına bakıldığında, 13/2/2024 tarihinde yığın lüci sahasına yığılmış ve çeşitli kimyasallarla kirlenmiş milyonlarca metreküp malzemenin aktif faylarla oluşmuş Sabırlı Deresi'ne akması sonucu 9 maden emekçimizin yaşamını yitirdiğini, önemli oranda toprak, su ve hava kirliliğine neden olduğunu biliyoruz. Bu olay olmaya da devam ediyor. Bu olayın nedenleri gerek Odamız gerek olay sonrası yaptığımız basın açıklaması gerek üniversitelerimiz gerekse bilirkişiler tarafından bölgede yapılan incelemeler sonucunda kamuoyuna yansıyan bilgilerden de açıkça anlaşılmaktadır. Yaşanan bu olayın politik, yasal, yönetsel ve teknik nedenlerden kaynaklandığı açıktır.

Bunları kısaca özetlemek gerekirse, politik olarak bakıldığında, ülkemizin ve ülke insanımızın çıkarlarını koruyan bir madencilik politikamız maalesef yoktur. Ülkemizin sahip olduğu stratejik kaynaklar da dâhil birçok kaynak 1980'den sonra uygulanan ekonomi politikaları nedeniyle kamu işletmeleri yerine özel sektör tarafından işletilir hâle gelmiştir, çok sayıdaki işletme yok pahasına özelleştirilmiştir. Günümüzde kısmen bor minerali dışında tüm stratejik kaynakların aranması ve işletilmesi özel sektör işletmeleri vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu sorunun çözümü konusunda tüm taraflarca bir araya gelerek ülkemizin ve ülke insanımızın çıkarlarını koruyan, halkın beklentilerine cevap veren, stratejik kaynaklar başta olmak üzere ülkenin ihtiyaç duyduğu ham madde ve kaynakların kamu eliyle aranması ve işletilmesini sağlayacak yeni bir politik yaklaşım ortaya konulmalı, bunun gerektirdiği idari, yönetsel ve mevzuatsal altyapı da mutlaka oluşturulmalıdır.

Yasadan kaynaklanan yetersizliklerimiz var. Ülkemizde ülke çıkarlarını koruyan bir madencilik politikamızın bulunmaması nedeniyle yasal mevzuatımız da maalesef temel bir politik yaklaşımdan uzak, yetersiz ve kamusal kaynaklarımızı korur nitelikte değildir. O nedenle, mevcut Maden Kanunu sıklıkla kamunun ihtiyaçları için değil, şirketlerin ihtiyaçlarını karşılar şekilde hazırlanmış, yine şirketlerin tekil veya bütüncül ihtiyaçları çerçevesinde sıklıkla değiştirilmektedir. Bunun için “mevzuat.gov.tr” adresine girip 3213 sayılı Maden Kanunu'na ve yapılan değişikliklere bakmak yeterlidir; değişmeyen tek paragraf, tek cümle neredeyse yok, sıklıkla da değişiklikler devam ediyor. Neden? Çünkü politik bir yaklaşım çerçevesinde hazırlamadığımız için.

Yasal mevzuatların yetersizliğinden ve karmaşıklığından kaynaklı olarak, ülkemizde özelde maden, genelde ise yer altı servetlerimizin aranması, çevreye duyarlı bir şekilde işletilmesi ile terk edilmesi süreçlerinde tam bir kargaşa yaşanmaktadır. İliç faciası sırasında görüldüğü üzere hiçbir kurum sorumluluk almamaktadır. Kurumlar arasında yetki ve önemli bir eş güdüm sorunu yaşanmaktadır; kimin işi nerede başlıyor, nerede bitiyor maalesef belli değildir. Ülkenin maden ve petrol kaynaklarını yasal, yönetsel ve teknik konularda yönetmesi konusunda görevlendirilen MAPEG olayın sorumluluğunu üstlenmemiştir. 9 kişinin yaşamını yitirdiği bu olayda her yıl denetim faaliyeti yapan MAPEG'de tek bir kişi hakkında yürütülen idari veya cezai soruşturma bulunmamaktadır. Ülkemizin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi varlıkları korumakla görevli Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve ona bağlı Çevresel Etki Değerlendirmesi Genel Müdürlüğü ve Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü gibi kurumlar da sorumluluklarını kabul etmemektedir.

Ülkemizin en önemli akarsu havzası olan Yukarı Fırat havzası içinde ve Karasu Nehri ile onun üzerine inşa edilmiş barajlara 1-2 kilometre mesafede, aktif tektonik kuşak içerisinde, jeolojik olarak da elek gibi olmuş zemin üzerine bu tür bir işletmenin inşa edilmesine olanak sağlamak, bu olumsuzluklar için hiçbir çevresel kaygı duymamak nasıl izah edilebilir anlamış değiliz. Benzer durumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının iş sağlığı ve güvenliği açısından, İçişleri Bakanlığının acil durum yönetiminden sorumlu kurumları için de ifade etmek mümkündür.

Teknik sorunlar açısından bakıldığında -farklı meslek gruplarından arkadaşlarım var- ben sadece bazı jeolojik gerçekler çerçevesinde yaşanan teknik sıkıntıları burada ifade etmeye çalışacağım. Bu harita topoğrafik harita üzerine işlenmiş -sizler de muhtemelen ÇED raporunda görmüşsünüzdür, ikinci ÇED raporu diyeyim yani kapsam artırmada- işletmenin planlanmasını topoğrafik harita üzerinde gösterir bir harita olduğunu ifade edeyim. Bu, MTA'nın Yerbilimleri portalinden herkesin rahatlıkla ulaşabileceği bir harita. Şurada maviyle gösterdiğim “Munzur kireç taşları” olarak tanımlanıyor. Bunu niye gösteriyorum? Burada böyle deniz dalgaları gibi yapılar görüyorsunuz; bu, neden elek gibi olmuş? Bu, karstik boşlukları gösteriyor yani karstik, kırılmış, parçalanmış, erimiş bir yapı üzerinde biz maden işletmesinin bütün tesislerini inşa etmiş bulunuyoruz ki işletmenin bulunduğu alan burada, şu gördüğünüz kırmızı çizgi de aktif fay zonlarını gösteriyor. Bu, işletmenin kendisinin hazırladığı jeolojik haritayı gösteriyor. Gördüğünüz gibi, Sabırlı Deresi içerisinden geçen bir fay var ama aktif olarak gösterilmemiş, şuradaki kırmızı çizgiler de ruhsat sahasını gösteriyor. İşletmenin neredeyse bütün tesisleri elek gibi olmuş ve işletmenin karstik açıdan oldukça erime boşlukları içeren yani karstik yapıya sahip Munzur kireç taşları üzerine inşa edildiğini görüyoruz. Tesisin -Google'daki, biraz önce gösterdiğim- işletme alanını genel hatlarıyla gösterir yapısı; atık depolama tesisi, liç sahası, tesis alanı, maden kaynak alanı -gördüğünüz gibi- Munzur fay segmenti de doğrudan işletme tesisinin içerisinden geçiyor.

Tüm bunlara bakıldığında -kısaca özetleyeceğim- yukarıda gösterilen jeolojik birimlerin özellikleri ve yapılarını gösterir haritalara bakıldığında, bu haritalardan sonra, gerek işletme projesinin gerekse ÇED raporlarından alınan hesaplama parametrelerinin doğru seçilmediğini, uygulama projelerine uyulup uyulmadığı konusunda Odamızın bir tespiti olmamakla birlikte -sahaya giriş yapamamamız nedeniyle- muhtemelen projesine uygun uygulamanın da gerçekleşmediğini düşünüyoruz.

Bazı teknik, jeolojik nedenleri de burada sayayım. Bölge aktif tektonik bir kuşak içerisinde yer almakta olup Türkiye diri fay haritasına göre de Malatya-Ovacık fay zonunun Munzur segmenti doğrudan işletmenin içerisinden, Sabırlı Deresi boyunca devam ediyor. Hatta kaymanın olduğu gün Afet İşleri Genel Müdürlüğünün kamuya da paylaştığı verilerde bu kaymanın yaklaşık 2 büyüklüğünde bir depreme neden olduğunu da sismik kayıtlardan görebiliyoruz.

İşletme tesis alanı ve liç sahası jeolojik olarak elek gibi olmuş ve oldukça karstik Munzur kireç taşları üzerine kurulmuştur, hidrojeolojik açıdan zengin yer altı suyu kaynakları içermektedir. ÇED raporu kapsamında hazırlanan hidrojeoloji haritasına bakıldığında, işletmeden sızan tüm kirletilmiş sular yer altı suyu vasıtasıyla Karasu Nehri'ne doğru akmaktadır. İşletme sahası jeolojik özellikleri, tektonik yapısı ve yer altı suyu açısından önemli olumsuzluklar içermesine rağmen işletme, daha fazla kâr hırsı nedeniyle liç sahasını, işletme tesisini, atık havuzunu dar bir sahaya yerleştirmiştir. Bu tür zemin özelliklerine sahip alanlarda özellikle zehirli kimyasallara ve ağır metal kirliliğine neden olabilecek işletmelerin fay zonları veya karstik alanlar üzerine inşa edilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Proje sahası tektonik bir zon içerisinde olmasına rağmen ÇED raporunda yani 2022'de kapasite artışına neden olan ÇED raporunda “Proje sahası içerisinde, 120 kilometre çapında bir alanda

aktif fay bulunmamaktadır.” şeklinde ifade edilmektedir. İşletme projesinin ortasından geçen, her an deprem üretme potansiyeli bulunan Munzur fay segmenti inaktif olarak gösterilmiş, proje hesapları ve tasarımı düşük ivme değerleri baz alınarak yapılmıştır.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Size göre fay aktif mi?

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Aktif.

“Heap leaching” sahası için seçilen alanın morfolojisi ve jeolojisi uygun olmayıp yüksek şev açılar tercih edilmiştir. Elimizde veri olmaması nedeniyle şev basamak ve açılarının seçilmesinde ne tür jeoteknik parametrelerin seçildiği, olası dinamik etkilerinin dikkate alınıp alınmadığı da bilinmemektedir. ÇED raporları düzgün hazırlanmadığı gibi, izleme, kontrol ve denetim sisteminde de önemli eksiklikler bulunmaktadır. Maden işletme firmaları ÇED raporunu hazırlayan firmaları kendileri belirlemekte, belirlenen bu firmalar hem ÇED raporunu düzenlenmekte hem de Bakanlık adına aynı iş yerlerinde izleme ve kontrol faaliyetlerini yürütmektedir; “al gülüm ver gülüm” anlayışı.

Yaşanan faciadan sonra DSİ Genel Müdürlüğü tarafından Sabırlı Deresi’nin memba ve mansap tarafına sedde yapıldığı, memba tarafında akan suyun olası etkilerinin azaltılması amacıyla bir baypas borusu inşa edildiği, yine mansap tarafına geçirimsiz perde inşa çalışmalarının devam ettiği bilinmektedir ancak yapılan çalışmalarla, sızan suların yer altı suları vasıtasıyla Karasu Nehri ile yakın civardaki kaynaklara akmayacağı düşünülmemelidir. Aktif faylarla kırılıp parçalanmış, karstik olarak çok sayıda erime boşluğu içeren Munzur kireç taşları üzerine akan milyonlarca ton liç malzemesinden sızan suların yer altı suları vasıtasıyla Karasu Nehri’ne akacağı kesindir. Karasu Nehri’nin aşağı kesimlerinde yer alan tüm barajlar ve sular, Çöpler altın madenine sızan kimyasallar ve asit kaya drenajı ağır metal kirliliğiyle enfekte olmaya devam edecektir.

Sonuç olarak, İliç maden işletmesinde bugün alınan tedbirlerin tamamının palyatif olduğunu, sorunu temelden çözmeye yardımcı olmayacağını düşünüyoruz. Bu nedenle, işletme kapatılmalı; Sabırlı Deresi’ne akan liç malzemesinin mevcut konumundan alınarak, Karasu Nehir vadisinden uzaklaştırılarak işletme sahasının batısına, geçirimsiz jeolojik birimlerin bulunduğu alana gerekli her türlü teknik tedbir de alınmak suretiyle güvenli bir şekilde taşınması, üstü kalın toprak örtüsüyle kapatılarak havaya, suya, toprağa temasının kesilmesi ve olası etkilerinin en aza indirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın Hüseyin Alan’a çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Çevre Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın Ahmet Kırmızı’ya söz veriyorum.

Tekrardan kaçınırsak sevinirim, bazı konular çok çakışıyor; en azından vakit kalır.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET KIRMIZI – Tamam Başkanım.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ne kadarlık sunum olduğunu bilsek ona göre belki ara, belki Genel Kurula gitmemiz gerekebilir. Ne kadarlık olduğunu öğrenebilir miyiz?

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Sunumunuz tahmini nedir?

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET KIRMIZI –

Sayın Başkanım, ben bir sunum yapmayacağım çünkü yeterince sunum yapıldı. Çünkü Sayın Vekilimin de söylemiş olduğu gibi soru-cevap süreci daha aktifleştireceği için bir an önce o sürece geçme taraftarıyım.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Tamam.

Buyurun.

5.- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet Kırmızı'nın, İliç'teki altın madeninde meydana gelen olay, ülkemizdeki ÇED süreci ve bu ve benzeri olaylarda TMMOB'un muhatap alınması gerektiği hakkında sunumu

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET KIRMIZI – Öncelikle Sayın Başkanım ve Sayın Komisyon üyelerine Çevre Mühendisleri Odası olarak saygı ve selamlarımı iletiyorum.

Sözlerime başlamadan önce, 13 Şubat 2023 tarihinde yaşanan olay bir kaza değildir. Bunun bir kaza olmadığını biz söylemiyoruz, bunu Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik kapsamında Anagold Madencilik tesisinin hazırlamakla yükümlü olduğu kaza senaryoları kapsamında yaşamış olduğumuz bu olayın aslında olay yaşanmadan önce senaryolaştırıldığını bizlere sunulan bilgi ve belgelerden görüyoruz. Bu senaryonun ilgili Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından da iş müfettişleri tarafından da uygun olarak görüldüğü zaten kendi sunumlarında da yer almakta. Biz ülkemizde kâğıt üstünde her türlü uygulamayı, her türlü üretimi uygun hâle getirebilecek bir noktadayız ama ülkemizin hem coğrafi yapısı hem bölgesel yapısı, topografik yapısı, bölgesel olarak farklı bölgelerde farklı iş ve işlemlerin aynı şekilde düşünülmemesi gerektiğini bir türlü bu süreçlerde hem mevzuatlarımızda hem de uygulamalarımızda anlatamıyoruz. 3'üncü ayında, 13 Mayıs 2023 tarihinde İliç ziyaretimizde bizlere üzücü olarak söylenen şey şuydu: "TMMOB ve bağlı odaların alana girmesi Erzincan Valiliği tarafından yasaklanmıştır." diye bir beyanda bulunuldu. Bugün geldiğimiz noktada 2008 yılından bu yana söylemiş olduğumuz teknik ve bilime dayalı her şeyle karşı karşıyayız. Biz artık TMMOB ve bağlı odalar olarak haklı çıkmak istemiyoruz sadece yargı, yasama ve yürütme organının temsilcileri tarafından dinlenmek, dikkate alınmak istiyoruz. Bunun için de elimizden geldiğince sesimizi duyurabildiğimiz her konuyla alakalı duyurmaya çalışıyoruz. Ben şahsım ve odam adına ve TMMOB adına -burada onların izniyle- bizleri dinlediğiniz için de ayrıca çok çok teşekkür ediyorum.

Olayın nasıl gerçekleştiği ve sonrasındaki sürecin nasıl yönetilmesi gerektiğiyle alakalı aslında sorulması gereken soruların çok net olduğu düşüncesindeyiz. Neler yapılmalıydı, neler yapıldı ve neler yapılacak? Bugün bu olay oldu ve bu olayı biz çevre felaketi olarak değerlendirmeliyiz. Bir kere bunun altını özellikle çiziyorum çünkü kamuoyunda sanki o 10 milyon tonluk solüsyonun yani içerisinde zehirli kimyasalların ve siyanürün olduğu solüsyonun önlem alınmamış, Sabırlı Deresi ve devamına, mangan maden ocağındaki geçirimsiz olmayan alanlara yayıldığını görmezden gelerek burayı hızlıca toplayabiliriz mantığıyla bir algı oluşturulması aslında bizim süreç yönetimimize zarar veriyor. Çünkü bir önceki Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımızın da söylediği gibi, orada kaldırılması gereken ürün, malzeme 400 bin kamyon civarında bir sayıyla belirtildi, bu sayı bize ait bir sayı değil. Bugün mevsimsel şartlar düşünülerek, arazinin topografik yapısı düşünülerek uygulaması konusunda değerlendirilmemiş olan İliç Çöpler altın madeninde altı aylık bölümde bahar yağmurları üzerinden geçerek sürecin yönetiminin nasıl yapıldığıyla alakalı elimizde tek bir veri yok. Biz şunu demiyoruz: Biz olayı doğrusuyla yanlışıyla, matematiksel ve bilime dayalı gerekçelerle sorular soruyoruz, sizlerin cevaplarını bekliyoruz bu cevapların da nasıl, hangi gerekçelere dayandırıldığını sorgulamak istiyoruz. Bugün baktığımız zaman, hem Genel Sekreterimiz Sayın Dersim Gül'ün de sunumunda bahsettiği gibi "Bakanlıkların ve ilgili kurum ve kuruluşların yapmış olduğu sunumlarda aslında olayın sorumlusu yok, kimse bir sorumluluk kabul etmiyor." Yani Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı kendi mevzuatı kapsamında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji Bakanlığı, Tarım ve Orman

Bakanlığı ve bunun bağlamında -DSİ- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kendi mevzuatları kapsamında sorumluluklarından kaçınmaya çalışarak -kabaca tabir etmek gerekirse- derin bir sessizlik ve uykuya dalmış durumdadır.

Ülkemizde ÇED süreçlerini basit bir şekilde değerlendirmemiz gerekirse hele ki böyle ülkemizin coğrafi durumuna, doğal kaynaklarına ve doğal çevre, sürdürülebilir çevresine büyük zararlar verme riski taşıyan böyle bir işletmeyi, böyle bir uygulamayı düşünürken ÇED sürecine baktığımızda aşağı yukarı 24 tane kurum, kuruluşun olumlu görüşü alınmadan bu ÇED süreci nihayetlendirilmiyor. Buradan baktığımız zaman demek ki bu 24 kuruma -bunların içerisinde “Bugün sorumluluğumuz yoktur.” diyen kurumların hepsi var; MAPEG var, Tarım Bakanlığı var, DSİ’si var, her biri var ve bunların her biri- bu ve buna benzer uygulamaların her birinde demek ki olumlu görüş vermişler, kendi mevzuatları kapsamında değerlendirmişler ve gerekçelendirerek bir süreci sonuca getirmişler ve olumlu görüş verip sürecin devam etmesini sağlamışlar.

ÇED bir taahhütler topluluğudur. Nedir ÇED? Biz bu süreci böyle yapacağız, şöyle yapacağız vesaire vesaire ama sürecin uygulamalar noktasındaki konularına değindiğimizde, bu uygulamaların nasıl yapıldığının denetlenmesine gelindiğinde Dersim Gül’ün tekraren bahsetmiş olduğu gibi, çok büyük bir sıkıntımız var. Bugün ben açık ve net söyleyeyim: Ülkemizde ÇED’in kendi bünyesinde inceleme ve değerlendirme komisyonlarında TMMOB olarak biz yer almıyoruz. Kötü bir şey söyleyeceğimizden değil, sadece yapılan iş ve işlemlerle alakalı bilimsel ve teknik görüşlerimizi ileteceğiz. Bu görüşlerimizi bilime ve teknığe dayandırarak gerekçeleriyle sunacağımız için de neden biz o komisyonlarda yer almıyoruz sorusu akla geliyor.

Sadece İliç değil, bugün ülkemizin geneline baktığınızda -Üstadımın da demin belirttiği gibi- 20’ye yakın altın madeni var. Üzülerek söylüyorum, altı ay öncesinde yaşamış olduğumuz böyle bir felaket varken, 9 vatandaşımızı kaybetmenin üzüntüsünü hâlâ yaşıyorken bugün bakıyoruz Kırşehir ilimizde Boztepe mevkinde yeni bir altın madeni serüveni başlatılıyor. Bu altın madeni serüveni yine kâğıt üstünde gerekçeleri, uygulama hesaplamaları vesaire hepsi sağlanarak yapılıyor ama bugün gördük ki uygulamada, o kâğıt üstünde yakalamış olduğumuz şartlar uygulamada yakalanamamış. Bunun sorumluları kim? İşletmeci mi? Evet. Denetim yapması gereken kurum ve kuruluşlar mı? Evet. Ama bunların hiçbirini bugün herhangi bir sorumluluk olarak sorumluluklarını kabul eder durumda da göremiyoruz. O yüzden, tekraren çok uzatmamak, sorularınızla beraber süreci daha aktif hâle getirmek için ezcümle şunu söylüyorum: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Çevre Mühendisleri Odası olarak bu ve buna benzer, ülkemizin sürdürülebilir, gelecek nesillere aktarmamız gereken doğal kaynaklarının kullanımı, ülkemiz adına, ülkemiz menfaatine olduğu iddiasıyla yapılan her türlü uygulamalarda bizlerin muhatap alınması gerektiğini, düşüncelerimize önem verilmesi gerektiğini ve bu sebeple de yaşanabilecek her türlü bu ve buna benzer felaketler öncesinde haykırışlarımızın duyulmadığını ve haklı çıkmaktan çok büyük üzüntü duyduğumuzu huzurunuzda tekrar belirtir, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Çevre Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın Ahmet Kırmızı’ya teşekkür ediyorum.

Hüseyin Bey, biraz önce bir sorunuz olmuştu “MAPEG herhangi bir soruşturma başlatmadı.” diye. 14/2/2024 tarihinde idari soruşturma başlatılmış MAPEG tarafından, bilginiz olsun.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Peki, en azından bilgi vermeniz için söyledim. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Bilginize, başlatılmış.

Bir de bu Komisyonda şu anda Müzeyyen Hanım da ben de aynı zamanda Sanayi, Ticaret, Enerji Komisyonundayım -biraz önce çıktı- Rıdvan Bey de. Bu Komisyonda kesinlikle şunu bilin ki doğru işlem yapılması adına bütün Komisyon üyelerinin hassasiyetleri var, bütün partilerden oluşmuş bir komisyon. Yani bu tür olaylara, işte, biraz önce Kırşehir madeninden bahsetti çok değerli Ahmet Kırmızı. Şimdi, biz bunun dışında gidip de çok düzgün madenler de gördük, yarın bir tanesine daha bakacağız. Yani şöyle bir şey: “Bir yerde bir kaza oldu, bütün altın madenlerini kapatalım.” düşüncesi dünyanın hiçbir ekonomik şeyine uymadığı gibi, biz “Önce insan, sonra çevre, sonra güvenilir madencilik” sloganıyla bunu yapacağız ama çevreye de en az hasar verecek ya da çevreye hiç hasar vermeyecek şekilde bu işlemlerin yürütülmesi adına çaba sarf ettiğimizi de bilin. Bu Komisyon bir ihtisas komisyonu ve bu komisyondakilerin hemen hemen çoğu da -işte, Müzeyyen Hanım jeoloji mühendisi aynı zamanda-konusunun uzmanı. Sizler biraz müsterih olun diye bu açıklamayı yapmak zorunda kaldım.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Başkanım, ara verecek miyiz?

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Kısa bir şey kaldı, tekrar etmezse bazı şeyler bitirip ondan sonra soru-cevaba geçmeden bir ara verip ondan sonra...

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Hiç ara vermedik, o yüzden dedim, bir ara versek toparlarız diye.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Son bir şey de yapalım, kısa şeyler. Ondan sonra da soru-cevaba geçmeden bir ara verip soru-cevaba geçeceğiz.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Tamam.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Şimdi, Kimya Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın İbrahim Akyürek.

6.- TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Başkanı İbrahim Akyürek'in, İliç altın madeni kazasının insan tarafı, kimya tarafı, süreç tarafı yönünden değerlendirmeleri hakkında sunumu

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI İBRAHİM AKYÜREK – Merhabalar tekrar. İbrahim Akyürek, Kimya Yüksek Mühendisi, A sınıfı iş güvenliği uzmanıyım. Kimya Mühendisleri Odası adına sizleri sevgi, saygı ve dostlukla selamlıyorum.

Madencilik tarafı ve işletme tarafı, bunlara çok fazla değindik. Sayın Başkan da çok güzel bir şekilde söyledi, önce insan temasıyla gitmek gerekiyor. Ben biraz çerçeveyi insan tarafına ve biraz kimya tarafına, süreç tarafına doğru evriltmeyi düşünüyorum çok kısa bir şekilde. Burada yaşanan bir iş kazası, bir olay, bir işletme ve sonuç itibarıyla da bir iş kazasıydı ve aslında bir “kaza” derken de kaza teorisi Cemalettin Bey’in bahsettiği gibi öngörülebilir, elbette öngörülebilir, elbette bu kaza olmayabilirdi de. Zaten kendisi daha önce ekibiyle beraber gittiğinde de orada benzer bir olayın yaşanabileceğini kestirdi. Yani burada o zaman iş güvenliği biliminin ışığı altında tekrar bakarsak bir risk değerlendirmesi yapılıyor ve sonrasında da olayın nasıl gelişebileceği zaten göz önüne alınmış oluyor. Peki, burada neler yapılmış, bir önlem hiyerarşisi var mı, ona bakalım. Bilim şunu der: Eğer önlem hiyerarşisinde gerek yoksa ki burada kullanılan bir kimyasal, siyanür, karbon ve azotun aslında doğada bulunan 2 elementin birleşimiyle oluşan ama sonrasında insan ve çevre sağlığına ciddi zarar veren bir kimyasaldan bahsediyoruz ve bu kimyasalı da eğer mümkünse kullanmamak, önemli olan bu, bunu hiçbir şekilde kullanmamak ama eğer kullanıyorsak da gerekli önlemlerin alınması ve bunun için yapılan çalışmaların denetlenmesinde fayda olduğunu düşünüyoruz. Peki, denetleme yapılmış, ÇED raporları hazırlanmış ama yeterli olmuş mu? Bu kaza yine ortaya çıktı ve kaza olmasına rağmen de herhangi bir şekilde bir durdurma işlemi yapılmadı, başka yerlerde de aynı risk devam ediyor. Peki, kaza olduktan sonra acil durum eylem planı içerisinde Sayın Genel Sekreterimizin de bahsettiği gibi,

o yığın yani içerisinde o solüsyonun olduğu yığın yine geçirgenliği olmayan ya da bunu tam olarak bilmediğimiz... Asıl problemimiz de bu zaten. Ahmet Bey de bahsetti. Biz, bize doğru bilgi akmadığı sürece, doğru bir şekilde olayı tanımlayamadığımız ve gerekli incelemeleri yapamadığımız sürece orada da bilimin ışığında kendi önerilerimizi de sunmakta maalesef aciz kalıyoruz. Sonrasına baktığımızda, gerekli ölçümler yapıldı mı? Yani orada doğaya, insana zarar verebilecek hâlâ sadece siyanür değil “leaching”, kimya mühendisliği mesleğinde temel işlemlerden birisi aslında yani ekstrasyon yöntemi. Evet, kullanılıyor, doğrudur ama bunun sonrasında sadece içerisinde siyanür yok, onun dışında birçok ağır metal de var ve buna sadece siyanürün akut etkisi de yok, kronik çok ciddi zararları da var tiroit bezini etkilediği için. Bu anlamda baktığımızda da insan sağlığını önemsiyorsak aslında burada doğrudan başka bir yöne doğru da evrilmemiz gerektiğini düşünüyorum. Ahmet Bey’in söylediği noktadan tekrar edersek, biz Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak -Genel Sekreterimiz de bahsetti- herhangi bir işletmede yapılacak tüm çalışmalar öncesinde çok farklı disiplinlerle şu anda buradayız, mühendislik disiplinleri çünkü bu bir multidisipliner alan, maden olmasına rağmen jeolojinin, metalurjinin, kimyanın, çevrenin, madenin de olduğu bir yapılanma ve burada da bizlere mutlaka bilgi akmalı ve bizim desteğimizi vermemiz gerekiyor. Bu noktada da sizlerden bu anlamda açıkçası doğru bilginin akması yönünde de bizi bilgilendirmeniz yönünde de talebimiz oluyor. Ben böyle bir çerçeve çizdim.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Kimya Mühendisleri Odası adına İbrahim Akyürek’e.

Şimdi, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası adına Sayın Ahmet İrfan Türkkolu.

Buyurun.

7.- TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası Başkanı Ahmet İrfan Türkkolu’nun, metalurji ve malzeme mühendisi olarak İliç’te yaşanan faciaya ilişkin değerlendirmeleri ve siyanürlü lüç yöntemi hakkında sunumu

TMMOB METALURJİ VE MALZEME MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET İRFAN TÜRKKOLU – Merhaba. TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Komisyon Başkanı, sayın üyeler, sayın katılımcılar; oldukça uzun süre oldu, iki saati aştık ve arkadaşlarım gerçekten detaylı bilgiler verdiler. Bu anlamda ben detaya girmeden, kısaca, arkadaşlarıma ilettiği konuların ötesinde, metalurji ve malzeme mühendisi olarak ekleyebileceklerimi ilave edeceğim, fazla vaktinizi almayacağım o anlamda.

Öncelikle, Komisyonunuz daha önce bizi yazılı bilgi vermemiz için davet etmişti ve 25 Mayıs’ta biz Komisyonunuza yaklaşık 68 sayfalık bir yazılı dosyayı elden teslim etmiştik. Bugün de gelirken o dosyayı önceden teslim etmiş olmamız nedeniyle 3 sayfalık kısa bir özet yapmak üzere geldik ancak özetlerimizi girişte elimizden aldılar, dağıtım için 3 nüsha verdiler sadece, ilgili arkadaşla ilettik onu da. E-posta olarak gönderdiğimiz metinden isterseniz Komisyon üyeleri de yararlanabilirler.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – O bize haber verilmedi, öyle bir şey olamaz, girebilirdi, keşke bizim bilgimiz olsaydı.

TMMOB METALURJİ VE MALZEME MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET İRFAN TÜRKKOLU – İlgili arkadaşla 3 nüsha teslim edebildim sadece çünkü geri kalanını girişte aldılar.

Öncelikle, olayı salt bir maden olayı, çevre olayı olarak ele almadığımız, bütünsellik içinde ele aldığınız için sağ olun, teşekkür ediyorum, Komisyonun bu anlamda olumlu bir adım attığını düşünüyorum.

Bütün arkadaşların söylediğinden farklı olarak, siyanürlü liç yöntemi yüz yıldır uygulanan bir yöntem. Yani teknolojinin bu kadar hızlı geliştiği, değiştiği bir dönemde siyanürlü liç yönteminin yüz yıldır aynı şekilde uygulanmasının bir anlamı var; üretici için en ucuz yöntem. Bu nedenle, siyanürlü liç yöntemi, altın üretiminde herhangi bir teknolojik gelişmeyi uygulamak yerine bunu kullanıyorlar. Altın üretimi -ki çok kârlı bir iş- arama, tesis kurma, devreye alma, işletme dâhil tüm geri dönüşü bir yıldan az, müthiş kârlı bir iş. Bu kârlı işletmede en önemli maliyet, önleme maliyeti yani İliç'te yaşadığımız bu tür facia benzeri olası olayları önleme maliyeti. Firmalar gelişmiş ülkelerde önleme maliyetini karşılıyorlar, gerekli önlemleri alıyorlar, bu tür facialar yaşanmıyor ama bizim gibi ülkelerde, uygun buldukları ortamlarda mevzuatın arkasından dolanarak önleme maliyetinden kaçınıyorlar; İliç'te olan bu. Yeni bir atık havuzu yapmak yerine "Mevcut atık havuzunun duvarlarını yükseltelim, idare ederiz." diyerek yaptıkları iş faciaya neden oldu.

Genellikle altın üretimi, altın eldesi ülkemizde yabancı firmalar tarafından yapılıyor. Ülkemizde ne kadar altın üretildiğini ve yurt dışına ne kadar altın çıkarıldığını biliyor muyuz? Bilmiyoruz, biz bilmiyoruz en azından çünkü bu konuda elimizdeki bilgiler, altın üreten yabancı firmanın, bizim ülkemizdeki altını çıkarıp alıp giden yabancı firmanın verdiği bilgi kadar. Bu bilgi de nasıl? Altını dore metal olarak yurt dışına çıkarıyorlar yani hidrometalürjik süreç... Detayları atlıyorum, vaktinizi almamak için, metnimde var bunların hepsi. Altının rafinasyonunu sağlayacak elektrometalürjik süreci yurt dışında yapıyorlar, dolayısıyla net altın üretimi miktarını gizlemiş oluyorlar. Bize de yıl sonunda şu kadar altın ürettiklerini deklare ederek bunun yüzdelik bir miktarını ülkeye bırakıyorlar. Ülkemizin zenginliklerini alıp götürülenlerin bunun karşılığında ülkemize ne verdiklerini tartışmak lazım gerçekten. Burada, biz, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası olarak toplumsal faydanın olmadığı kanısındayız.

Mesleki çerçevede bu söylediklerimin ötesinde, arkadaşlarımla siyanürlü liç yöntemi üzerine anlattıklarına küçük bir ilave yapacağım. Çok net biliniyor ki siyanürlü liç yöntemi doğayı tahrip eden, ekolojik kırıma neden olan, doğanın yüzyıllarca oluşturduğu tabiatı, bitki örtüsünü, börtü böceği, canlıyı yok eden bir yöntem. İşletmelerin altını alıp götürürken ekolojik kırıma neden oldukları alanın rehabilitasyonunu yapacakları da gerçek değil, doğru değil. Az önce de söylediğim gibi o doğa, ekolojik denge yüzyıllar içinde oluştu; o rehabilitasyonu ancak yüzyıllar içinde yapabilirsiniz dolayısıyla o rehabilitasyon sözleri de gerçeği yansıtmıyor.

Tüm bunların sonucunda şunu belirtmem lazım: "Birtakım teknik önlemler alınırsa, iyi denetlenirse İliç'te yaşandığı gibi facialar yaşanmaz." demek aslında hiç gerçeği yansıtmıyor. Doğayı tahrip eden bir yöntemle altın çıkarılıyor, o doğanın tahribatını giderebilecek bir yöntem de yok. Siyanürlü liç yöntemi ve o yöntem dışında açığa çıkan metaller, ağır metaller yüzlerce yıl toprağı, suyu, doğayı kirletiyor. Peki, altın çıkarmak gerekli mi? Biz, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odasıyız, malzeme teknolojisindeki gelişmeler de bizim işimiz, dolayısıyla şunu net olarak söyleyebilirim: Malzeme teknolojisindeki gelişmeler altının kullanım değerini ortadan kaldırdı. Geçmişte tıpta, implant malzemelerinde, dişte kullanılıyordu ama artık bunun yerine iletkenler kullanılıyor, yeni malzemeler kullanılıyor. Altının kullanım değeri yok ancak takı olarak kullanılıyor, dolayısıyla bu kadar doğayı tahrip eden bir madeni çıkarmaya da gerek yok bizce. Elbette, diyebilirsiniz ki "Kapitalist bir sistemde yaşıyoruz; altın kıymetli metal, değerli, ekonomik değer olarak kullanılabilir." "O zaman neden yabancılar çıkarıyor, alıp gidiyor?" diye sormak isterim. Bu yapılan sömürge madenciliği yani dünyanın

her yerinde dilediği alanlarda dilediği gibi ülke madenini alıp, denetimden uzak, en kötü yöntemlerle çıkarıp topluma, ülkeye hiçbir şey vermeden, gerisinde tümüyle yok olmuş bir doğa bırakan, yüzyıllarca sürececek atık bırakarak çekip giden yabancıların yaptığı madencilik sömürge madenciliği. Ne yazık ki bizim ülkemizde de yapılan Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası olarak bizim için bu.

Bitiriyorum Sayın Başkan. Son dönemde çok kullanılan bir sözcük var: O da sürdürülebilirlik. Bu yüzyılın en önemli önceliği dünyanın, insanlığın, diğer canlıların bir geleceği olmasını sağlamak. OECD tarafından yayınlanan Tarımsal Görünüm 2019-2028 Raporu'nda 2028 yılına kadar tarımsal ürünlere olan ihtiyacın yüzde 15 artacağı söyleniyor. Birleşmiş Milletler FAO'nun 2016'da yayınladığı raporda ise 2030'lu yıllarda yüzde 60 daha fazla gıdaya ihtiyaç olacağı belirtiliyor. Şimdi, toprağın altındaki altın mı verimli, tarım arazileri mi? Biz toprağın üstünün altından kıymetli olduğu inancındayız. Dolayısıyla -uzatmadan- sömürge tipi madencilğe son verilmelidir, yabancılara verilen tüm maden ruhsatları iptal edilmelidir, siyanürlü liç yöntemi ve altın çıkarımı yasaklanmalıdır, bugüne dek yapılan altın madenciliğiyle ilgili bütün ekonomik veriler kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır. TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası olarak, otuz yıldır bu ilkeler doğrultusunda çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Vaktinizi aldığım için sağ olun, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın Ahmet İrfan Türkkolu teşekkür ediyoruz.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Hocam, o arada notlarınız geldi, haberiniz olsun. Çok teşekkür ederim.

TMMB METALURJİ VE MALZEME MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET İRFAN TÜRKKOLU – Harika.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – İki şeyi de ifade etmek gerekiyor. Biz bu Komisyonda biraz altın uzmanı olduk bu süreç içerisinde. Birincisi “Türkiye’deki madenlerin, altın madenlerinin hepsi yabancılar...” Doğru değil, önemli bir kısmı Türk madenciliği. Hatta yabancılardan daha iyi yapıldığını da gördük. Yarın da bir tanesine gidiyoruz Balıkesir’de ve tamamen çevreye ve sosyal duyarlılığa, çevredekilere, GEM yardımına kadar düzgün yapılıyor. Birincisi bu konu.

İkincisi, altınları hiç kimse alıp götüremiyor, bunda doğru bilgilendirelim toplumu. Altını mutlaka Merkez Bankasına satmakla mükellefler çünkü oradaki kesilen tüm altınlar oradaki yetkililerle birlikte, Merkez Bankası almadığı takdirde çevreye... Herhangi bir madenin sahibi bu altını alıp kendi ülkesine götürme diye bir konu kesinlikle söz konusu değil.

Üçüncü konumuz da -ben aynı zamanda bir ziraat mühendisiyim- İliç'teki madenin üstünde inanın hiçbir şey yetişmiyor yani üzeri bayağı bir kayalık ve en ufak bir şey, tarımın yapılma imkânı da kesinlikle yok ki oradan Tunceli'ye kadar olan bir havzada, o kısımda... Oavadan bahsetmiyorum, madenin bire bir yapıldığı sahadan bahsediyorum yani bilgi verirken biraz bilgi eksikleri de... Yani bizler de mühendisleriz, biz mühendislerin yanlış bilgi vermemesi gerekir çünkü mühendis heneseden gelir, hesap adamı demektir. Hesap adamı yanlış bilgiler vermez. O yüzden de eksik diyelim bunlara. Bunu doğrulamak adına söyledim. Kesinlikle bir madeni alıp kendileri alacak gidecek hesabı yok. Ben ürettim, cebime koydum, aracıma yükledim, yukarı götürdüm... Kesinlikle böyle bir şey olmadığını da burada yani bu Komisyonda... İşte, son dönemine, üç aydır bu Komisyonun bütün faaliyetlerine katılıyoruz. Böyle bir şey kesinlikle söz konusu değil, özel zırhı araçlar vasıtasıyla her çarşamba

döküm yapıyor ve oradan Merkez Bankasının temsilcisi, Maliye temsilcisi ve bunlarla birlikte yapıp o zırlı araçlarla gönderiliyor. Bunu da biz gözümüzle gördüğümüz için söyleyelim. Belki biz de inanın, sizin gibi düşünebilirdik yani bunları yabancılar üretiyor diye.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- TMMOB ve Birliğe bağlı mühendis odaları temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Ben burada jeoloji mühendisleri adına çok değerli kardeşim Müzeyyen Hanım’a da bir söz vermek istiyorum.

Buyurun.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Pardon Müzeyyen Hanım, geçmeden önce...

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Ara verelim mi?

AYTEN KORDU (Tunceli) – Hayır, hayır.

Komisyon Başkanı bence kendi adına konuşmalı, “Komisyonumuz” dememeli çünkü bu konuda şerhlerimiz var, itirazlarımız var...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tabii, tabii.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Aynı düşünmüyoruz. Konuşurken sanki hepimiz aynı düşünüyormuşuz gibi...

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Kendinizi ifade etmekte bir sorunuz yok.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Tamam, yani siz bizimle...

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Sizinle aynı fikirde olmayabiliriz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Tabii ki ama konuşurken en azından “Komisyonumuz” diye hepimizi katmayın, siz kendi adınıza görüşlerinizi söyleyebilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Komisyon olarak birlikte... Bir daha sizi katmam Komisyona, merak etmeyin.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Sanırım ne demek istediğim anlaşıldı ama, hani öyle şey yapmayın.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Yani sizin söylediğiniz... Biz Komisyonumuz olarak gittiğimizdeki gördüğümüz olaylardan bahsettim, siz başka bir şey gördüyseniz siz bunu şerh olarak ifade edebilirsiniz.

Buyurun Müzeyyen Hanım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Öncelikle bir TMMOB mensubu olarak, bir süre de Jeoloji Mühendisleri Odası Adana Şube Başkanlığı yapmış bir mühendis olarak bugün Türk Mühendis Mimar Odaları Birliğini burada ağırlamaktan çok memnun olduğumu -keşke başka bir vesileyle olsaydı ama- ifade etmek isterim.

Tabii, özellikle Cemalettin Bey’in sunumu sırasında birazcık böyle müdahale oldu. Ben aslında bundan rahatsızlığımı ifade etmek isterim. Burada biz, insanlara hani gelip kendilerinin bilgilerini aktarmaları konusunda çok kısıtlamalar getirmedik. O konuda hani kısa kesmesiyle ilgili bir müdahale edildi. Bence görüşlerini burada açıkça ve net bir şekilde ifade etmesine izin verilmeliydi. Öncelikle onu söylemek isterim.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Kim müdahale etti? Ben anlamadım o konuyu.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – “Kısa kesin...” Yani çok şey oldu, kısa kesilmesi, kısa tutulması yani bununla ilgili...

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Hayır, öyle bir şey söylenmedi.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Söylendi, söylendi.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Cemalettin Bey’e söylendi, söylendi

AYTEN KORDU (Tunceli) – Tabii, söylendi.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Cemalettin Bey’e söylendi yani. Burada kayıtlara girsin. Cemalettin Bey daha farklı belki bilgiler aktaracaktı, kesmek durumunda kaldı.

Şimdi, tabii, çeşitli odalardan uzun da bir şeyden sonra hepsine birtakım sorularım olacak açıkçası. Şimdi, ÇED raporları son derece önemli ama ülkemizde öyle bir hâl almış ki bir yıl içerisinde sadece 3 tane olumsuz ÇED raporunun... İşte, verilen yüzlerce ÇED raporundan sadece 2 ya da 3’üne “ÇED Olumsuz” kararının çıktığını görüyoruz. Sanki biraz böyle hani illa o ÇED raporu olumlu çıkmak durumunda gibi bu ülkede maalesef böyle bir şey var. Çevre Mühendisleri Odası Başkanımız 24 farklı kurumun ÇED raporuna imza koyduğunu ve her birinin de elbette bu sorumluluğu taşıması gerektiğini ifade etti ama biz biliyoruz ki yani bütün bu altın madenlerinin bulunduğu alanlarda orman da var, mera da var, sulak alan da var ve su havzaları da var ve özellikle İliç madeninde, işte, Yukarı Fırat havzası Karasu Nehri’ni besleyen kuru dere drenaj ağları var, aktif fay zonu var ve geçirimli bir kireç taşı malzemesi var. Bütün bunlar varken Devlet Su İşleri “Bu havzada herhangi bir kirletici unsur yok.” gibi bir rapor vermiş olmalı ki “ÇED Olumlu” raporu çıktı. Aktif fay olmasına rağmen burada, yine bize burada yapılan sunumlarda, üç aydır yapılmakta olan sunumlarda bize şu söylenmeye çalışıldı: “Zaten altın madenleri fay zonları üzerinde oluşur, başka yerde yapma olasılığımız yok.” gibi bir görüş sunuldu bize. Dolayısıyla bunu sormak isterim yani Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanımıza özellikle ve tabii Metalurjiden de açıklamak isteyen olursa. Bu böyle midir yani aktif fay zonu üzerinde madencilik yapmak zorunluluğumuz var mı yani illaki altın madenciliği, altın madeni bu fay zonları üzerinde mi yer alıyor ve alırken de tabii ki bu önlemlere ilişkin yeteri kadar İliç’te bu önlemler alınmış mı, alınmamış mı? Siz fayın aktif olduğunu ifade ettiniz ama bize maden sahasında -hocamız kendisi de burada zaten- bu Sabırlı Deresi’nin orada yapılan sondajlarda kalın bir kil tabakasının kesilmesi nedeniyle buradaki fayın aktivitesinin kaybolduğuna ilişkin bir görüş bildirdi değerli hocamız burada. Buna katılıyor musunuz? Yani bu fayın aktivitesini yitirmiş olduğuna dair bir görüş sunuldu orada bize, kesilen kalın kil tabakası nedeniyle.

Şimdi...

PROF. DR. MUSTAFA KUMRAL – Çok özür dilerim Sayın Vekilim, burada kısa bir açıklama yapabilir miyim?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tabii, buyurun lütfen.

PROF. DR. MUSTAFA KUMRAL – Fayın içinde yani fayın arasında bir kil tabakası var, eğer fay aktif olsaydı o kil orada birikmezdi.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – “Bu kadar kil birikmezdi.” dediniz, dolayısıyla pasif.

PROF. DR. MUSTAFA KUMRAL – Bu, ölçümlerle ortaya çıktı. Yani geçmişte aktif olarak düşünülüyordu ancak ölçümlerde bu ortaya çıkınca bu fikir ortaya çıktı

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Aynı şeyi söylüyoruz.

Evet, şimdi Dersim Gül Bey dedi ki: “ÇED davası hâlâ sürüyor.” Mahkemenin normalde ÇED davası sürerken yürütmeyi durdurma kararı vermesi gerekmiyor mu? Yani ÇED davası sürerken nasıl bir maden işletmeye açılabilir? Hem Çevre Mühendisleri Odamıza sormak isterim hem her ikinize de sormak isterim. Yani normalde yürütmeyi durdurma kararının olması gerekiyor madem ÇED’le ilgili bir dava var. Şirket yetkilileri bize buraya geldiklerinde, kaymayla ilgili oradaki jeoteknik mühendisinin hiçbir uyarıda bulunmadığını ve hatta işte, bir iki gün önce çatlakların var olduğunu ve bu çatlakların da beton enjeksiyonuyla -yani şimdi hangi jeoloji mühendisi bunu söyler onu bilemem tabii de- yani kaymakta olan, yukarıda görülen o çatlakların beton enjeksiyonuyla durdurulmasına dair bir öneride bulunduğu ve bir tek jeoteknik mühendisinin üzerine... Bütün bu liç yığının akmasının ve kaymasının -ben heyelan demiyorum, hiçbir şekilde heyelan değil orası- önceden öngörülmediğini ifade ettiler. Oysa siz burada dediniz ki: “Biz burada kaymanın olabileceğini öngördük, şirket yetkililerini uyardık. Buna rağmen orada...” Ben bu tarihi merak ediyorum yani hangi tarihte bu uyarıyı yapmıştınız? Ve neden hâlâ buna ilişkin hiçbir bir önlem alınmadı? Bir tek ücretli mühendis üzerine bütün bu şeyin, İliç madenindeki olayın suçu bir tek mühendis, ücretli mühendis kardeşimizin üzerine neden yıkılmaya çalışılıyor? Şirket yetkilileri neden bundan bilgilerinin olmadığını ifade ettiler?

Ben sırayla devam ediyorum, lütfen notunuzu alırsanız çünkü uzun olunca ben tek tek not almak durumunda kaldım.

ÇED olumlu kararlarının kopyala-yapıştır olduğunu ve gerçekliği yansıtmadığı ifade edildi. Bu çok acı bir şey, gerçekten çok acı bir şey yani ülkemizde özellikle son yirmi yılda altın madenciliğinin, siyanürle altın işletmeciliğinin yapıldığı bir süreçte eğer bu şekilde yapılıyorsa vay hâline ülkenin demek gerekiyor doğrusu. Dava sürecinde bunun bir an önce iptal edilmesi gerekmez miydi? Yani böyle bir şey varsa, eğer kopyala-yapıştırırsa mutlaka bunun iptal edilmesi gerekirdi diye düşünüyorum.

Yine, mesela, bakanlıklarla ilgili burada herkes ifade etti, her toplantıda da bunu konuşuyoruz; ne Çevre, Şehircilik Bakanlığı ne Enerji Bakanlığı ne Çalışma Bakanlığı bütün denetimlerle ilgili hiçbir sorumluluk almıyorlar ÇED süreci içerisinde. Sizin öneriniz nedir? Yani buradaki bir sigortacılık sistemi mi? Somut olarak dünyadaki örnekleri nedir? Yani ÇED’i verdik, ÇED olumlu kararı verdik, bunun işletme sırası ve sonrasına ilişkin hangi kurum net olarak sorumlu olmalıdır ve bunu denetlemelidir ki bu kazalar meydana gelmesin diye sormak isterim. Cemalettin Bey, belki siz açıklamak istersiniz. Mera, orman, çayırılık, sulak alanlar yani bunların hepsi çıkarılan yasalarla maalesef kullanılabilir hâle geldi.

Denetim sırasında da kusurlu bulunanlar olduğunu ifade ettiniz. Kimdir bu kusurlular yani kamusal alanda mı yoksa kişileri mi kastediyorsunuz burada? Denetim sırasında kusurlu bulunanlar olduğunu ifade ettiniz.

Şimdi, “Liç ayakta durmaz.” dedi Cemalettin Bey. Buna dair bilimsel verilerimiz var mı elimizde? Bunun Komisyonumuza sunulması çok önemli çünkü biz biliyoruz ki Eşme’de de -hani, yarın ziyaret edeceğimiz bu madende de- 2012 yılında bir kaza olduğunu biliyoruz ve oradaki siyanürün, akmanın karıştığını biliyoruz. Buna dair sizin bir çalışmanız var mıydı bilmiyorum, onunla ilgili de bilgi aktarırsanız...

Ben burada bir soru sormuştum “Altına gerçekten bu ülkede ihtiyaç var mı?” diye ama Metalurji ve Malzemeden arkadaşımız... Altına dünyada bu kadar ihtiyaç var mı? Yani çünkü bize bugüne kadar aktarılan şeylerde, 10 milyon metreküp cevheri öğütüp, liç edip işte, 2 gram, 3 gram bir alyans kadar altının elde edilmesi gerçekten bu kadar doğa tahribatına değer mi? Siz onu cevapladınız zaten, ihtiyaç olmadığını ifade ettiniz. Onu soracaktım, başka düşüncesi olan varsa ifade edebilir, çok mutlu oluruz

çünkü aydınlanmak istiyoruz gerçekten. Sadece saklanacak bir metanın ya da kuyumculuk alanında ya da ekonomik alanda kullanılması gereken metanın insanoglunun geleceğiyle ilgili çok olumsuz etkileri olduğu ortada.

Şimdi, Hüseyin Alan Bey UMREK Kodu'ndan bahsetti. Evet, 4'üncü grup madenler dışında kalanlar için UMREK Kodu bir sınırlayıcıydı. UMREK Kodu 140'a yakın mühendislik firmasının bu ülkede madencilik yapılırken denetimini ve işte, sondajından tutun da nasıl çıkarılacağına kadar UMREK Kodu alan firmalar bu madenle ilgili bilgileri aktarıyorlardı. Maalesef, bunu 4'üncü grup madenler için geçtiğimiz ay içerisinde çıkardık yani bu Meclisten çıktı; bu da ayrı bir şey olarak duruyor, kaldırılmaması gerekirdi. UMREK Kodu, uluslararası normlara uygun şekilde madenciliğin yapılmasının önünü açan önemli bir koddu. Onu 4'üncü grup madenler dışı için çıkardık.

Şimdi, şunu ifade etmek isterim: Afyon'dan -geçtiğimiz haftalar içerisinde Endonezya'ya bir ziyaretimiz olmuştu- 1 birim mermer 5 dolara çıkarılırken Çin bunu satın alıyor ve bizim üzerimizden 36 dolara Endonezya'ya satıyor arkadaşlar; çok içler acısı. Sayın Hüseyin Alan az önce ifade etti; mermerin ham olarak çıkarılıp başka ülkelere işlenmeden satılmış olması, bizim üzerimizden ticari faaliyetlerin yapılması elbette bu ülke madenciliği adına da kabul edilecek bir durum değil. Belki buna ilişkin yasaların çıkarılmasına dair de Meclisimizin çalışmalar yapması gerektiğini düşünüyorum; notlara girsin diye onu söylemek istedim. Gerçekten bu madenciliğin ham ürün olarak satılması ülkemiz yararına değil, tam tersine büyük kayıplara neden olmakta. 36 dolara Çin satabiliyorsa biz de bunu satabilmeliyiz diye düşünüyorum.

Hiçbir doğa ve tarih alanı korunmuyor. Evet, hiçbir doğal ve tarihî alanın korunmadığı çıkarılan yasalarla ortada. Maalesef, bu da karışımızda böyle bir gerçeklik olarak duruyor.

Devlet Su İşleriyle ilgili söyledim; böyle bir şey verebilir mi? Yani bugün mera alanlarında, orman alanlarında Orman Bakanlığı izinler veriyor; yine -dediğimiz gibi- dere yataklarında, akarsuların olduğu alanlarda Devlet Su İşleri izin veriyor. Bütün bu kurumlar sanki her şey güllük gülistanlıkmiş gibi ÇED raporlarına ne yazık ki onay veriyorlar.

Şimdi, Sayın Çevre Mühendisleri Odası Başkanına şunu sormak isterim: Nasıl olmalı yani iyi bir ÇED raporu nasıl olmalı? Dünyadaki örnekleri nasıldır? Denetimi nasıl yapılmalıdır diye sormak istiyorum.

Kimya Mühendisleri Odamıza da hangi ağır metaller var oluyor? Bildiğimiz kadarıyla, herhâlde 10'a yakın ağır metal çıkıyor ve bunların insan sağlığına zararı nedir diye sormak isterim.

Başka bir yöntem olabilir mi siyanürlü altın çıkarmanın dışında? Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odamıza sormak isterim. Yani siyanürlü ve sülfürik asitli için dışında altını başka türlü çıkarabilmemiz mümkün mü diye sormak istiyorum.

Son olarak...

Artık uzun oldu, biliyorum arkadaşlar ama o kadar birikti ki sorular üst üste.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Soru da sorun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sorular var içerisinde, soru da var.

Yabancı firmaların ne kadar altın çıkardığı ve ülkeye ne kadar kaldığı konusunun yabancı firmanın verdiği bilgiye dayalı olduğu ifade edildi, "Beyan esas." denildi ama bize gelip burada anlatıldığında da Merkez Bankasına gitmeden bunun dışarıya gönderilmediği ifade ediliyor. Hangisi doğru? Yani buna ilişkin elinizde veri varsa bunu bilmek isteriz. Doğanın tahribinden sonra yüz yıllar içerisinde rehabilitasyonu, yüz yıllar sonra giderilebilmesi elbette mümkün değil, onun farkındayız.

Çok teşekkür ediyorum katkılarınız ve katılımınız için.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ABDURRAHMAN BAŞKAN – Toplantıya yarım saatlik bir ara verelim, ondan sonra devam edelim. 19.45’te toplanıyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 19.10

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 20.02****BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)****BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)****SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)****KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)**

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Evet, Değerli Komisyon üyelerimiz, Komisyonumuzun 13’üncü Toplantısının İkinci Oturumunu açıyorum.

Soru-cevap bölümüne devam ediyoruz kaldığımız yerden.

Şimdi, 2 vekilimizin soru sorma talebi var.

Resul Bey, buyurun, önce size veriyorum.

RESUL KURT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli milletvekilleri; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yönetimine sunumları için teşekkür ediyorum.

Her zaman dile getirdiğimiz, bu Komisyonla söylediğimiz üzere, önce insan, önce çevre ve doğa, sonra güvenilir ve sürdürülebilir madencilik diyoruz. Ne madencilikten vazgeçebiliriz ne de insana ve doğaya zarar verecek bir madencilik anlayışını tasvip edebiliriz. Kaynakların etkin ve verimli kullanılması için çevreye ve doğaya zarar vermeyecek bir şekilde sürdürülebilir ve güvenilir bir madencilik uygulamasını tüm maden sahalarında uygulamak gerekir; tüm dünyada da bu şekildedir. Bizim iş güvenliğinde ifade ettiğimiz üzere, önlemek ödemekten daha ucuz ve daha insancıdır. Gerek çalışanlar gerekse de işverenler bakımından tüm işletmelerde, maden alanlarında sahalarda iş güvenliği önlemlerini alarak işin yürütümünün sağlanması büyük bir önem taşımaktadır.

Liç yönü, altın madenciliği altın cevherinin düşük maliyetli bir yöntemle işlenmesi için kullanılan bir madencilik tekniğidir. Bu yöntemde kırılmış ve yığılmış cevherin üzerine bir çözücü, genellikle siyanür püskürtülerek altının çözündürülmesi sağlanır. Bu süreç çevresel etkileri nedeniyle dikkatli bir şekilde yönetilmesi gereken bir dizi önlem ve süreç içerir. Tüm çalışanlar liç yığını operasyonları sırasında karşılaşabilecekleri tehlikeler ve bu tehlikelere karşı alınacak önlemler konusunda mutlaka eğitilmelidir. Acil durum prosedürleri, ilk yardım ve yangınla mücadele eğitimleri de dâhil edilmelidir.

Bilindiği üzere, Komisyonumuz hem İliç altın madeni sahasında yaşanmış olan kazanın araştırılması hem de bir daha böyle bir kaza olmaması için, böyle bir acı yaşanmaması için alınması gereken önlemleri araştırmaktadır. Dolayısıyla madencilik faaliyetleri yer alternatifi olmayan, büyük maliyetler gerektiren faaliyetlerdir. Liç yığını altın madenciliğinde sıklıkla solüsyonla altının üretilmesi kullanılmaktadır dünyanın birçok ülkesinde ve yüzde olarak da en büyük yüzdelik dilim içerisinde bu şekilde altın üretildiğini biliyoruz. Liç yığını, çıkarılan altın cevherinin büyük yığınlar hâlinde bir araya getirilerek üzerlerine dökülen kimyasal çözeltilerin ve bu çözeltiler çerçevesinde üretilen altının ekonomiye kazandırılması ilkesine dayanmaktadır.

Tabii, özellikle liç yığını altın madenciliğinde güvenlik son derece önemlidir. Tecrübeli mühendis ve teknik elemanların çalıştırılması, tecrübeli ekiplerin sahada görev yapması ve sürekli olarak jeoradarla gerek çatlakların gerek zeminin kontrol edilmesi önem taşımaktadır. Liç yığınları stabiliteyi

sağlamak ve çevresel sızıntıları önlemek için dikkatli bir şekilde tasarlanmalı, en son mühendislik teknolojilerinden yararlanılmalı ve inşa edilmelidir; bu yığının doğru şekilde tabakalandırılması, drenaj sistemlerinin kurulması ve sızıntı önleyici bariyerlerin kullanılması gibi önlemler içerir.

Yığın tasarımı ve inşasında bir eksiklik var mıdır? Bir mühendislik eksikliği veya mühendislik bilimine aykırı bir uygulama var mıdır? Bu tabii ki ilgili kurumlar tarafından araştırılmaktadır. Liç işlemlerinde kullanılan kimyasallar bu anlamda hem pahalı bir kimyasal olması hem de insan ve doğaya zararı olabilme endişelerinden dolayı mutlaka kontrol altında tutulmalı ve kontrollü kullanım yapılmalıdır. Mutlaka kimyasal sızıntılarını önlemek için sızdırmaz depolama tankları, çift cidarlı boru sistemleri kullanılmalıdır. Liç yığını ve çevresindeki alanlar sürekli olarak izlenmeli, düzenli denetimlerle kontrol edilmelidir. Toprak, su ve hava kalitesi ölçümleri yapılarak herhangi bir olumsuzluk olup olmadığının sürekli olarak analizi yapılmalı ve gerektiğinde derhâl müdahalede bulunulmalıdır.

Liç yığını işlemleri sırasında oluşan atıklar uygun şekilde yönetilmeli ve bertaraf edilmelidir. Atık depolama alanları çevreye zarar vermeyecek şekilde tasarlanmalı ve işletilmelidir. Dünyada bu alanda yaşanan teknolojik gelişmeler, mühendislikte yaşanan ilerlemeler mutlaka takip edilmelidir.

Bu verdiğimiz bilgiler çerçevesinde Sayın Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinden sahayla ilgili yaptıkları tespitleri ve bu tespitler çerçevesinde mevzuata aykırılıklar veya yetersizliklerin bilimsel olarak tespit edilip edilmediğini öğrenmek isteriz. Yine, bu alanda dünyada ne gibi teknolojiler kullanılıyor? Malum, dünyada belki yüzde 85 bu şekilde üretim yapılıyor. Bu üretim tekniklerinin ve teknolojilerinin ülkemizdeki kullanılan sistemlerle benzerliği var mıdır veya daha ileri midir, ne gibi farklılıkları vardır? Bilimsel ölçüler ve bulgular çerçevesinde kaza sahasında siyanürün doğaya, çevreye herhangi bir sızıntısı oldu mu? Bununla ilgili bilimsel tespit yapabildiniz mi? Mühendislik meslek örgütü olarak madencilik alanında çalışan meslektaşlarınıza yönelik özel bir eğitim düzenliyor musunuz? Malum uzmanlık ve bu alanda özel eğitim almak bu gibi maden sahalarında hem riskleri azaltır hem de nitelikli iş gücünü ve nitelikli personelin sayısını artırır. Diğer ülkelerde ne gibi çalışmalar yapılıyor? Liç yığını madencilğinde uygulanan yöntemlerden ülkemizde uygulanmayan veya çok farklı bir ifadeyle, mevzuatımızda düzenlenmeyen ve mutlaka şu konu da mevzuatımızda yer almalıdır diye düşündüğünüz bir eksiklik var mıdır? Yine, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İliç Raporu'nda belirtmiş olduğunuz başlangıç projesinde basamaklar 8 metreden oluşturulmakta, projeye göre 36'ncı basamağa kadar çıkma yetkisi verildiği belirtilmiştir, 33'üncü basamakta kaza meydana gelmiştir. "Liç içerisine katılacak çimento 16, kireç 2-4 kilogram arasında değişmektedir." gibi bir tespitiniz var; bu, bilimsel bir veri midir, bununla ilgili olarak bir ölçüm yapabildiniz mi? Sahada mutlaka çimento ve kireçe ilgili sizin bilimsel tespitlerinize uymayan hususları burada analiz edebildiniz mi? Buradaki çimento, kireç özellikle sahada neden önem taşıyor? Liç sahasında çimentonun ve kirecin fonksiyonu nedir, eksiklik ne gibi bir sonuca sebebiyet verir? Dünya literatüründe mühendislik eğitimlerinde liç içerisine katılacak çimento ve kirecin oranı nedir?

Teşekkür ediyorum.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Şöyle yapalım mı, çok soru geliyor, bir kısmını yanıtlayıp da yürüyelim mi Sayın Başkan?

RESUL KURT (Adıyaman) – Bitsin ondan sonra.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Soru soracak 3 arkadaşımız daha var.

Oğuz Bey, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Değerli Başkanım, teşekkür ediyorum.

Değerli heyeti saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz. Özellikle sunumlar için teşekkür ediyorum.

Ben de bir makine mühendisiyim ama Almanya’da doğma büyümeyim, orada üniversite okudum, burada herhangi bir meslek odası üyesi olmadım. Dolayısıyla bu rahatlıkla hem sunumlarınızı dinledim hem de konuyla ilgili birkaç tane hatırlatmayı yaparak inşallah sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Doğrusu, soracak çok bir şey bırakmadınız yani siz topyekûn bütün sunumlarda madencilğin yapılmaması gerektiğini, buna değmediğini söylediniz. Dolayısıyla ben de bunun yapılması gerektiğini savunuyorum. Ortada çok fazla bir zemin kalmıyor, biraz önce bir saptamada yine “Eğer kapitalist bir sistemde yaşıyorsak...” diye bir cümleyle başlandı, ben kapitalist bir cümleden ziyade Mesut Vekilimin her zaman sorduğu bir sorudan hareketle bu işlerin değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum “Buna değişiyor mu, değişiyor mu?” yani bunun ciddi bir analizinin yapılması... Yani maliyet analizinden kastım sadece orayı işleyip bırakmak değil, sonuçlarını da hesaba katmak suretiyle işte ülkeye faydası ve katma değeriyle ilgili bir analiz yapıp “Bunu topyekûn yapalım.” ya da “Yapmayalım.” tartışmasından ziyade, bunun en makul bir şekilde yapılması şeklini doğrusu ben Mühendisler Odasıyla görüşebileceğimizi zannettim ama burada yanıldım.

Her şeyden önce şunu da söylemekte fayda var: Ben hiçbir zaman acıların yarıştırılması taraftarı olmadım ve her kazanın bir kaza fazla olduğuna inanan bir insanım. Bu vesileyle de bu Araştırma Komisyonuna üye olmayı, gönüllü üye olmayı seçtim ve severek ve büyük bir sorumluluk hissiyle burada Komisyonda hep birlikte diğer partiden değerli milletvekillerimizle birlikte görev yapıyoruz ve bunu yaparken de şu cümle çok geçtiği için bunun burada düzeltilmesi taraftarıyım, acıların yarıştırılması taraftarı değilim -biraz önce belirttiğim gibi- ama “Başka yerde olmuyor, sadece Türkiye’de oluyor. Sömürge madenciliği yapıldığı için, vahşi madencilik yapıldığı için...” En son 24 Haziranda Yukon’da -bildiğiniz gibi Türkiye’de değil, Kanada’da- yine bir altın işletmesinde, Golden Eagle Victoria’nın işletmiş olduğu Eagle Gold Mine’de bir liç sahası kayması meydana geldi ve meydana gelen bu kazadan sonra aynı buradaki tartışmaların benzeri şu an Kanada’da yürütülüyor ve yapılıyor ve liç madenciliği, orada yapılan işlem ve benzer şeyle ilgili, çevreye olan etkisi şu an haberlerde boy boy manşetleri süslüyor. Dolayısıyla ben bunu şunun için söylüyorum: Bu işler sanki sadece Türkiye’de oluyormuş ve bu, mevzuattaki eksikliklerden, lakaytlıktan, ÇED ve benzer raporlamalarda ısmarlama işler yapıldığından hareketle bunlar meydana geliyormuş algısının burada doğru bir şey olmadığını; münferit, bunların hepsinin gözden geçirilmesi gerektiğini, her kazanın sebeplerine inilmesi gerektiğini ve böyle bir kazanın meydana gelmesi meselesinin iyi irdelenmesi gerektiğini; denetiminden hesaplanmasına, işte ortaya girmiş olan tasarım şirketlerinden bilirkşi sistemine kadar böyle bir gözden geçirmenin elzem olduğunu düşünüyorum.

Yine, 2004-2015 yılları arasında sadece Almanya’da -ondan sonra madencilik, özellikle yer altı madenciliği bitirildi biliyorsunuz Almanya’da, en son 2018 senesinde kömür çıkarıldı- madenlerde 33 madencimiz maalesef ölmüş oldu. Dolayısıyla “Başka yerlerde kaza olmuyor.” “Ölümçül kazalar olmuyor.” algısı özellikle bu Komisyonda çok vurgulandığı için bunu da söylemek istiyorum yani bu mücadele etmemiz gereken mesele “Başka yerlerde çok iyi, burada çok kötü.”den ziyade “Burada en iyisini nasıl yapabiliriz?” üst başlığıyla tartışılması gerekiyor ve bu “en iyisi” meselesiyle ilgili yapılabilirlik, sürdürülebilirlik ve -tırnak içerisinde- yeşil... Eğer mümkünse bu konuda Müzeyyen Vekilimizin sormuş olduğu sorunun benzerine ben ekleme yapmak istiyorum yani siyanürün dışında bir yöntem var da bunun kullanılması mümkünse onun da tartışılmaya açılması ki “yeşil altın madenciliği” adı altında bunun uygulandığı ülkeler de söz konusu.

Bazı kavramlarla ilgili bir eleştirim de müsaadenizle sizlere iletmış olayım. İşte “Halkın beklentisi.” “Halk böyle düşünüyor.” Netice itibarıyla, şimdi biz İliç’e gitsek halk bizden madeni açmamızı bekliyor. Yani 3.500 kişinin çalıştığı, oradaki ilçe ekonomisinin yüzde 85’ini domine eden bir madende halk

yani “Bunu ne zaman açacaksınız?” diyor. Dolayısıyla bizim burada sorumlu davranmamız... Elbette sizlerin de dikkate sunmuş olduğunuz meselelerle birlikte “match” ederek beklentilerin farklı farklı olabileceğine dâhil de burada durumların söz konusu olduğunun da altını çizmek istiyorum. Örneğin, sağlıkla ilgili sonuçlarda -geçen bir Komisyon toplantımızda bu dile getirilmişti- özellikle siyanürün uzun vadedeki sebep olduğu kronik hastalıklarla ilgili “Oğuz Bey, bununla ilgili araştırmalar var, şu şu sayfaya gidin, orada tiroit bezleriyle ilgili şöyle bir sıkıntı olduğuna dair bir araştırma var.” diye bazı vekillerimiz bize bilgi sunduktan sonra ben üşenmedim doğrusu, araştırmalara indim, okudum ve o araştırmanın doğrudan liç ve doğrudan siyanürden ziyade oradaki yoğun siyanüre tabi olunmakla ilgili, tiroitle ilgili bulguya dair 1 araştırmaya denk geldim. Dolayısıyla bu saptamalar işte “Şu oluyor, bu oluyor.” Ben sizin ekspertizlığınıza ve bu konuda elde etmiş olduğunuz bilirkişiliğinize buradan laf edecek değilim yani o manada haddime değil, onu yanlış anlamayın lütfen ama yani her bir söylediğinizin kanun, her bir söylediğinizin bir araştırmanın sonucu... Bu konuda farklı farklı kaynaklardan henüz işin başında olduğumuzu ve özellikle liç madenciliği noktasında siyanür ve sülfürik asitten ziyade, ağır metallerle yoğunlaşmamız gerektiğini de burada daha önceki çalışmalarda da aslında saptamıştık; biz Komisyon olarak onun da ne gibi sonuçlar doğuracağını göreceğiz hep birlikte.

Son bir sorum, özellikle mühendislerle ve meslek odasıyla muhatap olan bir milletvekiliniz olarak şunu sormak istiyorum: Bilirkişiler aynı sizin de okuduğunuz okullardan mezun olan profesörler, muhtemelen birçoğu da hocanız yani işte bir şekilde okumuş olduğunuz insanlar. Hesapla ilgili, özellikle tasarımla ilgili, liçe ilgili, liç madenciliğiyle ilgili hesap sorduğumuzda aslında bunun bir mühendislik olduğuna, hesaplanabilir olduğuna; hesaplanabilir olan her şeyin de kontrol içerisinde olabileceğine dair bir kanaatleri var. Anladığım kadarıyla öğrencileri olarak sizin öyle bir kanaatiniz yok yani bu manada, ya matematiğe ya da mühendisliğe güvenmiyorsunuz, doğrusu onu da merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Cumhuriyet Bey, buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, ben de TMMOB’a bağlı mühendis odalarından gelen çok kıymetli misafirlerimize sunumları nedeniyle çok teşekkür ediyorum.

Burada sunum dinlediğimiz onların üzerinde kişi, kuruluşun ortak bir özelliği vardı: Genel hiyerarşik yapı içinde yer alan kurumları ve bakanlıkları dinledik. Siz o hiyerarşik yapı içinde olmadan gördüklerinizi ve olması gereken ile olmaması gerekenlerin neler olduğunun altını çizerek bize yeni bir bakış açısı kattınız. Bu bakış açısıyla, aslında bugün olay olduktan sonra birçoğumuz bir şeylerin doğru yapılmadığının farkında olarak dinledik sizi, oysa siz daha bu olay olmadan olayla ilgili yaşanabilecekleri doğru öngörebilmiş bir kurumu temsil ediyorsunuz; o nedenle, söyledikleriniz çok anlamlıydı. Bunu, açmış olduğunuz davalarda iddialaştırdığınızı; yer seçimini, hazırlanan projenin, jeolojik yapının burada altın madenciliği yapılması konusunda imkânsızlıklar yarattığını ve günün sonunda burada bir liç yığının yenilmesinin kaçınılmaz olduğunu daha dava aşamasında, bu olay yaşanmadan işaret etme öngörüsünü göstermiş kuruluşlar olarak anlattınız. Keşke bu süreçler içinde sizin de bu öngörünüzü dikkate alan bir yapımız ve mekanizmamız sağlanmış olsaydı. Burada bugün yapmış olduğunuz sunumdan, bu tür süreçlerin içine hiyerarşik yapı içinde olmayan ve kendi bağımsızlığı altında çalışabilen, alan bilgisine sahip kişilerin -sadece bu olaya özel değil- her alanda, hele hele gönüllü olarak bu katkıyı vermek üzere hazır olunan bir ortamda alınması gerektiğini; onlarca kuruluştan görüşler, düşünceler alınırken buna ilişkin disiplin ve meslek odalarının bu sürecin içine katılmasının farklı bir bakış açısı, bağımsız bir bakış açısı ve bilimsel bir bakış açısı katması açısından ne kadar değerli olduğunu hissetmeme sebep oldunuz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Neye göre bilimsel?

CUMHUR UZUN (Muğla) – Şöyle ki: Bugün, bu yaşanan üzücü olaydan sonra bu olaydan yıllar önce açılmış olan davada, burada yapılacak altın madenciliğinin ve oluşturulan değerlendirmelerin göçmeye mahkûm olduğunu iddia edip dava dilekçesine koyabilmiş olan bir bilimsellikten bahsediyorum.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Vekilim, hiçbir yerde böyle bir şeyin mümkün olmadığını söylüyor arkadaşlar.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Şöyle: Bunun burada yapıldığında bir göçmenin, yenilmenin olabileceğini -olacağını hatta, bileceğini de aşmış vaziyette- iddialaştırmış durumdalar. Bunu yaparken de belki bir hukukçu olarak ben yapsam “Siz bir hukukçu olarak bunu nasıl öngörebiliyorsunuz?” diyebilirsiniz ama -biraz önce söylediğiniz gibi- bir mühendislik faaliyeti olduğu konusunda sanıyorum dünyada farklı düşünen yok, hesaplanabilir olduğu noktasında da farklı düşünen yok fakat bu hesaplamanın nerede, nasıl ve hangi koşullarda olabileceğine ilişkin uzman arkadaşların değerlendirmesi ve iddiaları var. Bugün itibarıyla bu üzücü olay hiç yaşanmasaydı, keşke arkadaşlarımız mahcup olsalardı ama yaşandı ve onlar haklı çıktı. Buradan çıkaracağımız sonuç bence şu: Meslek odalarının her birinin daha önceden onlarca dinlediğimiz kişiyle aynı hiyerarşik yapı içinde bir ortamda olmalarını ve özgürce bu sürecin içine katılmalarını ve bundan sonra olabilecek bu tür aksaklıkları onların gözüyle de değerlendirmeye alıp “Oluyor mu, olmuyor mu?” diye bakabilmeyi sağlamamız lazım. Ben bildiğiniz üzere hukukçuyum. Hukuk alanında biz zaman zaman davalara katkı sunabilmek için katılma dilekçeleri veririz ve bu katılma dilekçelerimiz çoğu zaman suçtan doğrudan zarar görme ihtimalinin olmaması nedeniyle reddedilir ancak -bakış açısının farkını anlatmak adına söylüyorum- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bir dava açıldığında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu konuyla ilgili her bir hukuk kurumuna kendisi bizzat yazı yazıyor; “Huzurumda görülmekte olan x davada bir katkınız, bir değerlendirmeniz olabilir mi? Bu davaya katılmayı ister misiniz? Bizimle birlikte buradaki hukuki problemi çözmekte fikirlerinizi sunabilir misiniz?” diye davetiye çıkarıyor, mektup çıkarıyor. Yanlış yaptığımız şey, gönüllü katkı koymak isteyenleri şu veya bu nedenle süreç dışında bırakmak ya da... Süreç içine -bir problemin bir daha yaşanmamasını arzu ediyorsak- bununla ilgili fikri olanı, bununla ilgili bilgisi olanı hatta bu konuda gönüldaşlıkları bulunanları katarak -çok kıymetli ve değerli bulduğumu ifade etmek, komisyon olarak kayıtlarda da bulunması adına- böyle bir sürece hiyerarşik yapının dışında objektif değerlendirme yapacak gönüllü meslek odası, sivil toplum kuruluşu -adına ne dersiniz deyin- yeter ki bu kazaların olmasının önüne geçebilecek her fikri davet ederek süreçleri götürmenin doğruluğuna işaret etmek isterim. Bununla bağlantılı olarak da acaba dünyada sivil toplum kuruluşlarının, sivil inisiyatiflerin de içine dâhil edildiği, ÇED değerlendirmelerinin yapıldığı ülke ya da ülkeler var mı? Bu konuda bir bilginiz var ise bizimle paylaşmanızı sizden rica ediyorum.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Biz de teşekkür ederiz.

Ayten Hanım, buyurun.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Öncelikle, TMMOB’dan buraya gelen odadaki tüm meslek odalarına sundukları sunum için teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum. Emeklerine sağlık.

Şimdiye kadar Komisyon süresi boyunca dinlediklerimiz hep sürdürülebilir bir madenciliğin nasıl olacağı şeklindeydi hatta bazen o kadar ileri gitti ki tartışmalar, altının hayatımızda ne kadar ihtiyaç olduğunu, beyaz eşyadan elimizde kullandığımız telefonlara kadar altının mutlaka olması

gerektiğini, hatta siyanürün hiç zarar vermediğini, siyanürün zamanla vücuttan kendisini atıldığını, zararlı bir şey olmadığını söyleyerek geçti. Hatta bazen içimden şey dedim: Bize birazdan siyanür mü takdim edecekler acaba “Bakın, hiçbir şey yapmıyor; için, buyurun.” diye. Dolayısıyla biz tüm toplantılarda şunu belirttik yani başından beri bir yaklaşım sahibiydik, bunu tekrar söylüyorum: Siyanürlü ağır kimyasallarla yapılan işlemlerin ve altın madenlerinin geleceğe karşı büyük bir insanlık suçu olduğunu, bir ekokırım suçu olduğunu, bu madenlerin mutlaka kapatılması gerektiğini ve bunun sömürge madenciliği olduğunu çok başından beri söyledik. Neden? Çünkü Türk Tabipleri Birliği, TMMOB, ekolojist hareketler, bunlarla ilgili çalışma yürüten pek çok uzman zaman zaman açıklamalar yapıyordu ve tehlikelere işaret ediyordu. Dolayısıyla, Komisyonun da çalışmalarında bütün bakış açılarına kendisini açması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda Cumhurbaşkanlığı Vekil biraz açtı yaklaşım olarak, o anlamda teşekkür ederim, Komisyon TMMOB’u çağırdı. Çünkü biz dilekçe vermiştik; TMMOB’un, Türk Tabipleri Birliğinin, Bağımsız Maden İşçileri Sendikasının, Avukat Mehmet Horuş’un mutlaka dinlenmesi gerektiğini, Savaş Karabulut gibi... Bazılarından sanırım yazılı alınmış ama Türk Tabipleri Birliği neden dinlenmedi, yazılı mı istendi; bu konuda Komisyon bilgi verirse sevinirim. Türk Tabipleri Birliğinden ve Bağımsız Maden İşçileri Sendikasından yazılı istendiğini duydum. Yine, Savaş Karabulut, kendisi Gebze Teknik Üniversitesinde jeofizik mühendisiydi, onu da dinlenmesini istemiştik; onlardan yazılı mı istendi, bilgi verirse Komisyon iyi olur. Özellikle Türk Tabipleri Birliği ve Bağımsız MADEN-İŞ Sendikasının mutlaka burada Komisyona bir sunum yapması gerektiğini ben düşünüyorum. Bunu da Komisyonun yürütmesinin, yönetiminin de dikkate alması gerektiğini düşünüyorum, yazılı kalmamalı bence ve burada Komisyona sunum yapabilmeliler TMMOB gibi.

Şimdi, elbette bazı sorularım olacak. Aslında odalardan arkadaşlar açıklarken bizi biraz aydınlattılar ama ben bazı soruları tekrar sormak istiyorum. Gerçekten altın madenciliği gibi bir şey bilimsel yürütülebilir mi, böyle bir şey var mı yani? Bilimsel yürütme ne demek? Yani bu işin daha bilimsel yapılması, daha teknolojiyle beraber yapılması diye bir şey söz konusu mudur? Elbette ki bu anlamda bilimsel yaklaşım veri olarak önemli ama böyle bir şey mümkün mü? Yani böyle bir şey var mı yani? Gerçekten, işte, İliç’le ilgili sunumu her açtığında Komisyon Başkanı da “Önce insan, sonra çevre.” diyor, işte, esasını anlatıyor, sonra “madencilik” diyor ama biz hem yasalara baktığımızda, değişiklik yapılan maden yasalarına baktığımızda ve Komisyon da -ki kısmen fikriyatını sürdürdüğü o sürdürülebilirlik üzerinden yapılan söylemlerde- sanki önce maden, en son insan gibi görüyor, fiiliyatta ve realitede hayatımızda biraz böyle yaşıyor. Çünkü halk sağlığı konusunda burada uzmanlar zaman zaman açıklama yaptılar, kimi üniversiteden gelen hocalar ve kurumlardan bazıları zaman zaman eksikleri ifade ettiler, yaşanan sıkıntıları da ifade ettiler ama büyük anlamda, büyük oranda hep olumlandı yani “Madenler bir ihtiyaçtır.” “Altın madeni mutlaka Türkiye’nin kalkınması için olmalıdır.” İşte, “Oradan şu kadar gelir elde ediliyor, dolayısıyla ‘altın’ ve ‘siyanür’ dediğiniz şey birçok yerde kullanılıyor, bu yaşamın temel ihtiyacıdır.” hatta kadınların takısına kadar muhabbet bir ara gitmişti. Burada ilk defa TMMOB gerçekten bu konuda -benim kendimin de okumalarımda gördüğüm- daha objektif, en azından hem toplumun geleceğini hem tonlarca suyun, toprağın, toprağının toprak olmaktan çıktığı... Çevre köylerdeki insanların kendi beyanlarında ileriki süreçlerde hastalıkların daha arttığını söylediği beyanlar var. Şimdi, elbette ki biz neyin üzerinde duruyoruz? Hocam da söyledi, isminizi unuttum Sayın Vekilim...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Oğuz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Oğuz Bey söyledi. Bazen şöyle bir şey var, mesela şuradan örnek verelim: TMMOB’dan birçok arkadaş bu konuyla bire bir ilgili oldukları hâlde -ki biz sürekli komisyonlarda söylüyoruz mutlaka herkesin gelebilmesi açısından- İliç’e ekoloji grupları dâhil birçok grup sokulmadı, ilk konuşmalarında bunları söylemiştim. Burada odalar bile gerekli bilgiyi alamıyor,

odalar bile bir yere girip inceleme yapamıyor yani bu işin uzmanları bile oralara girip ne bilgi alabiliyor ne inceleme yapabiliyor ne doğru veri elde edebiliyor. Şimdi, böyle işleyen bir politikada... Baştan hep tartışıyorduk ya “Meseleyi politikleştirmeyin.” diye, biz de hep başından beri söyledik “Mesele siyasal ve politiktir aslında.” diye, o yüzden oradan sürdürüyorum. Bilginin alınmadığı yerde, biz gerçekten orada... İşte, bağımsız heyetler zaten çalışma yapamıyorlar, ilgili birimlerin, halk sağlıkçılarının orada yaptığı çalışmalarda gerçekten geçmişten bugüne dönük -Balya’yı örnek vermiştik mesela, onun yansımaları konusunda da ilk başta örnek vermiştim- o zamandan bu zamana orada hastalıklar nedir, ne kadar ilerledi, böyle bir raporlama var mı? Biz bilgi edinemiyoruz, yok öyle bir şey yani bir bilgi, bir veri yok bizim elimizde yani sunulan bir veri de paylaşılmıyor, varsa da bizimle paylaşılmıyor. Burada yürütülen şirketlerin büyük oranda çoğu yabancı şirketler. Yarın biz Eşme’ye gideceğiz. “TÜPRAG” deniyor ama Anagold’un yüzde 100 uzantısı olduğu açık söyleniyor. Şimdi, yarın Eşme’ye gideceğiz, ben mesela soruyorum: Biz nerede köyü dinledik? Hiçbir yerde köyü dinlemedik, sadece İliç’te aileleri ziyaret ettik, yaşamını yitirenlerin ailesini ama gittiğimiz hiçbir yerde -İvrindi’de bile- halk dinlenmedi yani. Gerçekten hangi sıkıntılar var biliniyor mu? Onun için ben burada tekrar ifade etmek istiyorum, yarın biz Eşme’ye gideceğiz. Mutlaka Eşme’de... İnay köyünün önünden geçiyoruz zaten. İnay köyünün bizlere özel talebi var Komisyondan, “Bizleri dinlemiyorsunuz, buraya geliyorsunuz, komisyonlar gidiyor yerlerine, hiçbir şekilde halkı dinlemiyorsunuz.” diyorlar. İnay köylüleri sadece bir çaylarını içmemizi istiyorlar ve onların yaşadıklarını dinlemenizi istiyorlar, bunu rica da ediyorlar. Onun için yarınki organizede, Eşme’ye gittiğimizde İnay köyü gibi -orada altı yedi köy var gerçi- Gedikler köyü gibi köyler sularının bittiğini, hangi hastalıkların çıktığını, hayvanların nasıl sakat doğduğunu kendileri bizzat Komisyona -kendi durumlarını- anlatmak istiyorlar; bunun da Komisyon tarafından mutlaka dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum. Sadece yarın için değil, gittiğimiz her maden sahası incelemesinde mutlaka çevre köyleri dinlememiz gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, evet, hocam, biraz önce bir “tweet”e bir mail atılmış, ben ona da cevap vereceğim, Hocam da kısmen öyle bir şey söyledi; ona, Oğuz Bey’e cevap vereceğim yani düşüncemi paylaşmak istiyorum çünkü onun için ben Komisyon şey yaparken “Farklı farklı düşünüyoruz yani bu konuda Komisyon bir bütün düşünmüyoruz.” dedim.

Şimdi şeyden bahsediliyor: “Binlerce insan orada geçimini sağlıyor.” “Binlerce insana istihdam kapısı açılıyor.” Ya, geleceği yok eden bir yerde istihdam kapısından bahsedilebilir mi? Yani geleceğin çocukları kanserli doğacak, anneler sakat çocuklar doğuracak, meralar, ormanlar, tarım mahvolacak. Bunun hiçbir garantisi de yok, membrandan bahsediliyor; şu, bu kırk yıllık, elli yıllık ama...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Vekilim, özür dilerim, yalnız kastımı anladınız yani. Ben, oradaki insanların bize ifade ettiği şeyi, onların bakış açısını diyorum.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Tabii, tabii, doğru, haklısınız.

Ha, ben şunu ifade etmek istiyorum: Şimdi, meraların yok edildiği, tarımın yok edildiği, hayvancılığın yok edildiği yerde insanlarla sözleşmeler yaparak, üstelik de “Vazgeçerseniz tazminatla bunu geri alacağız.” diyerek insanları madenlere bağlarsanız, orada geçim kaynakları tamamen öldürülürse tabii ki insanlar “Madenler kapatılmasın.” demeye başlayacak; bu zaten politik olarak sağlanıyor, bu zemin sağlanıyor, bundan bahsediyorum. Şimdi, evet, Eşme halkını ya da İliç halkındaki insanları siz de gördünüz, orada konuşurken işçiler söylemedi mi, “Borçlandık, kredi aldık, araba aldık, bir sürü borcumuz var, nasıl ödeyeceğimizi bilmiyoruz, mağduruz.” demedi mi? Söyledi. İşte, baştan yaratılan politikalar sonucu belirliyor yani. Orada hayvancılığı öldürdük, tarımı öldürdük değil mi hep beraber politikalarla? Maden sahasını açtık, işçiler oraya bağlandı. E, ne yapacak? İşçiler, tabii, diyecek ki: “Ben geçinemiyorum, benim yaşam sorunum var, geçim sorunum var, maden açılсын.”

Buna zorlayan bir politika var zaten ortada. Bu politik hatta bir gidiş yanışı var zaten. Maden yasalarını da bunun üzerinden eleştirmiyor muyuz şerhi koyarken? Sermayedarların önünü açıyor, peşkeş çekiliyor demiyor muyuz? Sömürge madenciliği yabancı şirketlere verilerek hangi gelecek, hangi kalkınma sağlanıyor sorularını hep beraber bazen sormuyor muyuz? Kaldı ki İliç gibi bir yerde bu felaket yaşanmadan önce vekiller dâhil Parlamentoda defalarca bağıra bağıra söylemedik mi? “Orada ciddi bir felaket yaşanacak, orada akma yaşanacak, uzmanlar bunu söylüyorlar.” diye bağıra bağıra öneriler vermedik mi? Çoğu partiden verdi arkadaşlar biliyorum yani biz de dâhil DEM PARTİ olarak. Hangisi dinlendi, hangisi dikkate alındı? Alınmadı. Dolayısıyla ya Eşme için şu an söyleniyor değil mi, başka madenler için söyleniyor. Aynı zihniyet, aynı yaklaşım söz konusu. Şimdi, dolayısıyla Araştırma Komisyonu olarak elbette ki şey diyor arkadaşlar: “Biz bir yargılama Komisyonu değiliz, biz Araştırma Komisyonuyuz.” Doğru ama biz Araştırma Komisyonluğu yaparken sadece teknik belirlemeleri yapmayacağız ki bu teknik belirlemelerde “insanlık suçu” dediğimiz şeyin ne olduğunu açmak zorundayız bu Komisyonunda. Nedir gerçekten? Ben de “insanlık suçu” diyorum, en azından biz diyoruz, belki herkes bu ifadeyi kullanmayabilir çünkü sonuçta sürdürülebilir madenciliği onaylayan var yani sürdürülmesi gerektiğine inanan arkadaşlarımız var, vekiller var; sürdürülmesi gerektiğini, bunların yaşamda... Altın bir spekülasyon aracı olmaktan çıkarılsın, bakalım, altın bu kadar önemli mi, altın madenciliği bu kadar önemli mi? Dolayısıyla politik ve siyasal olarak bunlara özellikle işaret ediyoruz ki hani orada yatan siyasal ve politik sebeplerin ne olduğu bilinsin diye. Ben soracağım soruyu zaten sordum. Gerçekten çukurlar dolduruluyor, “Membranın kırk yıllık ömrü var.” deniyor, çok da önemli değil, kırk yıl sonra zaten sızacak Balya’da olduğu gibi. Belki otuz yıl sonra kanser hayatımıza nüskedecek, o zaman diyecekler ki: “Ya, niye acaba köyümüzde bu kadar kanser arttı?” Şu an söylüyor bazı köylüler “Anlamadık, niye bu kadar kanser arttı bizde?” diyor. Dersim’de de öyle mesela, çok fazla kanser hastası var. Biz “Onkoloji hastanesi kurulsun.” diye bir öneri de yaptık ama nüfus şeyine takılıyor sürekli. Dolayısıyla birçok yerde kanserin çeşitlerinin çok arttığı... Aslında hiç öyle istatistiğe gerek yok, herkes çevresine ve akrabalarına baksın, etrafında kanserin ne kadar arttığını görür, mutlaka herkesin ailesinde ve yakınında bir kanser hastası var. Bunların sebeplerinden bir tanesidir diye düşünüyorum. Ve son olarak da tekrar, yarın gittiğimiz yerde mutlaka köylülerin dinlenmesi gerektiğini, buna özen gösterilmesi gerektiğini söylemek istiyorum.

Bazı şeyler vardı ama diğer vekillerimiz söylediler, teşekkür ediyorum tekrar TMMOB’daki arkadaşlara ve Komisyonumuza.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Biz de teşekkür ederiz. Sağ olun Sayın Vekilim.

Teklifinizi de inşallah Komisyon değerlendirsın, yarın ona göre değerlendirelim tekrar.

Oğuz Bey, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Son bir şey, yanlış anlaşılma adına... Biz, son toplantımızda, MADEN-İŞ temsilcisiyle burada görüştüğümüzde, sorular sorduğumuzda; örneğin, şehit olan madencilerden birisiyle telefonda son görüşmüş olan arkadaşımıza ben şunu sordum: “Bu arkadaş hiçbir süreçte orayla ilgili bir sıkıntı, işte, ‘Burada görmüyorsunuz bak, neler oluyor.’ diye bir şey paylaştı mı?” “Yok.” diyor. Süreçte, işletmeden hiç kimse bizimle böyle bir paylaşımında bulunmadı.” diyor. Vekilim, size laf yetiştirme adına değil, şunun için diyorum: Neticede insanlarımızın... Mesela oradaki madende özdeşleşme meselesiyle ilgili biz iş güvenliği uzmanlarıyla orada da oturduk, siz hiç mi bir şey görmediniz... “Ya, bareti takmadığınızda kızan bir şirket böyle bir hesap hatası yapmaz diye inandık.” denilen çok cevapla karşılaştık. Yani ben burada özellikle mühendislerimiz de burada iken “oradaki halk” diye bir tabir açıldığında bu mutlakiyet iddiasıyla ilgili biraz sıkıntılıyım. Yani bu,

işte, “ya böyledir ya şöyledir” meselesi en nihayetinde çözüm getirmiyor. İşte, topyekûn madenciligi tartışmaya açtığınızda bu nadir madenlerle ilgili sizi yine bir istisnaya götürecek. Peki, spekülasyon yapılan alanlarda ne yapacağız? Hadi takıdan vazgeçtik diyelim ama “stratejik” denilen alanlarda ne yapılacak? Dolayısıyla benim burada mutlakiyetle ilgili bir sıkıntım var yani yapılmasın. Bu bize bir çözüm önerisi mi yani? Ama en nihayetinde bu da bir tavır, ona saygım var ama siyaset yapıcılar olarak bizlere çok da yol göstermeyen... Onu demek istedim.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Evet, sorular tamamlandı.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Ben bir şey söyleyeyim Başkanım.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun Başkanım.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sayın Başkanlar, bugün çok değerli bir toplantıyı gerçekleştirdik ve gerçekten cevap almamız gereken birçok soruda bugüne kadar birçok heyet geldi ama sizin heyetinize, Başkanlarıma çok teşekkür ediyorum. İş yaşayan ölçüler içerisinde müthiş sunuşlar yaptınız. Hele Sayın Başkanım, sizin yaptığınız 1’inci sunuş gerçekten harika ve son derece değerliydi. Cemalettin Hocamın o sözleriyle, konuşmasıyla, kendi tarzıyla yaptığı sunuş benim açımdan da arkadaşlarımız açısından da son derece değerliydi. Konuya ne kadar çalıştığınızı, sülfürik asit tankerinin devrildiğini, Kuruçay’da o tankerin-benim doğduğum yerdir Kuruçay- orada nasıl uçtuğunu, defalarca bütün detaylarıyla söylediniz.

Yine, milletvekili arkadaşımız yarın Uşak’a giderken köylülerle görüşmemiz gerektiğini yani o köyde -köylü demeyeyim de özür dilerim- yaşayan, o doğayı yaşayan, orayı yaşayan yurttaşlarımızla görüşmemiz gerektiğini anlatı. Sabırlı köyünden verdiğiniz örnekler son derece değerliydi ve Uşak’ta 2006 yılında 1.500 kişinin maalesef negatif bir durumla karşı karşıya kaldığını ifade ettiniz.

Maden ocaklarına detaylı bir şekilde bakılması gerektiğini, çalışma koşullarıyla ilgili özellikle çocukların çalıştırılmaması konusundaki görüşlerinizin tamamını notlar aldım ve önemli bir şey söylediniz, dediniz ki: “Bir olay olduğu zaman hiçbir Bakanlık sorumluluk almıyor.” Hakikaten de öyle oldu biliyor musunuz? Buraya gelen 3 tane Bakanlığın hiçbir de bir sorumluluk almadı, kendileri sorumluluğu başkalarına... Bu da şunu gerektiriyor ki Parlamentoda bizim bu noktada bir kanun teklifi hazırlayıp, esaslı bir kanun teklifi hazırlayıp ona göre bir çalışma yapmamız lazım. Yine, şunu yapmak lazım: Diyelim ki ilgili bakanlıktan birisi bir konuda imzaladı ve bunun için “okey” dedi. Burada da yarın bir kaza olduğu zaman o imzayı atanın da ağır sorumluluğunun olması gerekir. Bunlar üzerine tabii, biz Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak çalışmalarımızı yapıp önerimizi Komisyona sunacağız. Tabii, Komisyonda Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak kabul ettiğimiz yanlar olabilir, kabul etmediğimiz yanlar olabilir, bizim çözüm önerilerimiz olabilir. Burada bulunan arkadaşlarımız, hepimiz bir siyasi partiyi temsil ediyoruz, burada bağımsız bir milletvekili yok, burada bulunan milletvekili arkadaşlar, herkes kendi partisini temsil ediyor, ona göre partisinin görüş ve düşüncelerini... Burada aldığımız kararları biz Sadece tek başımıza almıyoruz. Biz Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak buradaki kararlarımızı mutlaka Grup Başkan Vekillerimizle konuşacağız, Genel Başkanımıza konuyu aktaracağız, oradan çıkacak olan görüş Cumhuriyet Halk Partisinin görüşü olur yoksa burada bizim şahsi olarak söylediğimiz görüşler önemlidir ama tam olarak gerçeği temsil etmez. Gerçeği ne temsil eder? Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak bizim aldığımız kararın Grup Başkan Vekillerimiz tarafından ve Genel Başkanımız tarafından... Hatta MYK’de konuşulduktan sonra aldığımız karar bizi bağlar yoksa biz burada bağımsız bir milletvekili değiliz, bizim burada konuşmalarımız... O nedenle, herkesin burada konuşmasına son derece dikkat etmesi lazım. Ayrıca, bilirsiniz ki ben uzun yıllar Belediye Başkanlığı yaptım, doğanın, çevrenin ne olduğunu, insan haklarının ne olduğunu, doğada

yaşayan canlıların ne olduğunu en iyi bilenlerden birisi benim. Türkiye’de ilk defa hayvan hastanesini kuran benim. “Kısırlaştır, yerinde yaşat” projelerini yapan benim. Oradaki doğa ile İliç’teki doğa farklı bir doğa değil. İliç aynı zamanda benim doğduğum yer ve benim için son derece değerli.

Yine, bir milletvekili arkadaşımızdan esinlenerek benim Komisyondan da ricam şu, Komisyonumuz lütfeder kabul ederse çok memnun olurum, bize böyle talepler geliyor: Maden altında kalan, kaybettiğimiz 9 evlâdın yakınlarını Komisyonda mutlaka dinlememiz gerekir diye düşünüyorum. Bize de bu noktada yoğun talepler geliyor, onları da bir kere Komisyon olarak dinlememizde gerçekten büyük fayda var.

Gene burada başından beri Sayın Sedat Cezayirlioğlu var, başından beri konulara hâkim, konuları detaylı bir şekilde aktarıyor; Sayın Cezayirlioğlu’nun da Komisyonda dinlenmesini Sayın Başkanımın ve Komisyondaki arkadaşlarımdan rica ediyorum.

Tekrar, Mühendis ve Mimar Odasını, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Görüşleriniz kıymetlidir, son derece değerlidir. Bütün görüşleriniz tamamen raporda yer alacak, aynı zamanda ilave de sunmak istediğiniz görüşler varsa bizlere iletebilirsiniz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Teşekkür ederiz.

Evet, değerli başkanlarım...

MESUT DOĞAN (Ankara) – Başkanım, ben de bir söz istiyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun.

MESUT DOĞAN (Ankara) – Ben de sunumlarından dolayı değerli mühendislerimize teşekkür ediyorum.

Bu konuştuğumuz konunun özüne yönelik direkt değil ama indirekt birkaç katkıda bulunmak isterim. Bu ihtiyacı hissetmemin nedeni de şu: Bir insan açısından bakıldığında zaman, bir insanın en zayıf noktası şudur: Eğer bir kişi atacağı adımın doğru olup olmadığını öngörebilmek için çalışma yapmayıp da zaten karar verdiği adıma uygun araştırma bakıyor ise o, kesin yanılacak demektir. Bunu şunun için söylüyorum: Müslümanlar açısından baktığımız zaman da Müslümanların en zayıf noktası şudur: Kur’an-ı Kerim’i doğru anlamak için okumazlar ama hayatlarında atacakları bir adıma uygun ayet ararlar ve hayatlarının en büyük yanılgısı içerisine girerler. Peki, ben bunu niçin söylüyorum? Bir araştırma komisyonu kuruldu ve biz, bu araştırma Komisyonu üyeleri olarak gerçeğin peşindeyiz, doğrunun peşindeyiz ve bunun için de doğruyu görmek mecburiyetindeyiz. Peki, doğruyu nasıl göreceğiz? Doğruyu görmek için doğru noktaya bakmamız yeterli mi? Asla değil. Doğruyu görebilmek için iki tane şart olmazsa olmazdır. Bir, doğru noktaya bakacaksınız; iki, doğru noktadan bakacaksınız. Aslında bu olayda bizim bulunduğumuz nokta doğru nokta ama doğru noktamızı kaybediyoruz gibi bir hisse kapıldım ben çünkü biz gelenleri şartlı dinleme noktasına gidersek veya tam tersine şartsız dinleme noktasına gidersek bu yapacağımız çalışmanın çok da anlamı olmayacak. İşin başında herkesin bakışı zaten belli, herkes dinlediklerinden kendi işine geleni alkışlayıp, kendi işine gelmeyi dışladığı takdirde bizim burada yaptığımız çalışmanın Türkiye Cumhuriyeti devletine ve bu millete hiçbir faydası, hiçbir katkısı olmayacak. Ben biraz daha anlaşılın diye bu konunun dışında ama genele yönelik bir bakış açısı olarak söylüyorum -Genel Kurulda bir örnek vermişim- hafiften de espri olsun diye söylüyorum: Yirmi-yirmi beş yıl önce Anadolu’muzun güzel bir ilinde belediye başkanımız şehrin göbeğine bir park inşa etmişti, parkın ismi de “Şehitler Parkı”ydı. O “Şehitler Parkı”nı daha da anlamlı kılmak için tam göbeğine bir anıt dikti yaklaşık 20 metre yüksekliğinde. 20 metre yüksekliğindeki direğin de tepesinde dünyanın küçültülmüşü vardı, o dünyanın ekvator kısmına da şöyle bir yazı yazılmıştı: “Şehitler

Ölmez” Şehitler Parkı zaten. O parkın yaklaşık 50-60 metre karşısında bir AVM vardı, AVM’nin 3’üncü katı kafeterya, asansöre biniyorsun, kafeteryada indiğinde oraya baktığınız zaman ilk gördüğün yazı şu: “Şehitler ölmez.” Bir adım atıyorsun, tekrar bakıyorsun, bu sefer gördüğün şey “Hitler ölmez.” Bir adım daha atıyorsunuz, tekrar bakıyorsun --affınıza sığınarak söylüyorum- gördüğün şey “İtler ölmez.” Herkesin baktığı noktadan gördüğü şey farklı ve buraya gelip sunum yapanlar eğer iş yeri sahibi ise kendi açısından tabii ki değerlendirme yapacak veya akademisyense kendi açısından tabii ki bir bakış açısı ortaya koyacak ve onların ortaya koymuş olduğu bakış açılarının hepsinin ben anlamlı, değerli ve önemli olduğuna inanıyorum ama burada bu Komisyon üyeleri dinlerken zaten baştan karar verdiler de o karara uygun kim konuşuyorsa onu doğru kabul ederse işte o zaman bizim Komisyonun hiçbir anlamı, hiçbir karşılığı olmaz diye düşünüyorum. Bugün de bunu biraz hissettiğim için işin gerçeği rahatsız oldum ben. Bu noktada, biz, Türkiye’de bütün konular konuşulurken, tartışılırken iki uç oluşuma alışık olduğumuz için eğer burada “Madencilik asla olmamalıdır.” veya “Madencilik her şeye rağmen mutlaka olmalıdır.” denklemi içerisinde bir yer edinmeye çalışacaksa bu çalışmaları yürütmemizin, bu Komisyonu bu kadar yormamızın veya bu kadar sağa sola gitmemizin, bu kadar insanı buraya çağırıp da onları dinlememizin karşılığı olmaz. Bunu şunun için söylüyorum: Eğer bu araştırmadan doğru sonuç elde edeceksek Komisyon üyeleri, o örneğe tekrar atıfta bulunarak söylüyorum, doğru duruş noktalarını asla kaybetmemeliler. Bu sunum yapan arkadaşlarımızın durduğu noktaya kendimizi taşıdığımız an biz bu çalışma Komisyonuna -tırnak içerisinde söylüyorum- yanlış yapmış oluruz ve sonuçta oluşturacağımız o raporun da anlamı kalmaz çünkü o raporu anlamlı kılacak şey, İliç’te yaşanan facianın neden kaynaklandığını tespit ve bir daha bunların bu ülkede yaşanmaması için ortaya bir reçete koyabilmek. O reçeteye koyabilmek için de -tekrar söylüyorum- Araştırma Komisyonu üyesi arkadaşların hangi partiden olursa olsun durdukları doğru noktayı kaybetmemelerinin çok değerli, çok önemli olduğunu ifade etmek istedim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz.

Başkanım, hoş geldiniz. Başkanımızın mazereti vardı bugün, ancak gidebildi, geçmiş olsun diyelim biz de tekrar.

Evet, cevap için sizlere söz veriyorum.

Buyurun.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK - Sayın Başkan, sayın vekiller; buraya dün Balıkesir’in Gökçeyazı beldesinin Türkmen Dağı’ndan geldim, gece Polatlı’da aracımda uyudum. Buraya geldiğimde Komisyona kravatlı olmayanların alınmadığını öğrenince de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanının kravatını emanet alıp geldim, elbisem arabada vardır. Şimdi niçin oradan geldim?

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Yalnız Komisyonda böyle bir şey yok, Sayın Başkanımız ifade eder, Parlamentoda var, öyle bir şey yok.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Neyse, bize öyle söylendiği için öyle yaptık yani daha önce uyarılan arkadaşlar oldu, düzelmiş olur, bundan sonra arkadaşlar rahat, serbest gelebilir.

Şimdi, biraz neşelenelim, biraz hakikaten gerilmeden şey yapalım.

Orada da kadınlar direniyor şu anda çünkü Türkmen Dağı’nın tepesinde bir siyanürlü altın işletmesi girişimi var; nasıl ki İliç’te daha önce söylediğimiz gibi gerçekleşiyse orada da bu felaket gerçekleşecek.

Şimdi, bir şeyi düzelterek yürümek istiyorum. Şimdi, İliç'te keşfe gittiğimizde ben aşağı yukarı üç saat bilirkişi heyetine nelerin olabileceğini, nelerin yaşanabileceğini, tehlikeleri bütünüyle tek tek proseslerin başında anlattım. Sahanın kenarına geldiğimizde, tutanak tutulmak üzereyken şirketin vekili olan bazı avukatlar, temsilciler, teknik elemanları ve bürokrasiden gelen, çevre il müdürlüğünden ya da tarım müdürlüğünden gelen teknik eleman arkadaşlar hiddetle bizim söylediklerimizin ne kadar bilim dışı olduğu, orayı ne kadar iyi denetledikleri, herhangi bir şekilde sorun olmayacağı konusunda vurgu yaparlarken bir tek şey söyledim onlara, kenara çekerek, dedim ki: "Arkadaşlar, yapmayın, yarın bir gün burada büyük bir felaket olacak, mahcup olursunuz. Yapmayın, yalvarıyorum." Aynen böyle, bulursanız söylerler. "Bazı çalışmalar orada yapılırken gezilmiyor, edilmiyor." denildi, ben orayı çok gezdim. Madenin içine girmek de gerekmiyor görmek için, prosesleri tek tek biliyorum. Dostal köyünden, karşıdan bakarsanız Karasu'nun karşısından felaketin boyutunu, büyüklüğünü görürsünüz. Eğer aşabilirseniz Sabırlı tarafından, Yakuplu'nun tepe sırtlarından bakarsanız aşağıdaki çukurun ne anlama geldiğini, yeni yeni dağların, topografyanın nasıl değiştiğini köylülerle köylerde konuşursanız sorunu öğrenmiş olursunuz ama ancak belli ki bazı soruları yanıtlamak açısından bunları anlatmak zorundayım, sorulan sorular için. Ortalıkta bir broşür teknolojisi dolaşıyor. Nedir bu broşür teknolojisi? Bir cihaz alırsınız, onunla ilgili bir broşür ortaya konulur, onda bir sürü teknik konular söz konusu olur, oysa o teknik konuların karşılığı yoktur. Bizim Türkiye'deki ÇED raporlarında yazılanlar aslında birer broşür teknolojisi, karşılığı yoktur. Şimdi, sanırım Ayten Vekil arkadaşımız biraz önce "Bu iş bilimsel midir, teknolojik olarak nedir?" diye sordu. Evet, bu iş bilimseldir. 1886 yılında bulunmuş, bir bilimsel çalışma olmuş, Ekstraktif Metalürji kitabından, Demirden Gayri Metaller Metalürjisi'nin ikinci cildinin 712'nci sayfasından 729'uncu sayfasına kadar teknik olarak anlatılan bilimsel bir iştir bu liç yöntemi, altın ve gümüşün kazanılması ancak bunun teknolojiye uygulanmasıyla ilgili son noktada kitabın yazarı Alman hoca şunu söyler: "Altının bunca zahmetle çıkarılıp Fort Knox'ta çelik kasalara gömülmesini bütün bilim insanları bir değerlendirmelidir." çünkü sonuçların neler olduğu daha o tarihte aşağı yukarı belli. Geline süreçte, bugün "Altın ihtiyaç mıdır, değil midir?" tartışmasını yapabilirim, yüksek lisans tezimde yapılabiliyorum. Sayın Başkanımızın söylediklerini, biz bunları yıllardır konuşuyoruz, yapılabiliyoruz. Gelişen malzeme teknikleri ve malzeme bilimi açısından onun yerini alan bir sürü şey var ama temel olarak altının spekülasyon aracı olarak bugün dünyada kullanılması ve aynı zamanda bir zenginleşme ve değişim aracı olarak ortaya konulmasından kaynaklı olarak evet, biz konuşurken tabii ki kapitalizm meselesini de konuşmamız lazım. Bunu söylediğimde içinizden belki birileri bana "Siyaset yapıyor." diyeceksiniz ama bakın, benim yüksek lisans tezimin giriş kısmının ilk metnini okuyorum, YÖK tarafından da kabul edilmiş, onaylanmış, diyorum ki: "Mühendisi yalnızca üretim aşamasında teknoloji uygulayıcısı olarak görmek yeterli değildir." Bu konuda bundan sonrasını ben söylemiyorum, Profesör Doktor Ahmet İnam, kendisi elektrik elektronik yüksek mühendisi olup yıllarca Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Felsefe Bölüm Başkanlığı yapmış, bilim ve teknoloji konusunda çok önemli bilimsel makaleler, çalışmalar yapmış hoca diyor ki: "Türkiye gibi ülkelerde bir zanaatkar, yönetici, ekonomist, toplum bilimci insan olan mühendis aynı zamanda siyasetçidir de." Siyaset bizim yaşamımızı belirliyor, bu nedenden dolayı konuşulanlar tabii siyaset. Çünkü neden? Bir vekil arkadaşımız, Oğuz Bey "Başka yerde bu işlemler uygulanıyor mu?" diye sordu. Evet, uygulanıyor. Bakın, nerelerde, isimleri şiir gibi gelecek. Bu ülkelerde, askerî darbelerin olduğu, demokrasinin olmadığı bu ülkelerde neler var?

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Şu an tam siyaset yapmaya girdiniz, siyaset yaparsanız karşılık vermek lazım.

BAŞKAN ATAY USLU - Arkadaşlar, bakın, tabii, ben sonradan müdahil oldum, Komisyon Başkanı olarak bugün gelemedim.

Teşekkür ederiz, sağ olun.

Az çok cevaplarınızı daha önce yazılı olarak da aldık, sunumlarınızı da aldık. Tabii...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Sayın Başkan, bize bir sürü soruldu. Bunları almayacaksınız bizi buraya niye çağırdınız?

BAŞKAN ATAY USLU – Hocam, bir dakika bir dinleyin bir şey diyeceğiz.

Bunların tabii, hepsini aldık, alacağız, dinleyeceğiz. Tabii, bizim esas niye çağırdığımızı size ifade edeyim. Biz bu Komisyon olarak herhangi birini soruşturma, bir olayı soruşturma komisyonu değiliz arkadaşlar. Bir altın madenciliği yapılıyor, bu altın madenciliğiyle ilgili bu süreç nasıl doğru olarak kurgulanabilir, nasıl şekillendirilebilir, kurallar nasıl konabilir, biz bu konularda bilgi edinmek için buradayız. Çünkü biz yasama organıyız; biz savcı değiliz, hâkim değiliz. Ha, kapatılması konusu, hiç işletilmemesi konusu, Türkiye’de, dünyada hiç altın çıkartılmaması konusu başka bir tartışma konusu. Bu, oturulur tartışılır ancak bize verilen görev: Bir daha altın madeni işletilirken bu tür kazaların olmaması ve doğru bir şekilde bu altın madeninin çıkartılması için hangi çevresel önlemler alınacak, hangi jeolojik önlemler alınacak, hangi kurallar konacak aslında biz o çerçevede çalışıyoruz. Sizin dedikleriniz ayrıca konuşulur, tartışılır, eyvallah, onlara bir şey demiyoruz ama şeyi iyi doğru koymak lazım. Bizim görev alanımız mesela, İliç Madeninin kapatılması bizim görev alanımızda değil. Bizim böyle bir yetkimiz de yok, bizim böyle bir görevimiz de yok yani hukuken de yok, Anayasa’nın verdiği bir yetki de yok, Genel Kurulun verdiği bir görev de yok. Onu başka bir yerde söyleyebilirsiniz.

Bize verilen görev şu: Tekrar ifade ediyorum, bu tür kazaların olmaması için hangi önlemlerin alınması gerekiyor, hangi tedbirler ortaya konulmalıdır, bizim aslında asıl hedefimiz bu. Bundan sonra düzenleme yaparken nelere dikkat etmeliyiz, çevresel etkiler konusunda ortaya konacak etkiler nedir? Onun için biz Kimya Mühendisleri Odasını çağırdık, onun için Jeoloji Mühendisleri Odasını çağırdık. Çünkü Jeoloji Mühendisleri Odası bize derse ki “Ya, şu kadar deprensellik olan yerlerde bunun olmaması gerekiyor. Olduğu zaman da şu tedbirlerin alınması gerekiyor.” gibi, “Bunu bizim hukukumuz veya yasal mevzuatımız yeterince düzenlememiş. Bu konuda yasal mevzuatın desteklenmesi gerekiyor. Özellikle şu yasada şöyle bir değişiklik yapılması gerekiyor.” teklifi bizim için yol gösterici bir teklif. Yoksa altın madeninin, evet, kültürel olarak varlığı, yokluğu, neden varlığı, neden yokluğu konusu ayrı bir konu, bu ayrı bir tartışma konusu; bizim Komisyonumuzun da tartışma konusu değil. Biz sizi neden çağırdığımızı özellikle yazımızda ifade ettik. Yazımıza tekrar bakarsanız -bu çok önemli bir husustur- burada ister istemez yani farklı şeyler söylersiniz, eyvallah, biz sizin sözünüzü kesecek değiliz, zaten birkaç saatten beri bu konulardaki fikirlerinizi söylediniz. Son cümmeniz, hani “Bizi niye çağırdınız?” cümlesi yanlış bir cümle çünkü ben arkadaşlarımdan da takip ediyorum, sizi sonuna kadar dinledik. Mesele bu tartışma değil. Zaten siz demişsiniz ki son cümleminde “İşte, maden çıkmamalıdır. Altın madenciliği yapılmamalıdır.” Ha, bunu söyledikten sonra yeni bir tartışmaya gerek yok. Bu, sizin görüşünüz, eyvallah. Yasama organının da bir görüşü vardır, politikanın da bir görüşü vardır. Netice itibarıyla Türkiye’de bununla ilgili görüş ortaya çıkar. Ama bizim öğrenmek istediğimiz, tekrar ifade ediyorum, Genel Kurulun bize verdiği görev: Altın madenciliği konusunda doğru çalışma nasıl yapılmalıdır? Denetleme sistemi nasıl olmalıdır? İşletme sistemi nasıl olmalıdır? ÇED sistemi nasıl olmalıdır?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bunları sorduk.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Biz sorduk bunları ama cevap...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Söyleyeceğim ama bana müsaade etmiyorsunuz ki!

BAŞKAN ATAY USLU – Ama bakın...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK –Bakın, başından beri bana müsaade edilmiyor Sayın Başkan.

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, tartışmak istemiyorum ama bakın...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Sayın Başkan...

BAŞKAN ATAY USLU – Gönderilen şeyde diyor ki: “Suçlular bunlardır.” Biz suçluları bulma komisyonu değiliz ve sonunda diyor ki: “Bu maden kapatılmalıdır.” Netice itibarıyla bizim Komisyon olarak böyle bir öneride bulunma hakkımız var mı, görevimiz var mı?

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Sayın Başkan, bizi çağırdınız, bir sürü soru sordunuz, dinlemiyorsunuz. Bakın, beni en başta konuşturmadınız, hem başlangıçta konuşturmadınız...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Şimdi, biz burada birçok kişiyi dinledik. Birçok kişi bunun nasıl sürdürülebildiğini anlattı, nasıl zararlı olmadığını anlattı.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, zaten söylemiş fikrini.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Bir saniye Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Bakın...

AYTEN KORDU (Tunceli) – Bir saniye.

“Şimdi bu bir bakış değildir.” “Ya, bu olmaz, bu maden işletilmemeli, kapatılmalı.” denildiğinde neden ters bir yaklaşım gibi oldu? Şimdi, bu bir görüş.

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, ters yaklaşım değil. “Maden kapatılır.” dedikten sonra bununla ilgili yeniden bir değerlendirme yapmaya gerek yok.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Ama neden? Bakın, Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Doğru, fikrini aldık. Biz zaten çağırdık?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Onun dışında sorular da sorduk ama.

BAŞKAN ATAY USLU – Bakın, aynı soru minvalinde devam ettiği için söyledim. Yani sorunun cevabı net.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Şimdi, bakın...

AYTEN KORDU (Tunceli) – Sayın Başkan, daha önce de Cemalletin Bey konuşurken yine Sayın Vekilimiz kesti, “Bilimsel değil.” dedi, müdahale etti orada ve kesildi sözü.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ne münasebet, lütfen, hep beraberdik! Sadece çok yüksek sesle mikrofonu yankı yapıyordu, “Biraz yavaş olur mu?” dedim.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Yok, yok, onu söylemiyorum, o yüksekti zaten, onu demiyorum.

Dolayısıyla şöyle bir şey var: Biz soruları da sorduk, sadece Cemalletin Bey’e değil, odalardaki diğer arkadaşlarımıza da sorduk. Bir de konuyla ilgili sorular sorduk: “Gerçekten altın ihtiyaç mıdır?” Altın madenlerde işletildiğinde sonuçları itibarıyla -işte birçok sunum yapıldı değil mi bize- altının ne kadar gerekli olduğu anlatıldı bize teknik olarak falan. Gerçekten gerekli midir? Siyanür kullanılmadan bu iş yapılabilir mi, bunun başka yolları var mı? Pek çok soru soruldu.

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, bu soruları cevaplayabilir.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Ya, vereceğim...

BAŞKAN ATAY USLU – Sorun değil, bunları cevaplayabilir.

AYTEN KORDU (Tunceli) – İşte, siz kestiniz tekrar yani.

BAŞKAN ATAY USLU – Ama başka bir şey söyledi.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Ama bakın...

BAŞKAN ATAY USLU – Başka bir şey söyledi.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Bir yanlışa giriyoruz, bir yanlışa girmek üzereyiz. Bakın, siz biraz önce yüksek lisans tezinizden işte bir paragraf okurken söylediniz ki: “Mühendis yaptığı işler itibarıyla aynı zamanda siyaset de yapıyor.”

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Türkiye gibi bir ülkede.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Bakın, ama bu, Türkiye gibi bir ülkede... İşte, biraz önce bana da atıfta bulunarak başka yerlerde yapılanlarla ilgili muhtemelen, hoş, üçüncü dünyadan isimler sayacaktınız.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Tabii.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Ama bakın, siyaset yaparken bu işin bu tarafında seçilen insanlar, size şunu sadece hatırlatmak istiyorum: Ben size biraz önce dedim ki...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Kanada’dan örnek verdiniz, evet, geleceğim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – En son 24 Haziran Kanada’da...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK –Evet, geleceğim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Yukon’da böyle bir kaza oldu, ben de şunu demek istiyorum...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Ya, arkadaşlar, müsaade ederseniz... Lütfen, Sayın vekiller, bana müsaade edin anlatayım.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Dinleyin, bir dinleyin.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Başkan, milletvekillerinin sözünü kesmeyelim, bir dinleyelim sonuna kadar lütfen. Burada milletvekili arkadaşlarımız konuşurken siz dinleyin, cevap hakkı vereceğiz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Ben burada size bir köprü kuruyorum yani netice itibarıyla benim başka bir derdim yok.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Tamam, vereceğim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Bu köprüyle ilgili demek istediğim şey şu...

AYTEN KORDU (Tunceli) – Mikrofon...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – “Mikrofonunuz açık olsun.” diyor da mikrofon açık olmadan da kaydedildi bugüne kadar hep bu Komisyonunda.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Yani kolaylıklar olsun, arkadaşlarımızın işini zora sokmayalım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Arkadaşların işini zorlaştırmayın, kayda giriyor ya.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Söyleyeceğim Sayın Başkan, izin verirsiniz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bitirsin, Cemalettin Bey, Sayın Vekilimiz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Şunu demek istiyorum: Bakın, şimdi, özellikle bir daha kayda girmesi için burada “Siyasetin Türkiye’de yapılaş şekli itibarıyla mühendis de yer yer bu ülkede siyaset yapar.” dediğinizde burada size bu Komisyonun milletvekilleri, üyeleri diyor ki, ben bir algıyla ilgili yani yurt dışında var olanlarla ilgili sadece üçüncü dünya devletlerinde değil, Kanada’da 24 Haziranda böyle bir kazanın meydana geldiğini vurgulamak istedim. İkinci bir şeyi daha vurgulamak istedim, mutlakiyet iddiası. Bunu biz kendi aramızda her zaman tartışıyoruz yani bu bir görüştür, itiraz etmem ama “Ölçü budur.” denildiğinde siyaset devre dışı kalıyor işte. Ölçü yani bu manada siz belki farkında değilsiniz yılların verdiği tecrübe, belki yer yer bu işle mücadelenin yeterince yankı bulmaması şeyi de olabilir ama siz “Bu ölçüdür, bunun dışındaki teferruatlar.” demeye kalkıştığınızda Başkanımızın dediği mesele devreye giriyor. O zaman artık “Yapılsın mı, yapılmasın mı?” tartışması devreye girer ki bunun içinden çıkamayız, bunu daha başta da söyledim, bir daha söylüyorum yani.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Peki, müsaade ediyor musunuz, devam edebilir miyim?

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun ama benim de demek istediğim şu: Tamam, “Yapılsın.” herkesin görüşü olabilir, farklı akademisyenlerin “Yapılmasın.” görüşü de olabilir. Ancak hani “Yapılmasın.” denildikten sonra yeni bir şeye gerek yok. Zaten o nihai bir görüştür, yapılmasın sebepleri de şudur: “Altın madenine ihtiyaç yoktur. Anlıyorum, işte kültürel olarak bunun farklı bir yönü vardır, ekonomik bir değeri yoktur.” dersiniz, o, orada biter. Onunla ilgili biz bu görüşlerin hepsini saygılıyız netice itibarıyla. Ama “Yapılmasın”dan sonra bir cümle gelmez diye düşünüyorum.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Arkadaşlarımızın işini kolaylaştırmak için sesi açabilir misiniz?

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Başkanım, biz Komisyonumuzu değişik parti gruplarından oluşturduk fakat sizin de yönetim sempatiniz içinde hiç başka partilerdenmiş gibi değil ama işin özüne varmak için farklı kanallardan sorduğumuz sorularla ilerledik ve bugüne kadar bize sunum yapan bütün misafirlerimize de gözümüzün içine baka baka, aslında hukuken sorumluluklarını bildiğimiz hâlde “Bizim bu konuda bir sorumluluğumuz yok.” diyen bakanlıklarımızı bile hoşgörüyle dinleyegeldik ki dinleriz, fikridir, saygı da duyarız.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Evet.

CUMHUR UZUN (Muğla) – O nedenle sorular çerçevesinde kalmak kaydıyla misafirlerimizin sözlerine, yine onların fikirleri olarak ucunun dayandığı yer neresi olursa olsun, o da bir fikir, o fikri de almak suretiyle, onun bizim alanımız dışında olanlarını biz hep beraber eleriz zaten, akışa bir müsaade edelim ve bu bize zaman kazandıracak, misafirlerimize de zaman kazandıracak.

Dinleyelim, onları yolcu edelim, değerlendirmeleri hep birlikte yapalım sonra.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, buyurun.,

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETİN KÜÇÜK – Sayın Başkan, Sayın Vekilim teşekkür ediyorum.

Şimdi, biraz önce -bazı şeyleri düzeltme zorunluluğu duymadan konuya giremeyiz- siz yokken Sayın Başkan, sanırım Sözcü Abdurrahman Başkan Başkanlık yaparken bize Kaz Dağları’nda TÜMAD Madenciligi gezdiklerini, ne kadar temiz olduğunun anlatıldığını söyledi.

Bir de İliç'te -kendisi de ziraat mühendisi olarak- tarımsal alanlara hiçbir zarar verilmediğini anlattı. Şimdi, bakın, benim elimde daha yeni mahkemeye sunulmuş bilirkişi raporu var. Burada Ziraat Mühendisi arkadaşımız 113'üncü sayfadan başlayıp 114'üncü sayfaya geçerken diyor ki: "Bu bölgede yapılan çalışmada, keşif sırasında ve sonrasında yapılan bölgeye ait raporlar dikkate alındığında, maden alanının tarımsal yapıyı çok yönlü bozmuş olduğu ve özellikle bölgeden önce ayrıklık olarak yapılan hayvancılığın olumsuz etkilendiği anlaşılmıştır." Yani tulum peyniri yok olmuştur, diyor.

Şimdi, biz buraya bilgi vermeye gelmişken yanlış bilgilerle karşılaştığımız zaman, elbette ki biraz tepki vermemizi hoş karşılamamız gerekiyor çünkü bu konuyu otuz yıldır çalışan, köy köy, mahalle mahalle gezen, vadi vadi gezen, köylerin isimlerini sayan, toplumda sorumlu bir insan olarak bunları çalışmış bir arkadaşımızdan dinlerseniz, bilirkişilerle de karşı tarafın teknik elemanlarıyla ve avukatlarla yaptığım tartışmayı da aynen dinlerseniz öğrenirsiniz diyordum. Tabii ki siz söylediklerimi kabul etmeyeceksiniz, söylenen her şey doğru değildir, dogma olur ama burada kayıtlara geçsin, siz yararlanmazsanız başkası yararlanır yani en azından bu olmuş olsun.

Şimdi, buradan sorulan soruları dikkatle dinlediğimizde, biz bu tür tartışmaları çok yaşadık. Yani, evet, dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılıyor, Kanada'da yapılıyor, Amerika Birleşik Devletleri'nde de yapılıyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1999 senesinde Montana eyaletinde kapatılan bir altın madeninde, madenin etraftaki zararlarını aza indirebilmek için ayrılan bütçe 1 milyar dolar, madenin kendi bütçesi ise 50 milyon dolar yoktur. Şimdi, bunu şunun için söylüyorum: "Niçin bunu işletemezsiniz?" diyorum çünkü Türkiye'den bugüne kadar üretilmiş, yurt dışına çıkarılmış 500 ton altının tamamını -bırakın İliç'ten 45-50 tonu- Türkiye'ye getirseniz, çelik kasalara koyup karşılığında -hani varlık oluyor ya- para bassanız, İliç'teki felaketin onda 1'ini ortadan kaldıramazsınız. Yani ben aynı zamanda mühendis olarak hem de ekonomi diploması olan bir arkadaşımız olarak bu konuda çalışmaları yaptım. Bana sorduklarında bunun tartışmasını mesela şöyle yapmıyorum: "Bütçeye ne kadar kalıyor?" Babam Murtaza Mustafa Küçük mezardan kalksa "Siyanürlü altın işletmeciliğini yapacağım." dese "Yat yerine." derim. Bu kadar ağır söylüyorum bunu. Yani şimdi bunun karşısında ben bunu söyledim diye, biz bunu... Efendim, eğer siyanürlü altın işletmeciliği sürdürülürse ya da liç yöntemleriyle, Türkiye'deki bu mevzuatlarla bu işlemler sürdürülürse doğa sürdürülemez, yaşam sürdürülemez. Birkaç yıl sonra biz Amerika'nın ayırmış olduğu bütçenin kaç katını ayırırsak ayıralım, bu işlerin altından kalkamayız.

Evet, siyanür sadece orada yıkıldığında ortalığı kirletmedi. Nerede kirletti biliyor musunuz? Başlangıcından beri kirletti, ilk siyanürleme işlemi yapıldığında. Bakın, bununla ilgili, 2013 yılında çekilmiş bir belgeselim var: "Fırat'ın Siyanürle İmtihanı." Bir gün izlersiniz inşallah. Orada bu işin 2012 yılında nasıl olacağını, nasıl zehirleme işlemlerini yaptığını, nasıl akacağını daha öyle 3'üncü, 5'inci, 10'uncu katına gelmeden söylemişim. Evet, siyanür her koşulda buharlaşıyor, basınç farklılığından, sıcaklık farklılığından, konsantrasyon farklılığından. Bu şeyin içerisinde bulunan çeşitli gazlarla birlikte taşınır, ne yapar? Kimyacı olan arkadaşlarımız anlayacaklardır, sağlıkçı olanlar da 0,01 molar gider, ağır metalleri çözer, başta arsenik olmak üzere. İşte, felaket başladı ve yarın öbür gün gidecek olduğumuz Eşme Kışladağ'da, 2006 yılında ani yağmur yağmasından kaynaklı olarak oranın pH'ının değişmesinden buharlaşan bu hidrojen siyanür gazı öncelikle 1.500 insanı zehirledi. Ardından doğada yapmış olduğumuz çalışmada, tezimin de konusu olan "atomik absorpsiyon" yöntemiyle elde ettiğimiz veriler, normal suların 10 katına, 20 katına çıktığının göstergesidir.

Şimdi, evet, sizlere bazı şeyler çok temiz diye sunuluyor. Bergama'daki siyanürlü altın işletmesiyle ilgili 2003 yılında dört oda (Jeoloji, Kimya, Metalürji ve Çevre Mühendisleri Odası) tarafından -bu kaynakta- o dönem laboratuvarından aldığımız veriler ile -yapmış olduğumuz bir araştırmayla-

devlete sunulan veriler arasında 10 kat, 20 kat, 30 kat fark olduğunu ortaya koyduk. Doğru bilgi aktarılmıyordu; sahtekârlık yapılıyordu evraklarda. Bunları biz açıkladığımızda, şirket o dönem bize, o zamanın parasıyla 100 milyarlık tazminat davası açtı, o zaman yani geçiyordu. Biz şunu yaptık, dedik ki: “Tazminatınız kabul, evraklarınızı getirin, incelensin, davayı görelim.” Çekip gittiler, ikinci davaya bile gelmediler. Şimdi, bunları anlatma nedenim şundan kaynaklı: Şimdi, yarın öbür gün gideceksiniz bir yere yine size broşür teknolojisini anlatacaklar. Anlatılacak olan bu broşür teknolojisinin dışında, nasıl bizimkileri -dogma olarak kabul edilmez- doğru kabul etmiyorsanız, onu da lütfen doğru kabul etmeyin ama yaşanmışlıklar var yani İnay köyü’nde...

Bakın, 4 tane köy kalkmış oradan; Ovacık, Katrancılar, Söğütlü, bir köy daha vardı aklıma gelmedi. Köyler ortada yok, kaldırıldı ve bu bölgede arsenik var artık ve bu Eşme, İliç’ten daha tehlikeli. 2012 yılında açıklamam var. Cemalettin Küçük, Uşak Barosuyla birlikte yapmışız açıklamayı, yazın görürsünüz, 2012’de. Aktı, bunları tariflemişiz... Bundan başka altın işletmeciliği yok mu dünyada?

Çeşitli yöntemler var. O eleme falan belgeseldeki kileri boş verin ama şu andaki yöntem, Başkanın da anlattığı gibi, kimyasal olarak, bilimsel olarak dünyanın yüzde 85’inde uygulanıyor. Böyle bir toplantıda, geçmiş dönemin Bakanı, meslektaşımız Hilmi Güler’le karşılaştığımızda karşılıklı tartışırken aynen şöyle söylemişti: “Sayın Başkan -ben o zaman Odamızın Yönetim Kurulu Başkanıydım- dünyanın yüzde 85’inde siyanür kullanılıyor, böyle yapılıyor.” “Dünyanın yüzde 5’inin anasını ağlatıyorlar Sayın Bakan, bunu niye söylemiyorsunuz?” dedim. Evet, dünyada bu böyle yani tek bizde değil. Hani anlatılır ya Kanada’da bir yaprak koparıyorsunuz da başka yerde başka şey oluyor değil. Evet, bir tek şey vardır, hani söylediklerimden... Diğer arkadaşlara da söz bırakayım, kendileri yanıt versinler bu işlere çünkü hepsini ben söylersem karışıklık olacak.

Altın işletmeciliğinin ne kadar, ne miktarda olduğunun hiçbir önemi yoktur ya da nerede olduğunun hiçbir önemi yoktur, bir tek koşulu vardır; işletmeye izni kim veriyor? Evet, bizim ülkemizdeki yasalar Irak’ın yasalarından daha fazla şirketler lehine olduğu için bizim ülkemizde artık her taraf bu hâle geldi ve ben, evet, bugün Türkmen Dağı’ndan çıktım, buradayım, yarın Karadeniz’e gidiyorum, kendi dağlarımı, yaylalarımı korumak için çünkü suyuma sahip çıkacağım, çünkü buradan çıkan siyanür, buradan çıkan kimyasal, hiçbir kimyasal kullanmasanız da tane serbestleşmesinden ortaya çıkacak olan buradaki ağır metallerin hareketlenmesiyle, evet, Fırat’ın en dip noktasına kadar hareket edecektir. Bunları biz söylediklerimizde birçok yerde “Afaki midir, bilimseldir midir; ölçtünüz mü bunları?” deniliyor. Evet, burada ölçülü. Laboratuvardan gelenler eğer devletin resmî kurumuna farklı gidiyorsa ölçmemize gerek yok.

Bir yerde daha örnek vereyim: Giresunlu Vekilimiz vardı, burada mı bilmiyorum. Giresun’un Doğankent ilçesinin Çatalağaç köyünde bugün dereye döküyorlar. Çevre İl Müdürü’ne şu söyleniyor: “Ya, bu dökülüyor, bunu görün.” Çevre İl Müdürü ne yapıyor? “Bu, bugünün konusu değil, suç duyurusunda bulunun.” diyor. Çevre İl Müdürü bu işte sorumlu değil mi? İşte, onun için söylüyorum yani bürokrasiyle birlikte iç içe girmiş bu işleyiş böyle devam ettiği müddetçe de tekniğini bir kenara koyun, hani diyelim ki işletmeye kalkalım deseniz bile bu işin vahameti saklanıyor.

Ve son söz, evet “Ege’de sular ısındı.” deyince hemen aklımıza Yunanistan’la dalaş gelir yani bir savaş oluyor sanıyorsunuz. Oysa gerçekten Ege’de sular ısındı çünkü İda Dağları, Kaz Dağları delik deşik edildiği için yer altından gelen su akiferlerinden gelen sular artık soğuk değil, Ege’de gerçekten sular ısındığı için oranın ekolojisi bozuldu. Bu nedenden dolayı, bütün bu şeylere baktığımızda, konuları değerlendirdiklerimizde -ta ki o dönemden bugüne kadar nasıl ki bunu bilimsel verilerle 30 yıldır üzerinde çalışan birisi olarak söyleyebiliyorsam- bu tür işletmeciliğin bırakın bize, dünyaya bile faydası yoktur. Dilerim Komisyon buradan bir araştırma komisyonunu aşır soruşturma komisyonuna

dönüştürmek için Meclise getirebilir; benim önerim tabii, size kalmış bu. Değil İliç'te, Türkiye'de de yasaklansın, dünyada da yasaklansın diyebilecek kadar altyapım olduğunu düşünerek hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN ATAY USLU - Buyurun.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bazı milletvekillerimizden Jeoloji Mühendisleri Odasına yönelik, yaptığımız sunumla ilgili sorular oldu; bunları açıklamak isterim, bu sorulara yanıt vermek isterim.

MüzeYYen Hanım Vekilimiz birkaç soru sordu bana yönelik, kendisine teşekkür ediyorum. Bir tanesi, sunumumda gösterdiğim haritalarda -ki bu haritalar da bize ait değil, Türkiye diri fay haritasından alınmıştır- işletmenin içinden geçen, bizim “Malatya-Ovacık fay zone” diye tanımladığımız ve bu bölümde de Munzur segmentinin geçtiği fayın aktif olup olmadığı konusunda bir soru yöneltmişti. Bu fay aktif diye de cevap vermiştim. Şimdi, bir fayın aktif olup olmadığı ancak yapılacak paleosismolojik çalışmalarla anlaşılabilir. Söz konusu segment üzerinde -yaklaşık 70 kilometre uzunluğunda- bir fayın aktif olup olmadığını belirlemek için birkaç noktada mutlaka paleosismolojik hendeklerin açılması, burada yaşlandırılmanın yapılması, varsa aktivitenin tespit edilmesi yani hangi zaman diliminde, hangi tarihlerde, buna ait periyotların belirlenmesi ve yaşlandırma süreciyle de gerçekleşiyor.

6 Şubat depremlerinden sonra TÜBİTAK, MTA Genel Müdürlüğü, AFAD Başkanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği 14 üniversiteyle Türkiye'deki diri fayların araştırılması konusunda bir proje çalışması başlattı. Hatta bugün fotoğraf paylaştılar, bir ekip Malatya-Ovacık fay zone üzerinde bu çalışmayı yürütüyor. Malatya il temsilcimiz de davet edilmiş, en azından o çalışmaları yerinde ziyaret edip nasıl yürütüldüğüne ilişkin çalışmalar yürütmüş.

Şimdi, Türkiye diri fay haritasındaki -ki bu, bütün uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilmiş, MTA Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmış, o günkü Enerji Bakanlığımız bunu bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurmuş, uluslararası kurumlar tarafından da kabul edilmiş- verilere göre bu fay aktif. Şimdi, bunun aktif olmadığını söyleyen kişilerin buna ilişkin bir çalışma yürütmesi, bu çalışmanın uluslararası normlara göre yayınlanması yani hakem denetiminden geçmesi ve buna ilişkin kuşkuvarın da giderilmesi gerekiyor. Bugüne kadar bu bölgede buna ilişkin yapılmış bir çalışmadan en azından Jeoloji Mühendisleri Odasının bir bilgisi yok, herhangi bir yayın da yok. Şimdi, biz hani parmağımızı koklayıp bu aktif midir değil midir diyemeyiz. Bunu söyleyen kişilerin bunu ispat etmesi gerekiyor.

Peki, Türkiye diri fay haritasında bu fayın aktif olduğu belirtilmiş olmasına rağmen -müsaade ederseniz- ben ÇED raporlarındaki bir paragrafı okumak isterim; 2021 yılında kapasite artışı için düzenlenen nihai ÇED raporundan. “Madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü çalışma alanı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesinin 1996 yılında hazırladığı Türkiye deprem bölgeleri ve Erzincan ili deprem haritasına göre ikinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır. 6/3/2007 tarih ve 26454 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkındaki Yönetmelik’e göre ikinci derece deprem bölgesi için beklenen ivme değeri 0.4 g ile 0.3 değerleri arasındadır. Yönetmelikte sismik yer ivmesi değeri için önerilen -ki burada Afet İşleri Başkanlığının “web” sayfasına atf yapıyor- beklenen maksimum ivme değerine göre aşağı yukarı 0.23 g değerinin alınması uygun görüldü. Ancak güvenli tarafta kalmak için etkin yer ivme katsayısı 0.3 g alınarak hesaplamalarda kullanılması uygun görülmüştür. Çalışma sahası; çevresinde birçok aktif fay hattı olan, bu faylarla ilgili birçok deprem kayıtları bulunan depremsel olarak aktif bir bölgedir. Proje alanı içerisinde sismik hareketlilik potansiyeli taşıyan aktif faylar proje alanının 120 kilometrelik çapı içinde

bulunmamaktadır.” Bunu ben söylemiyorum, ÇED raporunda bu ifadeler kullanılıyor. İliç’e hepiniz gittiniz, Ovacık fay zonuna kuş uçuşu 60 kilometreden daha az, Türkiye şu an orada deprem bekliyor. Bu raporu kim hazırladı, hangi akla ziyan hazırladı; onu bilmek mümkün değil. Kuzey Anadolu Fayı 120 kilometrenin altında kuş uçuşu olmuş. Biz bu verilere göre tasarım parametrelerini seçersek... Ki hani İstanbul’da deprem olmadan da nasıl ki binaları yıkılıyor, buradaki liç alanı da yıkıldı; zaten olası bir depremde bunların hepsi yıkılacak. Bunu biz, 2022 yılında oradaki siyanür sızıntısının olduğu yerin kamuoyuna yansması üzerine yaptığımız basın açıklamasında açık açık ifade ettik. Tasarım parametreleri oldukça yetersiz seçildiğini, olası bir depremde hem atık depolama tesisinin hem de bu alandaki diğer tesislerin hasar görebileceğini, bu hasarların da oradaki alanlara zarar vereceğini ifade ettik.

Müzeyyen Hanım geçen dönem yani 2020 yılında Elâzığ depreminden sonra oluşturulan Komisyonda da vardı. Burada yaptığım sunumda Türkiye’de 193 baraj ve göletin aksının fay üzerinde inşa edildiğini, bunun önemli bir sıkıntı yaratacağını ifade etmiştim. DSİ Genel Müdürümüz de aynı gün buradaydı “Hiçbir barajımızın aksı fay zonu üzerinde değil...” Lütfen, bütün vekillerimize soruyorum, şu anki DSİ Genel Müdürüne sorun: Acaba kaçı fay zonu üzerine inşa edilmiş? Örnek vermiştim Niksar Barajı’nı. Şimdi, bazı şeyleri iddia etmek, buna ilişkin düşüncelerini ifade etmek başka bir şey ama mevcut bilimsel bilgilere göre bunun tasarımını gerçekleştirmek, ifade etmek, bunları ele almak başka bir şey. Şimdi, şirket niye böyle bir rapora “Evet.” der ben merak ediyorum şahsen.

İkinci sorumuz, vekilim...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Fay hattıyla ilgili... Çok özür dilerim, geçmeden... Ben aslında konuşma hakkımı soruların cevaplarından sonra tekrar olmasın diye... Genel Kurulda olmak durumunda kaldım, kimsenin de vaktini almak istemediğim için bekliyorum. Bu fay hattına ilişkin bir şey sormam gerekiyor Başkanım, eğer müsaade ederseniz.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Soruların içerisinde benim sorularım sorulmuşsa zaten söz hakkımı kullanmayacağım.

Tabii, konu teknik, herkes kendi alanında uzman. Sizin söylediğiniz harita o dediğiniz incelemelere göre oluşturulmuş bir harita mı yani “Bir fayın aktif olup olmadığı şu parametrelere göre tespit edilir.” diyorsunuz ya, o harita güncel ve o dediğiniz parametrelere göre tespit edilmiş bir harita mı, buna rağmen mi “Aktif değil.” diyoruz?

İkinci olarak: Tabii, her yerde, medyada da bu konuda çok görüş beyanında bulunan oldu, Komisyonumuza da alanında çok uzman geldi; aktif fay iddiasına karşı şöyle bir şey söylemişlerdi: “Aktif bir fayda 70 metre kil birikirmez.” Burada kil birikti ve bu, ölçümler sonucu ortaya çıkan verilerle de belirtilmiş. Bu konuda düşünceniz nedir bunun aktifliğine ilişkin olarak?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Şimdi, bu fayın aktif olup olmadığını Jeoloji Mühendisleri Odası söylemiyor, Türkiye Cumhuriyeti devletinin yayınladığı diri fay atlası var, orada ifade ediliyor.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – İşte, güncel mi dedim ya, az önce söylediğiniz incelemeler yapılmış mı?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Bu güncel, söylediğim şey güncel, 2013 yılında yayınlandı. Maraş depremlerinden sonra bunun yenilenmesi konusunda bir çalışma başlatıldı. Çalışma içerisinde yer alan kurumları biraz önce ifade ettim.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Henüz yenilenmedi.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Belki 2026’da yeni diri fay haritası da çıkacak.

Tabii ki 70 metre bir fay üzerinde kil birikebilir, onun ne periyotta deprem ürettiğini bilmiyorum çünkü biraz önce dediğim gibi, paleosismolojik çalışmalar yürütülmesi lazım bir noktada. Bir de bunlar sondajla tespit edilen olgular değil. Ta barajın batısından başlayıp Ovacık’ın doğusunda bağlanan, aşağı yukarı 70 kilometre uzunluğundaki bu fayın diri olup olmadığı; o fay üzerinde yapılacak inceleme, jeolojik çalışmalar, morfolojik belirteçler... En önemlisi de farklı lokasyonlarda paleosismolojik hendekler açılır, bu hendeklerde yaşlandırma yapılır...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ama siz bunlar yapılmadan “Aktiftir.” diye söylediniz, net.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Ben demedim, bunu Türkiye Cumhuriyeti devleti söylüyor.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ama bunlar yapılmış mı peki, bunlar yapılmış mı? Emin misiniz?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Bunlara ilişkin çalışmaları başlattığımızı ifade ettim ben...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bürokrasinin yaptığı hiçbir şeyi doğru bulmuyorsunuz, bunu niye buluyorsunuz?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Ya, ben ülkenin yayınladığı haritayı doğru buluyorum. Bizim elimizde şu an geçerli tek harita, 2013 yılında MTA Genel Müdürlüğü...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Hayır, Bakanlık ile o saydığımız kurumların yayınladığı ve söylediği hiçbir şeyin doğru olmadığını söylüyorsunuz. Bu hariç mi?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Hayır, bu hariç değil. Tabii ki itiraz ettiğimiz konular var; bunun yetersiz olduğunu, eksik olduğunu, şu an mesela 550’ye yakın diri fay olduğunu söylüyoruz. Bu yaptığımız çalışmalar...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bu, hepimizin sorunu tabii. Bu arada, ben bir savunma makamı değilim, onu söyleyeyim.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Vekilim, burada söylediğim şey şu...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Emin olmaya çalışıyorum.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Bunu söyleyen, iddia eden arkadaşların bir tane bilimsel yayın göstermesi lazım bize; bizi davet edip, götürüp yaptığı çalışmayı anlatması lazım, onun gördüğü 70 metre kili benim de görmem lazım; biraz önce ifade ettim.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – AFAD’ın programlarında, AFAD’ın haritasında bu var değil mi?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Tabii, var.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Son bilirkişi raporuna bakarsanız görürsünüz.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – 70 metre kile ilişkin bir veri, data yok mu hiç bildiğiniz, ulaştığımız?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Yok, hiç yok, bir tane yayımlanmış makale yok diyorum Sayın Vekilim. Ben parmağı koklayarak bilemem ki 70 metre mi kesti, 60 metre mi kesti, nerede kesti? Bunun açıklanması gerekmez mi? Biraz önce ifade...

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, Başkanım, tabii, benim de merak ettiğim soru şu, hani, burada bizim Komisyon olarak aslında alanımız şu: Mesela diri deprem fay hattının olduğu noktalarda -sizin görüşünüz- madencilik, işte, diğer ekonomik faaliyetlerin hiçbirinin yapılmaması mı gerekiyor; güvenlik katsayısı değiştirilerek mi yapılması gerekiyor? Aslında biz, hani, raporun son bölümüne şunu yazacağız tabii...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bizi ilgilendiren kısmı orası.

BAŞKAN ATAY USLU – Hani, şey şu: Biz yasaya öyle bir şey yazalım ki -çünkü biz yasa koyucuyuz, biz bunun için çalışıyoruz- yürütme organı da bundan sonra yapmasın. Bizim orada görmek istediğimiz şey şu: Diri fay hatlarının olduğu yerlerde bu tür madenciliklerin hiçbirinin asla yapılmaması gerekiyor.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – “Yapılmamalı.” demeliyiz yani.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Hayır, öyle bir şey söylemiyoruz, öyle bir iddiamız yok.

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, hani...

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Ama işletme tesisi götürülüp fay zonu üzerine inşa edilemez. Siz orada ocak açabilirsiniz, madeni...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – İşletme tesisi kısmını diyorsunuz.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Onu söylüyorum zaten.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Tamam.

BAŞKAN ATAY USLU – Bizim asıl öğrenmek istediğimiz bu.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Biz bilgiye ulaşmaya çalışıyoruz; kavga değil derdimiz, savunma da değil.

BAŞKAN ATAY USLU – Bundan sonraki süreçte şeyimiz ne olsun ya...

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Başkanım, şunu söyleyeyim...

BAŞKAN ATAY USLU – Yürütme organına, yasama organına tavsiyemiz ne olsun?

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Tamam, ona örnek vereceğim.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Biz doğru yere ulaşmaya çalışıyoruz.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Yani, bu konuda Çevre Bakanlığının da bir çalışması var, AFAD Başkanlığının da bir çalışması var.

Birkaç tane örnek vereceğim: Çin gibi kalabalık bir ülke fay zonlarına 3 ile 5 kilometrede bina inşa etmiyor. Yani başımızda İran 500 metre yakınsa bir tane bina inşa etmiyor, ahır bile yapamazsın. Avrupa Birliği ülkelerinin deprem yönetmeliklerinde bu veri var. Amerika Birleşik Devletleri’nde aktif fayların bulunduğu alanlar için düzenlemeler getirildi. Bizde, biraz önce de gösterdim, tesis alanın ortasından geçiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Peki, bu aktif fayların tamamı aynı kategoride mi? Bazılarının depremselliği yüksek, bazıları düşük mü?

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Hayır, farklı farklı tabii.

BAŞKAN ATAY USLU – Bununla ilgili teknik bir olay var mı?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Var tabii. Buna ilişkin de yaklaşım metotları var. Bunların tamamı artık uluslararası standartları olan, teknik...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Odanızın buna ilişkin bir çalışması, raporu var mı?

BAŞKAN ATAY USLU – Mesela bu lazım bize, mesela bu konu bizim için önemli.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Tabii, o bize lazım.

BAŞKAN ATAY USLU – Yani, depremsellik üreten noktalar... Tabii, depremsellüğün -ben teknik bir insan değilim- büyüklüğüne bağlı olarak kurulamayacak işletmeler ya da alınacak güvenlik tedbirleri -neyse- güvenlik katsayılarıyla ilgili bir çalışma varsa aslında bizim için önemli. Ama Türkiye'deki fay hatlarının doğru olup olmadığı, diri fay hattının yeteri kadar tespit edilip edilmediği gibi konu, evet, bizim alanımıza giriyor ama biz bunu, tabii araştırarak, bir Komisyon da değiliz. Bu konu zaten çalışılıyor, çalışacak ama biz “Şurada bu sistem olmasın, bu madencilik yapılmasın.” yerine bununla bağlantı kurmak için aslında sizi dinlemek istedik, zaten akademisyenleri bunun için dinlemek istiyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Başkanım, şimdi...

BAŞKAN ATAY USLU – Hani “hiç yapılamaz” bir konu, bu denebilir; hani, denebilir ki: “Deprem üreten noktalarda, fay hatlarının olduğu noktalarda hiç yapılamaz.” Bu denebilir, bir görüş; buna saygılıyız, herhangi bir şeyi yok ama Jeoloji Mühendisleri Odası olarak “Biz jeoloji mühendisiyiz, biz depremsellği hissedebiliriz, biz mühendisiz. Biz tedbir alınarak bunların da şunların da yapılabileceğini düşünüyoruz ancak şu tedbirlerin alınması lazım, şu kısıtlayıcı önlemlerin getirilmesi gerekiyor...” Bizi ilgilendiren nokta tam burası.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Başkanım, ben diğer...

BAŞKAN ATAY USLU – Yoksa bizim altın madenciliğiyle ilgili “Yapılmasın.” diyenlere saygımız... Eyvallah. Bununla ilgili belki burada farklı arkadaşlarla aynı şeyleri düşünüyor olabiliriz farklı noktalarda ancak “Yapılsın ancak şu önlemler de alınsın, şu tedbirler mutlaka uygulanmalıdır, kati olarak yasa şunu konularda düzenleyici tedbir getirmelidir.” denen noktalar da önemli bizim için.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Zaten anladığım kadarıyla buradaki hazırunda da “Madencilik, işte, siyanürle yapılsın, yapılmasın.” diye net, ortak bir görüş yok; konuşmalarından çıkardığım sonuç.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Şimdi, burada şöyle yani vekilim de ifade etti...

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, söyleyebilirsiniz yani bizim ona saygımız var, onunla ilgili şeyimiz yok bizim yani herhangi bir...

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Biz sunumumuzda hiçbir yerde “Türkiye’de madencilik yapılmasın.” gibi bir...

BAŞKAN ATAY USLU – “Niye böyle söylüyorsunuz?” diyecek hâlimiz yok.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Yok, yok. Biz...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkan, siz gelmeden ben bir şeyi sormuştum aslında.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Başkanım, yani, şimdi, biz sunumumuzun içinde...

BAŞKAN ATAY USLU – Ben yalnızca şeyi öğrendim: Burada teknik bir kriter getirirken nelere dikkat edelim?

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Teknik düzenlemeler var Sayın Başkanım. Yani, gerek Odamızın kılavuzu var bina türü yapılar için, uluslararası normlar var, düzenlemeler var ama Türkiye’de maalesef uygulanmıyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Bu konuda norm yok mu Türkiye’de, yetersiz mi?

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Yetersiz, eksik. Yeterli düzenleyici tedbirler yok ve bunun yasal anlamda düzenlenmesi gerekiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Bize o konuda somut bir rapor vererseniz biz istifade edelim. “Bakın, işte, Avrupa’da şöyle bir yasa var, bu konuda düzenleme yapmışlar. Türkiye’deki madencilik yasası, jeoloji yasası, deprem yasası -neyse- bununla ilgili, diğer ÇED’le ilgili uygulamalarda buna bakılırken teknik olarak şurada eksiklik var. Burada depremsellik konusunda daha hassas davranılması gerekiyor. Şu kriterler, parametreler önemlidir.” dersiniz biz bunlardan istifade ederiz.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Sayın Başkanım, bunu tabii ki ifade ederiz. Bu düşüncelerimizi Enerji Bakanının kendisiyle de bundan üç yıl önce paylaştık zaten; Maden İşleri Genel Müdürlüğümüzle görüştük, bu düşünceleri kendilerine ifade ettik bu konuda bir çalışma yürütülmesi gerektiğini. Hatta Bakan Yardımcımız Şeref Kalaycı Bey bunu kabul etti ama bu çalışma maalesef o zaman çıkmadı, öyle söyleyeyim. Ama eksikliklerin olduğu kesin.

BAŞKAN ATAY USLU – Müzeyyen Hanım, buyurun.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Şimdi, birkaç tane soru var. Müsaade ederseniz...

BAŞKAN ATAY USLU – Bir dakika, Müzeyyen Hanım konuşacak.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkan, siz gelmeden ben zaten o soruyu yöneltmiştim. Hani, bize şu söylendi: “Aktif fay var, Erzincan İliç’in ortasından aktif fay geçiyor.” dediğimizde, şirket -zannediyorum, yanlış hatırlamıyorsam- bize açıklama getirirken “Zaten altın madeni fay zonları üzerinde oluşur, zorunlu olarak aktif fayın üzerinde yapılır.” gibi bir açıklamaları oldu. Bununla ilgili düşüncenizi sormuştum, ona bağlı olarak onu da...

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Evet, ben de tam bu soruyu... İki üç tane sorunuz vardı Sayın Vekilim.

BAŞKAN ATAY USLU – Ama Başkanımız farklı bir şey söyledi, dedi ki: “Maden alınabilir, proses başka yerde yapılabilir.” Yani, bu şey yapılabilir tabii.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Şimdi, şöyle Sayın Vekilim, tabii ki siz de hem jeoloji mühendisisiniz; burada, tabii, şey yok...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Özellikle soruyorum, kayıtlara girsin diye.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – ...Mervan Bey yok ama o da meslektaşım, kendisini de otuz yıldır tanırım.

Sonuç itibarıyla, yani, aktif faylar veya fayların bulunduğu alanlar jeolojik açıdan uygun alanlar sağlar. Bu, sadece madencilik açısından değil çünkü niye? Magmayla eğer bağlantılıysa orada gelen solüsyonlarla o kontak zonlarında mineralizasyon zenginliği söz konusu oluyor. Buralarda doğal olarak maden yataklarının bulunması, termal suların bulunması, efendim, bugün “soğuyan termal sular” olarak bildiğimiz minarelli suların oluşması gayet normal; doğa bunu zaten veriyor. Fay zonlarının aktif hareketi nedeniyle buralar su açısından zengin olur; buralar, efendim, ayrışma fazla

olduğu için yani kırılıp parçalandığı için kaya birimleri uygun morfolojik yapılar oluşturur; tarımsal alanlar buradadır, efendim, sıcak sularımız buradadır, mineralli sularımız buralardadır. Bazı kaynak alanlarımız yani madencilik açısından uygun ortamlar sunarlar ama hani, bu uygun ortamlar sundu diye götürüp işletme tesislerinin tamamını bunun üzerine kurmak mümkün mü? Yani, bunun bir standart olması lazım. Burada yer dar; aktif fay zonları üzerine gidip tesisi inşa ediyorsun, bunun için tasarım parametrelerin düşük. Belki 0.7 g değerlerine göre tasarım parametrelerini alsalar bu işletme tesisi ekonomik çıkmayacak, maliyetler çok yüksek olacak. Bunun için yapılmadığına, ÇED raporunun bunun için düzenlenmediğine nasıl inandırabilirler bizi? “120 kilometre.” diyor yani böyle 1 kilometre, 2 kilometre, 5 kilometre demiyor. Buna ilişkin...

Başkanım, birkaç tane daha soru vardı Odamıza yönelik, müsaade ederseniz onlara da cevap vermek isterim.

BAŞKAN ATAY USLU – Hızlıca alalım.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN –

Uluslararası normlara göre bir sistematik oluşturulması gerektiğini ifade ettik. UMREK kodunu geçtiğimiz günlerde Maden Kanunu’nda yapılan bazı düzenlemelerde maddenin ortadan kaldırıldığını ifade ettik. Yani ben şunu soruyorum: Maden İşleri Genel Müdürü, Ulusal Maden Rezerv Komisyonunun da aynı zamanda başkanı. Kendi düzenlediği koda göre rapor bu ülkede niye istenmez? Niye bazı yani dördüncü grup madenler dışında bunun dışına çıkarılır?

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Her maden için değil.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Dördüncü grup dışında kalanlar.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Dördüncü grup madenler dışında zaten ifade etmiştim sunumumda, onu biliyorsunuz Sayın Vekilim. Niye buna uygun rapor istenmez?

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Mühendisiz ya hepimiz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Yani bu soruları sormak tabii ki bizim hakkımız olduğu gibi sizlerin de bu ülke adına, bu insanlar adına hakkınız olduğunu düşünüyorum. Özellikle bazı madenlerimizin ham olarak satıldığını, uç ürüne dönüştürülmediğini, ülkenin bundan kaynaklı olarak arzu edilen ekonomik gelişmeyi sağlayamadığını yani katkırı alamadığını ifade etmiştim ve mermercilik sektöründen de örnek vermiştim. Benzer niteliklerde taş sahip olan... Mesela Burdur bej mermeri ile İtalya’da üretilen mermerlerin bir kısmı aynı niteliklere sahip. Biz tonunu 200 dolara satıyoruz, İtalya 5 bin dolara satıyor. Neden? Çünkü her önüne gelene ruhsat vermiyor. Üretim sınırlaması getiriyor, kota sınırlaması getirilmiş, bir alandaki kaynaklar verimli olarak işletilmeden yeni ruhsat alımına olanak tanımıyor. O ülkenin taşları değerli, bizim taşlarımız değersiz. Siz Endonezya’dan örnek gösterdiniz “Türkiye 5 dolara Çin’e satıyor, Çin Endonezya’ya 36 dolara satıyor.” dediniz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – 6 katı.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Doğru. Çin şu an Türkiye’den taş almıyor. O yüzden, 2024 yılında mermercilik sektörü krize girmiş şekilde, deprem bölgelerindeki afet konutları da olmasa satacak alan bulamıyorlar. Neden? Çin dahi bile Türkiye’ye diyor ki: “Sizin üreticileriniz regülasyonu bozuyor, sizden taş almayacağım. Ben sizden aldığım taşı piyasaya arzu ettiğim fiyatla satamıyorum.” diye yakınmaları söz konusu, bunu da işte mermerciler açık açık ifade ediyorlar.

Reşat Vekilimin bir sorusu vardı, kendi düşüncelerini ifade ettikten sonra, meslek örgütlerimizin, Maden ve Jeoloji Mühendisleri Odasının eğitim faaliyetleri düzenleyip düzenlemediğiyle ilgili. Tabii ki düzenliyoruz yani bu konuda yoğun eğitimler veriyoruz, dileyen üyelerimiz de bu alana gelip katılıyor.

Yine, Müzeyyen Vekilimin özellikle jeoteknik parametreler kapsamında -özellikle bu şevlerde-beton enjeksiyonu veya önlem alınması mümkün mü bu liç sahalarındaki şevlerde? Şimdi, bu tür palyatif çözümler geçici şevler de belki sorunu çözebilir ama liç sahası gibi uzun yıllar hizmet vermesini, servis vermesini beklediğiniz şevlerde siz böyle palyatif çözümlerle sorunu çözemezsiniz. Bu alanda o açıdan alınan tedbirin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Oğuz Vekilimin üç sorusuna yanıt... Hani biz madencilik faaliyetine karşıymışız gibi bir cümle ifade ettiniz. Hani “Siz madencilik faaliyetine karşı olun ama ben de yapılması gerektiğini düşünüyorum.” gibi bir cümle, ilk şeyiniz buydu; hiçbir sunumumuzda bunu ifade etmedik. Benim yani Jeoloji Mühendisleri Odasına üye 5.000’e yakın...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Hangisinde?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Bizim sunumumuzda yoktu.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – “Bizim” derken kimya mı?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Jeoloji Mühendisleri Odası.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN –

Meslektaşım madencilik faaliyetinde çeşitli işlemlerde çalışıyor.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Kendi sunumunuzu mu diyorsunuz?

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Benim sunumumda da diğer arkadaşların sunumunda da...

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK – Bizimkinde de yok. Siyanürle altın işletmeciliğiyle ilgili...

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Bir düşünceyi ifade etti, onun dışında “Madencilik yapılmasın.” gibi bir düşünceyi ifade etmedi.

TMMOB ERZİNCAN İLİÇ KOMİSYONU ÜYESİ CEMALETTİN KÜÇÜK –

Madencilik değil ki o. Siyanürle altın işletmeciliği bir madencilik değildir.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – İnsanlık tarihi kadar eski olan bir faaliyetinin yapılmamasını söylemek gibi hem de kendi uzmanlık alanımızdaki çok sayıda da meslektaşımızın çalıştığı bu alanda böyle bir ifademiz söz konusu olmadı.

Tabii ki farklı ülkelerde de maden kazaları oluyor hatta yani buraya göndereceğimiz raporda da 1970’ten günümüze kadar yaşanan kazalar, ölümler, bunları da rapor etmiştik ancak hani “Ya, dünyada da bu oluyor, bizde de olması normal.” yani bunu normalleştirmek gerektiğini düşünenlerdenim Sayın Vekilim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Bakın...

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN – Belki ben öyle yanlış algılamış olabilirim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Uzun uzun burada tartıştık, acıları yarıştırmadığımızı -ama rica ediyorum yani neticede- ben özellikle ne maksatla söylediğimin de altını kalın kalın çizdim. Yani bu sanki sadece Türkiye’de oluyormuş. “Sömürge madenciliği olduğu için, işte, bu zihniyetle yapıldığı için...” Ben de dedim ki ya, daha 24 Haziranda bu oldu. Acı yarıştırmadığımızı ve her kazanın, bir kaza fazla olduğu söyledik yani lütfen.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI HÜSEYİN ALAN –Yok Sayın Vekilim, tabii ki bu tür olgular bütün dünyada yaşanıyor ama o ülkelerde de bunlar -sizler de ifade ettiniz- geniş geniş tartışılıyor, bizim ülkemizde de tartışılarak doğru yöntemlerin, doğru çözümlerin ortaya konulmasının son derece anlamlı olduğunu düşünüyorum. İşte geçtiğimiz günlerde Peru’da 7,2 büyüklüğünde deprem oldu; 10 kişinin altında insan öldü, biz 50 binin üzerinde can kaybı verdik. Şimdi, tabii ki eksikliklerimiz var, onlar da muhtemelen bu tür olguları tartışıyorlar. Madencilik açısından da bakıldığında tabii ki farklı ülkelerde bu tür olaylar yaşanıyor ama o ülkelerde de bu tür durumlar tartışılıyor ve doğru çözümlerin ortaya çıkarılması konusunda en azından bir gayretleri olduğunu tahmin ediyorum. Yine birliktirleri yetiştiren hocalarımız da üniversite süreçlerinde birlikte, en azından sizlerle de birlikte, sizleri yetiştiren insanlar olduğunu, bazı farklı düşüncelerin ortaya çıktığını ifade ettiler. Tabii ki mühendisiz, birçok şeyi tasarlayabiliriz eksik gedik ama sonuçta doğa bunları test ediyor; kiminde eğer doğru yapmış, doğru inşa etmişsek sonuçlar doğru çıkıyor, yanlış parametrelere göre hesap yapmışsak da onun ceremesini de hep birlikte toplum olarak çekiyoruz. O yüzden yani her yapılan hesaplamanın mutlaka doğru sonuçlar vereceğini ve doğanın da o şekilde davranacağına ilişkin yaklaşımlara da ben hani şüpheyle bakanlardan olduğumu düşünüyorum.

En azından Odamıza gelen sorular bunlardı. Ben hem soru soran vekillerime hem sizlere ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Umarım sizden önceki konuşmacılar o soruya cevap vermemiştir, böyleyse affınıza sığınırım. Bir soru vardı, soruların içerisinde görmedim.

Tabii, öncesinde açıkçası bir iyi niyet ifadesi olarak ben de şunu ifade etmek istiyorum: Tabiatın ve yaşadığımız çevrenin sahibi değiliz, emanetçisi ve koruyucusuyuz. Gelecek nesillere yaşanılabilir bir çevre bırakma sorumluluğu hepimizin üzerinde dolayısıyla yeryüzünün en değerli varlığı olan insanın kaybı karşısında hiçbir maddi kazanç bunun teminatı olamaz; burada hemfikiriz. Burada birileri sorgu makamında, birileri de savunma makamında değil, araştırma komisyonunun misyonu da bu değil, hiçbirimizin niyetinin o olmadığına da ben eminim. O yüzden bağırarak söylememize de gerek yok. Affınıza sığınıyorum, bir de şunu gözlemledim ben bugün: Burada çok kişiyi, çok uzmanı dinledik, bilime çok saygı duyuyoruz her birimiz ve sizin söylediklerinizi can kulağıyla anlamaya çalışarak doğru bilgiye en sağlıklı nasıl ulaşabiliriz endişesiyle dikkatle dinliyoruz ama burada her konuda söylenilen fikir en doğrusuymuş gibi dayatılmaya çalışılması da yanlış bir yöntem. Dertlisinizdir, buna inanıyorum. Hepimize görev düşüyor dediğimde maden mühendisleri odalarına, diğer mühendislik odalarına da görev düşüyor. Sizler de bu konuda görev yapan üyelerinizi bir araya getirip dertlerini dinlemek, bu tespitlerinizi konuşarak ülkemize katma değer katmak anlamında -bunu bir maddi kazanç katkısı anlamında değil- daha iyi madencilik yapabilmek, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevrecilik anlayışıyla ilkeleri ortaya koyacak çalışmalar yaptınız mı? Politikalar ürettik mi? Hep birlikte bunu yapmalıyız. Bir kısmımız icra makamındayız, bir kısmımız politika üretmek, bir kısmımız yol göstermek, bir kısmımız bilimsel verileri ortaya koyarak ışık tutmak noktasındayız, hiçbirimiz sorumsuzluk makamında değiliz. Benim söylediklerim ya da ifade ettiklerimiz savunma anlamında

da değil bunun altını çizme gereği duydum çünkü burada sadece “yanlış”, “eksik”, “doğru değil” söylemleri ve yüklemeleri üzerinden gitmeyi doğru bulmuyorum. Bilime ve yaptığınız işin tecrübesine olan saygımız nedeniyle -ısrarla Başkanımız da altını çizdi- daha doğrusu nasıl yapılabilir, daha iyisi nasıl yapılabilir sorusuna da sizden cevap aramaya çalıştık. Sadece varsa eksikliği, sadece varsa yanlış söylemek sorumluluğu üzerimizden kaldırmıyor.

Şimdi, depolama sahasına ilişkin sunum yapan hangi değerli katılımcının söylediğini bilmiyorum ama “Eksiklik var.” denildi, bu eksiklik tam olarak neydi? Baştan itibaren biz bu geçici depolama alanıyla ilgili ki yerinde de gittik, gördük, oranın temel jeolojik yapısını, artı “Yaklaşık bir metrelik kil, zon geçirimsiz -bilmiyorum terimleri doğru kullanıyor muyum-kil tabanı oluşturuldu.” diye de ifade edilmişti, gittiğimizde de öyle membran serilmek suretiyle uzun bir süreli değil zaten geçici bir depolama sahasıydı, buranın sağlıklı bir geçici depolama alanı olduğuna ilişkin birçok uzmandan bu anlamda ifade aldık. Sizin bu depolama sahasına -tırnak içinde- geçici depolama sahasına ilişkin gördüğünüz eksiklik nedir o uzmanların söylediğinin aksine? Bir de tabii konuşuldu ama ben şunu da sormak istiyordum arada çıkmasaydım; Bir kısım konuşmacıları dinlediğimizde “Madencilik çok vahim, hiç yapılmamalı.” bir kısmı da “Planlamada sorun var.” dedi; hiç mi madencilik yapılmamalı yoksa millî madencilik mi yapılmalı itirazınız o noktada? Benim de temennim, isteğim “Daha iyi madencilik Türkiye’de nasıl yapılabilir.”e ilişkin somut önerilerinizi bilmek, duymak ya da görmek isterim.

Teşekkür ederim bütün verdiğiniz bilgiler için

BAŞKAN ATAY USLU – Bir arkadaşımızdan cevap alalım kısaca.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET KIRMIZI – Öncelikle sorulan soruların her biri için çok çok teşekkür ediyoruz.

Ben de ufak bir girizgâh yapmak istiyorum, burada biz aslında farklı taraflarda olan insanlar değiliz, aslında hepimiz aynı tarafta olan kişileriz sadece konularımız itibarıyla ve tecrübeli olduğumuz konular kapsamında dilimizin döndüğü kadarıyla doğru olanı, teknik olanı, bilimsel olanı sizinle paylaşmak istiyoruz, bunun da altını çizmek istiyorum en başından.

Saat de çok geç oldu, o yüzden ben “Madencilik bu ülkede kaldırılmalı mı, kaldırılmamalı mı?” konusundan ziyade vekillerimin teknik olarak sormuş olduğu sorulara cevap vermeyi bir öncelik olarak alayım, sonrasında diğer konulara geçeriz. Sayın Müzeyyen Vekilim dedi ki: “Bu ülkede ÇED nedir, nasıl yapılır ve nasıl denetlenir?” Bizim ülkemizin en büyük handikaplarından bir tanesi de ülkemiz coğrafi şartları ve konumu itibarıyla kültürel ve sosyal özellikleri önceliğe alınmadan Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde bazı uygulamalara yönelik mevzuatlar yapıyoruz biz. Bu mevzuatlar da ister istemez Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde bizim ülkemizdeki uygulama noktalarında çatışmalara sebep oluyor, ÇED de bu Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde ortaya çıkmış ve artık “Hiçbir faaliyet ÇED olmadan yatırım yapamaz, yatırım planlayamaz.” noktasında -çok kısa ifade edilebilirse- bu şekilde, 1993 yılında süreç başlamış. Vekilimiz dedi ki: “1993 ile 2023 yılında bu Bakanlık kaç tane ÇED verdi, bu ÇED’lerin kaç tanesi olumlu?” Bunun zaten verisini her yıl Bakanlık yayınlıyor, şimdi izin verirsенiz onunla alakalı birkaç bilgi vereyim. 1993 ile 2023 yani o son otuz yıllık dönemde 7.437 adet “ÇED Olumlu” kararı verilmiş, 77 adet olumsuz kararı verilmiş ama bu bizi şöyle yanıltmasın, onun da bilgisini vermemiz gerekiyor; bazı ÇED’ler süreçleri içerisinde sonlandırılabilir, bu sonlandırmalar bu sayılara geçmiyor yani ÇED’in olumlu ya da olumsuz olduğu sayılarını etkilemiyor. ÇED süreci sonlandırılıyor, yatırımcı vazgeçebiliyor, herhangi bir kurum ya da geç başvurular olabiliyor vesaire vesaire. “Gerekli değildir” kararları var taşra teşkilatlarının, onlarla alakalı rakamlar belli. Bu rakamlarda bizim dikkat edeceğimiz en önemli husus nedir? Bizim ülkemizde

yatırımsal olarak en fazla başvuru alan sektör maden ve petrol sektörü. Yani büyük ÇED’lerde, olumlu ya da olumsuz kararı verilen ÇED’lerdeki madencilik oranı yüzde 28; küçük ÇED’lerde -yani bu ne demek; taşranın, il müdürlüklerinin karar verdiği- demin Dersim Bey’in de söylediği gibi “ÇED Gerekli Değildir” kararı verilenlerdeki oran da yüzde 47, yarı yarıya yani “ÇED Gerekli Değildir” kararlarındaki sayı yüzde 50’lere kadar yavaşlıyor.

ÇED sürecini aslında bir modelleme olarak tanımlayabiliriz. Yani bir olayı ilgili müşavir firma ya da, işte, yatırımcının öngörüsüyle, taahhütleriyle, belli taahhütler çerçevesinde Bakanlığa bir sunumda bulunuyor. Bakanlık o konuyla alakalı ilgili kurum, kuruluşların da olacağı bir komisyon kuruyor, buna inceleme ve değerlendirme komisyonu deniliyor. Bu komisyona sunulan bilgi, belgeler, verilen işte olumlu ya da olumsuz görüşlerin doğrultusunda o ÇED süreci süregelen şekilde ilerliyor ama nihai bir izin olarak düşünülmemeli ÇED. ÇED, bir değerlendirmenin kararı. Ne diyor? Bu faaliyet burada işte şu şu teknik, şu şu bilimsel ve şu şu, neyse o gerekçeleri, o gerekçeler kapsamında burada yapılmasında bir sakınca yoktur tarzında bir şey.

Burada altını çizmek istediğim ve bence hazır sizlerin huzurunda, yasamanın huzurunda olduğumuz için de önemli olduğunu düşündüğüm bir konu var; bu ve buna benzer konularda kurumlar arasındaki koordinasyonumuzda çok büyük problem var. Bu ne demek? Yani bugün aslında haberlerde, mahkeme konularında ya da bu salonlardaki şeylerde Çevre, Şehircilik Bakanlığı ÇED’le alakalı en son kararı veren ya da imzacı olan Bakanlık olduğu için sanki kararı bu Bakanlık veriyormuş yaklaşımıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı göz önünde. Ama bugün baktığınızda Enerji Bakanlığı olsun, maden arama kapsamında MAPEG olsun, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü olsun, Çalışma Bakanlığı olsun... Şöyle çok kısa bir örnek vermek istiyorum: Bir maden firması MAPEG’den arama ruhsatı almadan ÇED’e başvuramaz. Şimdi, aslında burada, baktığınızda, İliç’te yaşanan olayda, orada bir arama faaliyetiyle alakalı önce gideceği kurum MAPEG, daha sonrasında Bakanlık ama sizlerin de demin ifade ettiği gibi 3 Bakanlık buraya gelip sorumluluğunun kendilerinde olmadığını savunmasını yapmışlar, keza onların sunumlarında bunu kendimiz de gördük. O zaman ne yapmamız gerekiyor? Bu iş ve işlemlerde bu sürece ormanından, merasından, işte yer altı, yer üstü sularından vesaire vesaire herkesin sorumluluğu altında olan, mevzuatsal olarak ilgilendiren bütün kurum, kuruluşlar bu ÇED süreçlerinde sorumlu tutulmalı bize göre. Neden? Çünkü bu kurumların da herhangi biri olumsuz bir görüş verdiğinde o “ÇED Olumlu” çıkamaz, yazılı olumsuz görüş verdiğinde çıkamaz. Bugün biz bu ilgili görüşlerin ne kadar bilimsel ve teknik gerekçelere dayandırıldığını bilemiyoruz, onu sizden de istihham ediyoruz. Yani o “ÇED dönemlerinde bu ilgili kurumlar hangi görüşleri vermiş ve ne tür gerekçelere dayandırılmış”ın sorgulanması gerektiğini de sizlerden istihham ediyoruz aslında bir noktada. Bugün, işte, madencilik geniş çerçevede reddetmiyoruz. Bizim savunduğumuz şey şu: Evet, akarsular üzerinde hidroelektrik enerji santralleri çevreye duyarlı denilebilir, işte diğer enerji santrallerinde enerji elde edilmesine göre çok daha az zararlı denilebilir, bu ayrı bir konu ama plansız, programsız, ihtiyacın ne olduğu değerlendirilmeden her birer kilometrede santral kurulursa o zaman da, işte, oradaki doğal yaşam, o ekolojik sistem, o flora, fauna o ilimizden kayboluyor. Biz bu planlamayı neye ne kadar ihtiyacımız olduğunu, bu ihtiyaçların bölgelere göre değerlendirilmesi gerektiğini... Bugün çevre düzeni planlarımız var bizim her şehir için “Türkiye genelinde bu çevre düzeni planları bazı gerekçeler dışında değiştirilemez.” deniliyor. Baktığımızda çevre düzeni planlarında hep, sürekli değişiklikler var bizim ülkemizde; farklı illerde, farklı şehirlerde. O zaman bu çevre düzeni planlarını biz neden yaptık? Çünkü amaç buydu, o bölgenin, o şehrin ihtiyaçları, işte geleceğe dair... Demin sayın vekilimin söylediği gibi, “Sahibi değiliz, ileriye taşıyıcı koruyucularıyız.” yaklaşımıyla oluşturulması gereken bir amaç. Biz bu amacı her zaman çiğnersek... Bunu “çiğnersek” derken lütfen sizleri suçlar ya da herhangi birini suçlar bir tavrım yok. Burada bir suçlu varsa demek ki hepimiz suçluyuz. “Biz

yeterince mücadele edememişiz. İşte, yasama organı yeterince mevzuatı iyi değerlendirememiş. Denetleyici taraf yeterince iyi denetleyememiş. Uygulayıcı taraf ahlaki davranmayıp sorumsuz şekilde yaklaşmış.” denilebilir ama önümüzde bir sorun var ve bu sorun bizim geleceğimizi etkiliyor.

MÜZEYYEN şEVKİN (Adana) – Sayın Başkan, böyle bir kaza yurt dışında olsa, Avrupa’da ya da Avrupa demeyelim de iyi örnekleri olan bir ÇED raporunun hazırlandığı bir ülkede olsa sorumlu olarak hangi kurum olurdu ya da hangi kurumlar bu tarz denetimi yapıyor yani işletme sırasında kimler sorumlu?

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAşKANI AHMET KIRMIZI – Sayın Vekilim, şimdi, burada o kazanın oluşumu sonucundaki sonuçları, neleri etkilediğı, bunların her biri size vereceğimiz cevabı etkileyecek konular.

Bugün İliç olayından gidersek, o ilgili liç alanının akması ki ben de size katılıyorum üstadım la beraber, o bir heyelan değil, o bir akma.

MÜZEYYEN şEVKİN (Adana) – Değil kesinlikle.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAşKANI AHMET KIRMIZI – Neden akma? Çünkü içerisindeki nem oranını tespit eden, nem oranını takip eden bir sistem olmadığı için bir akma. Sonuçlarına baktığımızda işte Sabırlı Deresi’ne ve mangan ocağına yani önlem alınmamış alana taştığından dolayı çevresel bir felakete sebep oldu. 9 vatandaşımızın ki bu sayı daha fazla olabilirdi, bugün belki bu bilgiler size ulaşmamıştır ama bu bilgilerin resmî bir dayanağı olmadığı için ve teyide muhtaç bilgiler olduğı için burada, bu resmîyette paylaşılmasını uygun görmediğimizden, kulağıma gelen, saha içinde bizimle paylaşılan birçok bilgiyi de sizlerle paylaşamıyoruz çünkü kayıt altına giriyor burada. 9 vatandaşımız vefat etti, daha fazlası vefat edebilirdi. Bu ne oluyor? Çalışma Bakanlığı olarak iş sağlığı ve güvenliğini de ilgilendiriyor. E, şimdi, bu her iki konuyla alakalı baktığımız zaman, bu maden işletmelerindeki ocakların takibi, denetiminden sorumlu, onların işte arama ve işletme ruhsatlarını veren bir kurum da var ve Enerji Bakanlığımız var. Bunların her biriyle alakalı yapılacak iş ve işlemler, uygulama projeleri, faaliyet raporları ve benzeri, işte ne kadar patlatma yapılacağından tutun, işte, ne kadar malzeme ya da pasa alanının belirleneceğine kadar her türlü konuda sorumlulukları belirlenmiş.

Bir damlatma sonuçta, sadece siyanür olarak düşünmeyin bakın yani bu maden işletmelerinde kullanılan kimyasalı siyanür olarak sınırlandırmak bizi hataya götürür. Farklı kimyasallar ve farklı ağır metallerin oluşumundan dolayı tehlikenin boyutunu daha da genişletmemiz gerekiyor. “800 metrelik bir mesafede durdurulabildi.” deniliyor. Nedir? Akan sıvı. Nereye? Fırat Nehri’ne. Sorumlusu, oranın kontrolörü, o korumacısı kim? Devlet Su İşleri. E, bugün şuna üç ayda karar veremeyiz, bugün altı ayda karar veremeyiz. Niye karar veremeyiz? Bu oluşan kazanın uzun vadede ekolojik ve doğal duruma ne kadar etki vereceğini bilmiyoruz. Yer altı suyundan bu akmadan kaynaklı, akıştan kaynaklı ve aktığı bölge de bir kuru dere yatağı yani aslında sulak bir alan gibi düşünün. Geçirimsizliğı olan bir alan olarak düşündüğümüzde, o suyun yer altı suyuna zaman içerisinde ne kadar karışacağı, Fırat’a ne kadar yaklaşacağı ve saire, uzun vadede etkilerini de şimdi konuşmamız çok da böyle hani bizlere doğru veriler vermeyecek. “Bugün neyi yapmamız gerekiyor, neyi doğru yapmamız gerekiyor?” noktasındaki en önemli, bize göre yapılması gereken ilk şey, kurumların görev alanlarının netleştirilip sorumluluklarının belirlenmesi. Kimse sorumluluktan kaçamaz yani alanı çizilsin yani şöyle söyleyeyim: Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik diye bir mevzuat var. Bu mevzuatta -çok net ifade edeyim, izninizi istiyorum- diyor ki “Büyük endüstriyel kazaların bildirimleri ve dahili acil eylem planları Çevre, şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kontrolünde. Diğer hususlar -yani bu hususlar ne- bu acil durum eylem planlarının format ve içerik belirlenmesi ve olası

kazaların senaryolarının belirlenmesi konusu da Çalışma Bakanlığında.” Şimdi, böyle bir olayda işte bunu yaşadık. Bir olay oldu. Bir Bakanlık “Sırf bu ‘maden atığı sahası’ diye bir belge verildiği için bu benim yönetmeliğimin dışında.” deyip kendisini kurtarmaya çalışıyor. Diğer Bakanlığımız “Burası maden atık depolama sahası değil, burası şu an proses. Uzun vadede buranın ömrü tamamlandığında burası atık depolama sahası olacak.” diye prosese sokmaya çalışıyor ki bu doğru bir yaklaşım ama kimsenin görev alanı net olmadığı için, sorumlulukları net olmadığı için hepsi muallakta, yoruma açık olduğu için de biz bugün kendi adımıza... Bir vekilimiz söyledi, “Çalışan bir jeofizik mühendisi, sözleşmeli ya da maaşla çalışan bir arkadaşımıza tüm sorumluluk yüklenmeye çalışılıyor.” diye bir vekilimiz söyledi. Hangi vekilimiz?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben söyledim.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI AHMET KIRMIZI – Ha, pardon.

İşte, o noktada kaybediyoruz. Kaybetmemek için de denetimlerin periyotlarından tutun, içeriğine kadar, bu denetimi yapacak kurum kuruluşların yetkilendirilmesi ki bize göre bütün denetimler kamu eliyle yapılmalı, bunun altını çiziyorum. Özel sektör denetimlerine çünkü her ne kadar, ne olursa olsun suistimale açık olarak yaklaşmalıyız. O riski göze almamalıyız düşüncesiyle bunu söylüyorum. İşte, su yapıları denetim firmaları var. Bu firmaların yetkilendirilmesi işi Devlet Su İşlerinin nezdinde, yetkisinde. Bu firmalar Çevre ve Şehircilik Bakanlığının vermiş olduğu iş ve işlemleri, projeleri denetliyorlar ama projenin sonrasındaki süreçleri ve bu firmaları denetleyen mekanizmaya dair bir mevzuat yok yani mevzuat bir yerde tıkanıyor.

22 tane altın madeni var ülkemizde. Bu yani hepimizin herhangi bir ziyarete, herhangi bir tatil yöresine ya da bir yere ziyarete gittiğimizde şehirler arası, muhakkak şöyle bir şeyle karşılaşmışızdır: “Yani oraya da o yapılır mı?” ya da işte “Burada da arkadaş hiç başka yer bulamadınız da bir tek orası mı kaldı?” diye kendi kendinize konusunun ne olduğu önemli değil, herhangi bir maden olabilir, herhangi bir yapı olabilir, bilemeyiz ama sizi şaşırtan bir olay olmuştur. İşte bunun önüne geçmemiz gerekiyor bizim. O planlamayı, o projelendirmeyi ülkenin geleceğine dair, doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasına yönelik her şeyin net ve anlaşılır şekilde olmasını savunuyor, haklı çıkmak istemiyoruz.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, teşekkür ederiz, sağ olun.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Atay Uslu’nun, oluşturulacak taslak rapor için Komisyon üyelerinin yazılı görüş bildirmeleri gerektiğine, bugün sunum yapan oda temsilcilerine teşekkür ettiklerine ve Uşak’a yapılacak çalışma ziyaretine ilişkin açıklaması ()*

BAŞKAN ATAY USLU – Komisyon üyesi arkadaşlarımıza bir hatırlatmada bulunmak istiyorum. Şimdi, tabii, taslak rapor oluştururken yazılı görüşlerinize ihtiyacımız olacak. Yazılı görüşleri bize bildirirseniz taslak rapor oluşurken sizin görüşlerinizi de dercederiz oraya, daha sonraki süreçte de tekrar ana rapor oluşurken onlar orada görülebilir. Tabii, isteğe bağlı bir şey bu hani şey değil; zaten Komisyon üyesi arkadaşlarımız görüşlerini zaman içerisinde ifade ettiler, o ayrı bir şey ama eğer onun dışında olursa iyi olur diye düşünüyorum.

(*) Komisyonun 7/5/2024 tarihli Erzincan, İliç ve 11/7/2024 tarihli Uşak Çalışma Ziyareti Toplantı tutanakları bu Toplantı tutanağına eklidir.

Ben bugün oda temsilcilerine çok teşekkür ediyorum, sağ olun. Geldiniz, arkadaşlarımızı, bizleri bilgilendirdiniz, Komisyonumuzu bilgilendirdiniz. Biz bütün görüşlere saygılıyız. Onun için zaten sizin hangi konuda aşağı yukarı ne görüştüğünüzü ne düşündüğünüzü hem daha önceki gönderdiğiniz raporlardan hem de kamuoyundan takip ettik. Biz herkesi dinliyoruz, şüphesiz her tarafı dinleyeceğiz, hiç kimsenin kafasında soru işareti kalmaması için bütün tarafları dinleyeceğiz. Zaten sürece biz de şöyle başladık: Önce insan, önce çevre, sonra güvenilir madencilik. Eğer çevre yoksa, eğer insan sağlığı söz konusu değilse ondan sonraki işlemlerin zaten yapılmaması gerekir. Bütün görüşlere saygılıyız ancak tabii ki bütün görüşlere de saygılı olunmasını istiyoruz. Biraz önce uyarım belki oradan kaynaklanan bir durum yoksa görüşlerinizi söyleme anlamında değil. Benim gibi düşünmeyenlere karşı, bizim gibi düşünmeyenlere karşı “Onların görüşleri akademik değildir, doğru değildir.” gibi belli bir ölçüyü geçmemek gerektiğini düşünüyorum çünkü biz çok farklı bir çerçevede, olabildiğince geniş bir paydaş kitlesini dinliyoruz. Akademisyenler arasında da farklı görüşler ortaya çıkıyor, odalar arasında da farklı görüşler çıkıyor, dernekler arasında da çıkıyor. Kaldı ki biz milletvekilleri arasında da farklı görüşler var ki biz aynı partinin içindeki arkadaşlar arasında görüş farklılıkları var. Neticede insanız çünkü bu görüş farklılıklarının olması doğaldır, normaldir, olacaktır; aslolan birbirimizin görüşüne saygılı olabilmektir. Zaten raporumuzda bütün milletvekillerimiz görüşlerini ifade edecekler. Ancak tabii ki bizim pratik bir amacımız var, o da şu: Bundan sonraki bu süreç nasıl dizayn edilmeli? Bu dizayn yapıldığı zaman nasıl millî olunabilir, nasıl ülke menfaatine daha çok bir sonuç ortaya çıkabilir, nasıl iş kazaları olmaz? Bu kaynaklar en doğru şekilde nasıl değerlendirilebilir? Bu sorulara cevap verir, eğer raporumuza bunları dercedebilirsek bundan sonra hem yasama organı hem de yürütme organı faaliyetlerde mutlaka bunlardan faydalanacaktır diyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum, odalarınıza çok teşekkür ediyorum.

Uşak’la ilgili herhâlde yarın yola çıkılacak, yarından sonra da Uşak madeninde bir inceleme yapacağız.

Çok teşekkür ediyorum, toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 22.11

